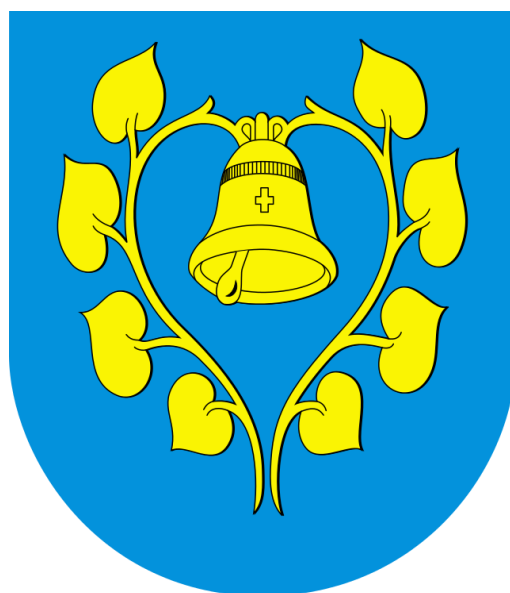

**STRATEGIA INTEGRACJI
i ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
w GMINIE MSZANA
na LATA 2023 – 2032**

GMINA MSZANA

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp.....	3
1. Uwarunkowania prawne, strategiczne i programowe.....	6
2. Diagnoza sytuacji społecznej w Gminie Mszana	7
2.1. Informacje ogólne o gminie Mszana.....	7
2.2. Sytuacja demograficzna w gminie.....	8
2.3. Zasoby mieszkaniowe i infrastruktura techniczna	13
2.4. Struktura gospodarcza i sytuacja na rynku pracy	15
2.5. Instytucje kultury i infrastruktura sportowo - rekreacyjna	18
2.6. Edukacja i wychowanie.....	19
2.7. Wspieranie rodziny	21
2.8. Opieka zdrowotna.....	24
2.9. Sytuacja osób starszych	25
2.10. Wybrane problemy społeczne	27
2.10.1. Uzależnienie od substancji psychoaktywnych	27
2.10.2. Przemoc w rodzinie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	29
2.10.3. Niepełnosprawność.....	34
2.10.4. Bezdomność	36
2.11. Pomoc społeczna.....	37
2.12. Organizacje pozarządowe	48
2.13. Podsumowanie części diagnostycznej.....	50
3. Analiza SWOT	53
4. Cel główny (misja), cele strategiczne, kierunki działań i prognoza zmian	57
5. Ramy finansowe.....	66
6. Sposób monitorowania i ewaluacja strategii.....	66
Spis wykresów	70
Spis tabel	70
Uzasadnienie	71

Wstęp

Polityka społeczna, w tym rozwiązywanie problemów społecznych, jest jednym z kluczowych priorytetów gminy Mszana. Pomimo rozwoju gospodarczego, wzmocnienia ekonomicznego i systematycznego podnoszenia jakości życia, w dalszym ciągu zauważalne zjawisko stanowi ubóstwo i wykluczenie społeczne wśród mieszkańców. Problemy m.in. w zakresie dostępu do usług publicznych, starzenia się populacji, niskiej aktywności seniorów i osób z niepełnosprawnościami, skali długotrwałego bezrobocia i bierności zawodowej, ubóstwa, rosnącej skali zaburzeń psychicznych, bezdomności, problemów opiekuńczo-wychowawczych rodzin, problemów wychowawczych młodzieży, przemocy domowej oraz uzależnienia, stanowią kluczowe wyzwanie dla gminy w najbliższych latach.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych zwana Strategią wytycza ścieżki realizacji całościowej polityki społecznej gminy w zakresie ograniczania ubóstwa, wykluczenia społecznego i innych problemów społecznych. Jej zadaniem będzie zminimalizowanie niekorzystnego wpływu czynników generujących problemy społeczne. Kluczową przesłanką dla opracowania dokumentu jest wysoka dynamika zmian społeczno - demograficznych i gospodarczych zachodzących w obrębie gminy, jak i w jej otoczeniu oraz wynikająca z tego konieczność reakcji na nowe potrzeby, oczekiwania mieszkańców i problemy społeczne.

Zintegrowanie znaczących obszarów polityki społecznej, tj. zatrudnienia i pracy, pomocy i integracji społecznej, zdrowia, mieszkalnictwa, edukacji i opieki, aktywności obywatelskiej, bezpieczeństwa i porządku publicznego, pozwoli skutecznie i kompleksowo rozwiązywać problemy społeczne.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek „opracowania i realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Art. 16b powyższej ustawy określa istotne elementy, które powinny znaleźć się w dokumencie Strategii, tj.: diagnoza sytuacji społecznej, prognoza zmian w zakresie objętym strategią, określenie: celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych i wskaźników realizacji działań.

Skuteczna polityka społeczna powinna opierać się na rozpoznaniu rzeczywistych zjawisk i problemów społecznych występujących w danej społeczności lokalnej oraz na ocenie znaczenia i roli czynników warunkujących te zjawiska. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to usystematyzowana, długoterminowa i perspektywiczna koncepcja polityki społecznej, mająca na celu objęcie wsparciem osoby zagrożone lub dotknięte wykluczeniem społecznym oraz stworzenie optymalnych warunków dla funkcjonowania społeczności lokalnej.

Głównym zadaniem strategii jest wyrównanie szans społecznych mieszkańców gminy dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów działających w obszarze polityki społecznej.

Niniejsza Strategia została opracowana w Ośrodku Pomocy Społecznej w Mszanie zwanym dalej OPS, na podstawie danych udostępnianych przez Główny Urząd Statystyczny, sprawozdań własnych OPS, sprawozdań z realizacji obowiązujących w gminie programów z obszaru polityki społecznej, raportów o stanie gminy, oceny zasobów pomocy społecznej, danych uzyskanych z Urzędu Gminy Mszana, z jednostek organizacyjnych, oświatowych w gminie Mszana, obejmujących lata 2017 – 2021 oraz na podstawie sugestii i potrzeb mieszkańców zwracających się o różne formy pomocy do OPS. W oparciu o dane z diagnozy, została dokonana analiza SWOT, wyznaczone zostały cele, kierunki działań oraz wskaźniki realizacji założeń Strategii.

Strategia składa się z sześciu części:

1. W pierwszej zostały przedstawione podstawy prawne tworzonej strategii oraz uwarunkowania strategiczne i dokumenty programowe, które posłużyły do opracowania niniejszego dokumentu.
2. Część druga to ogólne informacje na temat gminy oraz szeroka diagnoza sytuacji społecznej gminy, która opiera się na analizie: sytuacji demograficznej, zasobów mieszkaniowych, sytuacji gospodarczej i rynku pracy. Przedstawia również dane dotyczące sytuacji edukacyjnej, wspierania rodzin, funkcjonowania podstawowej opieki zdrowotnej, sytuacji osób starszych, zależnych oraz problemy uzależnień, przemocy, niepełnosprawności i bezdomności. Rozdział opisuje także działalność OPS oraz organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Mszana.
3. Część trzecia strategii, to identyfikacja mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej czyli analiza SWOT
4. W części czwartej, na podstawie wniosków z przeprowadzonej diagnozy społecznej gminy, została sformułowana misja gminy oraz cele strategiczne i cele operacyjne, niezbędne do podjęcia w okresie realizacji strategii. Część ta określa również prognozowane kierunki zmian, jakie przyniesie realizacja strategii oraz realizatorów poszczególnych celów strategicznych.
5. Część piąta zawiera informacje o ramach finansowych strategii, które będą wskazywać potencjalne źródła pozyskania środków na przewidywane, w kilkuletniej perspektywie, projekty społeczne. Prognozowany harmonogram ram finansowych został ujęty w Załączniku nr 1 do niniejszej strategii.
6. Część szósta wskazuje w jaki sposób będzie monitorowana strategia, szczegółowe wskaźniki monitoringu, skąd będą pozyskiwane dane do oceny wskaźników strategii oraz jakie podmioty będą zaangażowane w ten proces.

Strategia jest dokumentem programującym życie społeczności lokalnej, dlatego też w sposób zamierzony została sformułowana na takim poziomie ogólności, aby była elastyczna i stwarzała możliwość dostosowywania realizowanych w oparciu o nią działań do zmieniających się zjawisk i problemów społecznych oraz zmian przepisów prawa, które wyznaczają obszary interwencji w polityce społecznej.

Dokument opiera się na danych obejmujących lata 2017 – 2021. Rok 2022 nie został poddany analizie z uwagi na fakt, iż w czasie gromadzenia danych do niniejszej Strategii dane za ten rok były niepełne bądź też ich nie było. Z perspektywy badanego okresu zauważalna jest zmiana w sytuacji demograficznej, gospodarczej i społecznej, jaka zachodzi w gminie. W znacznej części analizowanych obszarów następował spadek negatywnych zjawisk społecznych, co dla gminy jest bardzo dobrym wskaźnikiem. Trzeba jednak wziąć pod uwagę fakt, iż pojawienie się w marcu 2020 r. globalnej pandemii SARS-CoV-2 tzw. „koronawirusa”, było powodem wprowadzenia szybkich i niezaplanowanych zmian i obostrzeń, które dotknęły nasz kraj jak i cały świat. Epidemii w takiej skali dotychczas w Polsce jeszcze nie było, więc trudno ocenić, jakie skutki będzie ona niosła w następnym dziesięcioleciu. W okresie powstawania niniejszego dokumentu wiadomo już, że wpływ „koronawirusa” na gospodarkę, ludność i zdrowie jest bardzo negatywny. Przewiduje się, że opracowanie niniejszej strategii będzie także punktem wyjścia do monitorowania zjawisk, które wywoła lub już wywołał koronawirus w społeczności gminy.

Wybuch wojny, w dniu 24 lutego 2022 r. kiedy to Rosja napadła na Ukrainę ma ogromny wpływ na cały świat m.in. po przez:

- 1) **napięcie i napływ uchodźców z Ukrainy do Unii Europejskiej, a w głównej mierze do Polski.**
Z jednej strony uruchomił on masową falę poparcia i solidarności, a z drugiej wywołał

- presję na systemy socjalne w krajach przyjmujących, gdyż uchodźcy są zależni, przynajmniej przez jakiś czas, od systemu pomocy socjalnej kraju, w którym się osiedlili.
- 2) **kryzys żywnościowy**. Ukraina to ważne zagłębie rolnicze, m.in. producent oleju słonecznikowego, kukurydzy, pszenicy. Wojna spowodowała zastopowanie eksportu tych produktów. Pojawiają się ostrzeżenia, że wojna, wraz z ekstremalnymi warunkami pogodowymi spowodowanymi zmianami klimatycznymi i popandemicznym szokiem gospodarczym, napędzi globalny kryzys żywnościowy.
 - 3) **bezpieczeństwo energetyczne**. Rosja jest największym na świecie eksporterem gazu ziemnego, także dostawcą ropy naftowej i węgla. Przed wojną trzy czwarte rosyjskiego gazu i prawie połowa ropy trafiała do Europy. W 2020 r. rosyjska ropa, gaz i węgiel pokrywały jedną czwartą unijnego zużycia energii.
 - 4) **rosnące ceny i inflacja**. Od wybuchu wojny w Ukrainie niedobory żywności i energii spowodowały ogromne zmiany w życiu wielu ludzi, a to głównie za sprawą galopujących w górę cen. Gdy czegoś jest mniej, automatycznie rośnie wartość danego produktu, a gdy drożeje żywność i paliwo, drożeje też cała reszta. Inflacja, czyli spadek siły nabywczej w wyniku wzrostu cen – jest kluczowym wskaźnikiem mającym wpływ na wszystkie aspekty gospodarki. Eksperti przewidują, że wysokie ceny mogą pozostać z nami przez najbliższe lata.

W zależności od kierunku tych zjawisk będą podejmowane działania strategiczne mające na celu takie ukształtowanie lokalnej polityki społecznej, aby mieszkańcy nie odczuli zbyt mocno negatywnych skutków epidemii, jak i trwającej wojny.

1. Uwarunkowania prawne, strategiczne i programowe

Główne założenia zawarte w Strategii oraz planowane w niej przedsięwzięcia są zgodne z kierunkami polityki w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych formułowanych i realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, na poziomie kraju, na poziomie regionalnym oraz lokalnym. Poniższy rozdział przedstawia opis podstawowych dokumentów strategicznych, które stanowią przesłanki dla Strategii. Kluczowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Europa 2020. Jest ona długookresowym programem rozwoju, zastępującym przyjętą w 2000 r. Strategię Lizbońską. „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” podkreśla znaczenie współdziałania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform, w odpowiedzi na wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów.

Wyznaczone zostały trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety skierowane na:

- 1) rozwój oparty na wiedzy i innowacjach - **wzrost inteligentny**;
- 2) transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i konkurencyjnej - **wzrost zrównoważony**;
- 3) wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną - **wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu**.

Podstawowymi instrumentami realizującymi cele zawarte w strategii są Krajowe Programy Reform, opracowywane przez państwa członkowskie oraz inicjatywy przewodnie, przygotowywane przez Komisję Europejską, a realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, regionalnym oraz lokalnym.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana uwzględnia także zapisy poniższych dokumentów krajowych:

- 1) Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030”,
- 2) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- 3) Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”,
- 4) Narodowy Program Zdrowia na lata 2016 – 2020,
- 5) Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020,
- 6) Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- 7) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030”.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana uwzględnia również zapisy poniższych dokumentów regionalnych i lokalnych:

- 1) Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” - Zielone Śląskie,
- 2) Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030,
- 3) Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016-2026,
- 4) Strategia Rozwoju Gminy Mszana.

Istotnymi aktami prawnymi, oprócz ustawy o pomocy społecznej, regulującymi treść strategii oraz wpływającymi na jej realizację są powszechnie obowiązujące przepisy prawa, a w szczególności:

- 1) przepisy o samorządzie gminnym,
- 2) przepisy o finansach publicznych,
- 3) przepisy o pomocy społecznej,
- 4) przepisy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 5) przepisy o świadczeniach rodzinnych,
- 6) przepisy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,

- 7) przepisy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- 8) przepisy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- 9) przepisy o ochronie zdrowia psychicznego,
- 10) przepisy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 11) przepisy o przeciwdziałaniu narkomani,
- 12) przepisy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 13) przepisy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 14) przepisy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- 15) przepisy o zatrudnieniu socjalnym,
- 16) przepisy o spółdzielniach socjalnych,
- 17) przepisy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- 18) przepisy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
- 19) przepisy o postępowaniu administracyjnym,
- 20) przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- 21) przepisy o dodatkach mieszkaniowych,
- 22) przepisy o systemie ubezpieczeń społecznych,
- 23) przepisy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy,
- 24) przepisy o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- 25) przepisy o systemie oświaty,
- 26) przepisy - Kodeks cywilny,
- 27) przepisy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

2. Diagnoza sytuacji społecznej w Gminie Mszana

2.1. Informacje ogólne o gminie Mszana

Gmina Mszana położona jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego. Leży w kotlinie Raciborsko-Oświęcimskiej w południowo-wschodniej części Płaskowyżu Rybnickiego. Obejmuje obszar o powierzchni 31,32 km², liczy 7543 mieszkańców (stan na 31.12.2021 r). Obszar gminy obejmuje dolinę rzeki Szotkówki oraz doliny jej prawobrzeżnych dopływów (potoków Kościelnik, Kolejówka i Mszanka). Gmina położona jest na średniej wysokości 255 m n.p.m. Dogodne warunki klimatyczne oraz położenie w rejonie Bramy Morawskiej stanowiącej naturalny korytarz miały znaczenie w historii rozwoju osadnictwa w tym rejonie. Generalnie można stwierdzić, że gmina Mszana plasuje się w grupie gmin małych (średnia powierzchnia gminy wiejskiej w województwie śląskim to 56,10 km²).

Gmina Mszana jest gminą wiejską, obejmuje 3 sołectwa: Mszana, Połomia i Gogołowa. Pod względem administracyjnym jest częścią powiatu wodzisławskiego, będąc jego najbardziej na wschód wysuniętą gminą. Od północy graniczy z gminami Markłowice i Świerklany, od wschodu z miastem Jastrzębie-Zdrój, od południowego zachodu z gminą Godów i od zachodu z miastem Wodzisław Śląski. Mszana znajduje się niedaleko drogowego przejścia granicznego z Czechami w Chałupkach, Gołkowicach i Markłowicach. Miastami stanowiącymi węzłowe ośrodki w aglomeracji są: Rybnik, Wodzisław Śl. i Jastrzębie-Zdrój oraz Żory i Czerwionka-Leszczyny. Usytuowanie Gminy Mszana w bliskości towarowych i pasażerskich sieci transportowych, jak: istniejąca sieć dróg ekspresowych, autostrada A1 oraz planowana Droga Główna Południowa, daje gminie korzystną pozycję strategiczną.

Pierwsze wzmianki o Mszanie w tekstach źródłowych pochodzą z 1305 roku. Wtedy to Mszana pojawiła się jako wieś założona na prawie niemieckim. Najazd tatarski z roku 1241 szczególnie

dotkliwie zniszczył tereny księstwa opolsko-raciborskiego, w skład którego wchodziła ziemia wodzisławska. Tatarzy osiedlili się na tej ziemi i przyjęli chrześcijaństwo. Ród Tatarczyków zamieszkujących tereny gminy oraz jej okolic zda się poświadczać trafność legendy tak dalece, że w okresie międzywojennym przeprowadzone badania antropologiczne potwierdziły ich tatarski rodowód. Podtrzymując wielowiekową tradycję przodków część mieszkańców nadal hoduje konie.

Nowe wsie mogły powstawać wówczas albo w pobliżu już istniejących wsi albo po wykarczowaniu lasu. Tak też było prawdopodobnie w przypadku Mszany, która powstała "jako całkiem nowa na wyrębisku leśnym nad potokiem". Przypuszcza się również, że wraz z nową wsią powstał kościół. Wskazuje na to jego centralne umieszczenie. Można więc przyjąć, że Mszana została założona pod koniec XIII w. Ziemia wodzisławska, a więc również Mszana, pozostawała wtenczas we władaniu książąt opolsko-raciborskich. Wobec tego na spustoszonych terenach rozpoczęła się intensywna akcja osadnicza pod auspicjami księcia Włodzisława, a potem jego następcy Przemysława Raciborskiego. Historyczne dzieje Mszany są trudne do odtworzenia nie tylko ze względu na ubogi zasób źródeł historycznych i niekompletność materiału historycznego. Przyczyniły się do tego niewątpliwie dzieje historii, czyli lata wielu wojen i powstań, które przetoczyły się przez Górny Śląsk. Przyczyn należy upatrywać także w tym, iż w roku 1649 spaliła się plebania, a pożar strawił wszelkie piśmienne akta parafii. Zaś w 1945 roku w wyniku wkroczenia wojsk sowieckich do Mszany, zaginęły wszelkie rękopiśmienne źródła z archiwum parafialnego. W Kronice Parafialnej znajdują się odpisy najstarszych wyciągów powizytacyjnych parafii z lat 1652, 1679, 1688.

Wg kroniki F. Henkego (z 1864r.) każda ze wsi wchodzących w skład dzisiejszej Gminy Mszana miała własną pieczęć gminną:

- Mszana Górna - 4 kłosa zgięte w lewo, z sierpem
- Mszana Dolna - złoty dzwon na niebieskim tle
- Połomia - serce, z którego wyrastają dwa kwiaty zgięte w lewo i prawo, pod tym widoczna jeszcze z każdej strony gałązka
- Gogołowa - drzewko z prostą, okrągłą koroną.

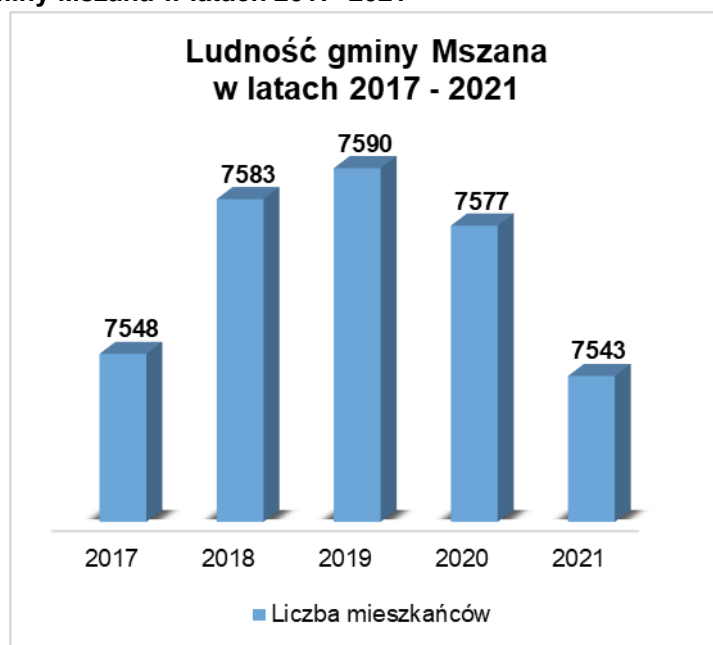
Mszana była jedną z najładniejszych, a nawet najlepiej gospodarczo rozwiniętych wsi ówczesnego powiatu rybnickiego. W 1855 r. Mszana liczyła łącznie 757 mieszkańców. Zabudowa wsi Mszana, Połomia i Gogołowa rozciągała się głównie wzdłuż układu dróg prowadzonych wzdłuż dolin potoków. Zabudowę stanowiły budynki gospodarstw chłopskich, siedlaków i pólśiedlaków. Ponadto w Mszanie, Połomi i Gogołowej zlokalizowane były folwarki. Folwarki lokalizowane były na obszarach oddalonych od zabudowań wsi, często na wzgórzach o korzystnej ekspozycji. Do dziś zachowały się budynki XIX-wiecznych folwarków dworskich w Gogołowej oraz w Połomi.

2.2. Sytuacja demograficzna w gminie

Dane statystyczne dotyczące ludności gminy Mszana pokazują, iż w latach skrajnych 2017 i 2021 liczba mieszkańców gminy była na podobnym poziomie. Do roku 2019 liczba ta rosła a od roku 2020 liczba ludności w gminie Mszana stopniowo maleje.

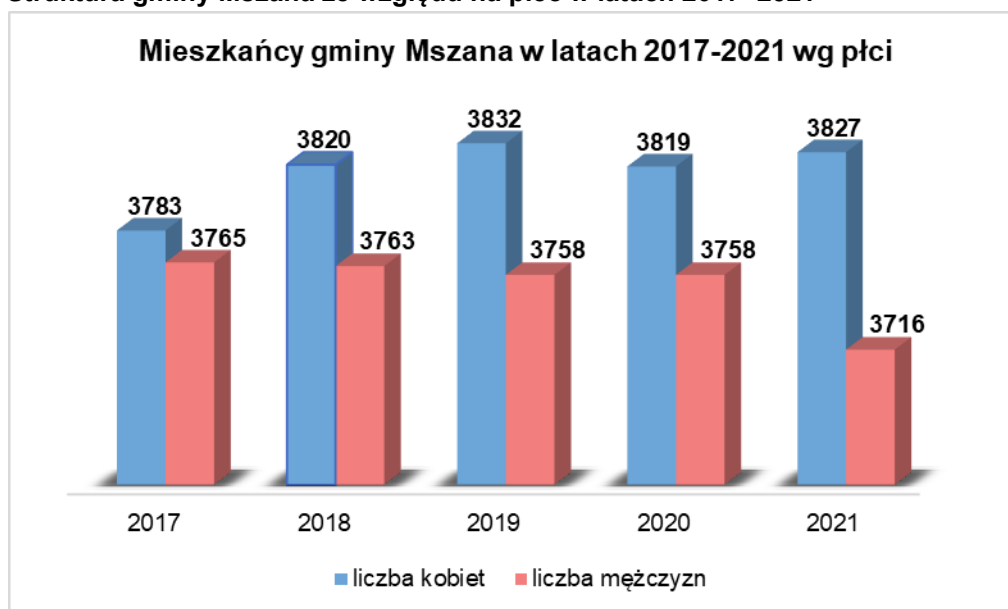
W podziale na płeć, liczba mężczyzn utrzymywała się średnio od 2017 r. do 2020 r. na podobnym poziomie tj. ok. 3.761 osób, a w roku 2021 gwałtownie spadła o 42 osoby. W badanym okresie widać wyraźnie, że większość ogółu mieszkańców gminy stanowią kobiety, których jest więcej średnio o 2%. Obrazowo dane te przedstawiono na wykresach nr 1 i nr 2.

Wykres 1: Ludność gminy Mszana w latach 2017–2021

Źródło danych: Urząd Gminy Mszana

Wykres 2: Struktura gminy Mszana ze względu na płeć w latach 2017–2021

Źródło danych: Urząd Gminy Mszana

Największym sołectwem gminy jest Mszana. W okresie od 2017 r. do 2020 r. zauważalny jest tu znaczny wzrost liczby mieszkańców, w roku 2021 następuje spadek tej liczby i wynosi 3.852 osoby.

Mniejszym sołectwem liczącym powyżej 2.000 mieszkańców jest Połomia. W latach 2017-2018 zauważa się wzrost liczby mieszkańców, a od roku 2019 w latach badanych nastąpił stopniowy spadek tej liczby. Liczba mieszkańców sołectwa Połomia zmalała w roku 2020 o 34 osoby. Na dzień 31.12.2021 w tym sołectwie zamieszkiwało 2.627 osób.

Najmniejszym sołectwem gminy Mszana jest Gogołowa, która liczy powyżej 1.000 mieszkańców. W latach badanych liczba mieszkańców utrzymuje się na podobnym poziomie, wyjątkiem jest tu rok 2020 gdzie na tak małe sołectwo nastąpił znaczący wzrost liczby mieszkańców aż o 16 osób. Na dzień 31.12.2021 w sołectwie Gogołowa zamieszkiwało 1.064 mieszkańców.

Dynamikę zmian w powyższym zakresie obrazuje tabela nr 1.

Tabela 1: Mieszkańcy gminy Mszana w podziale na sołectwa i płeć w latach 2017 - 2021

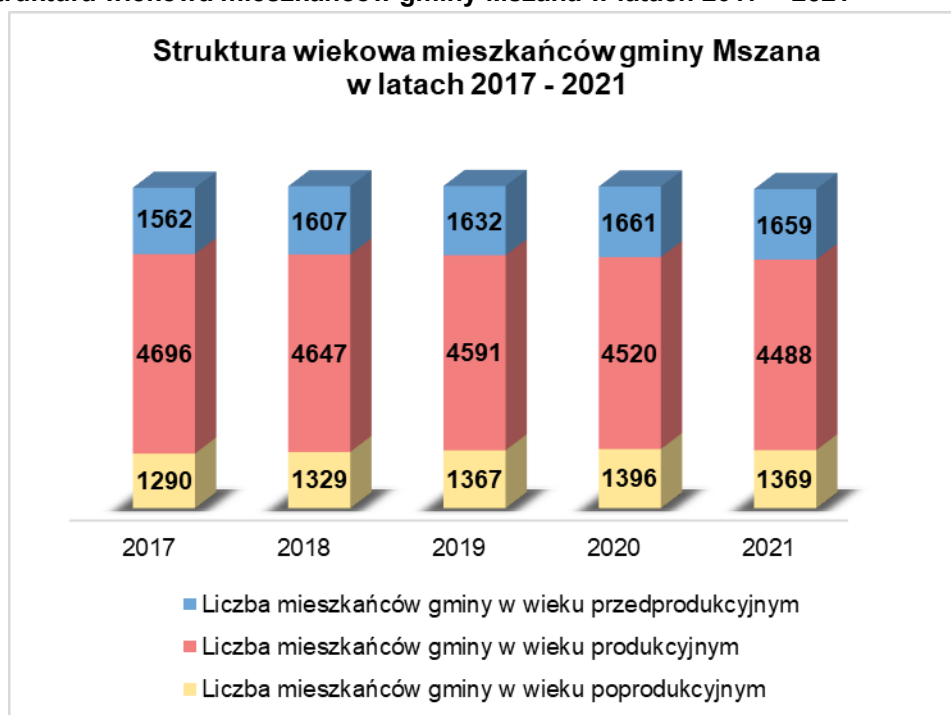
Rodzaj danych	2017			2018			2019			2020			2021		
	K	M	RAZEM	K	M	RAZEM	K	M	RAZEM	K	M	RAZEM	K	M	RAZEM
Mszana	1926	1897	3823	1944	1906	3850	1953	1915	3868	1959	1914	3873	1961	1891	3852
Połomia	1345	1322	2667	1363	1314	2677	1359	1303	2662	1336	1292	2628	1343	1284	2627
Gogołowa	512	546	1058	513	543	1056	520	540	1060	524	552	1076	523	541	1064
RAZEM	3783	3765	7548	3820	3763	7583	3832	3758	7590	3819	3758	7577	3827	3716	7543

Źródło danych: Urząd Gminy Mszana

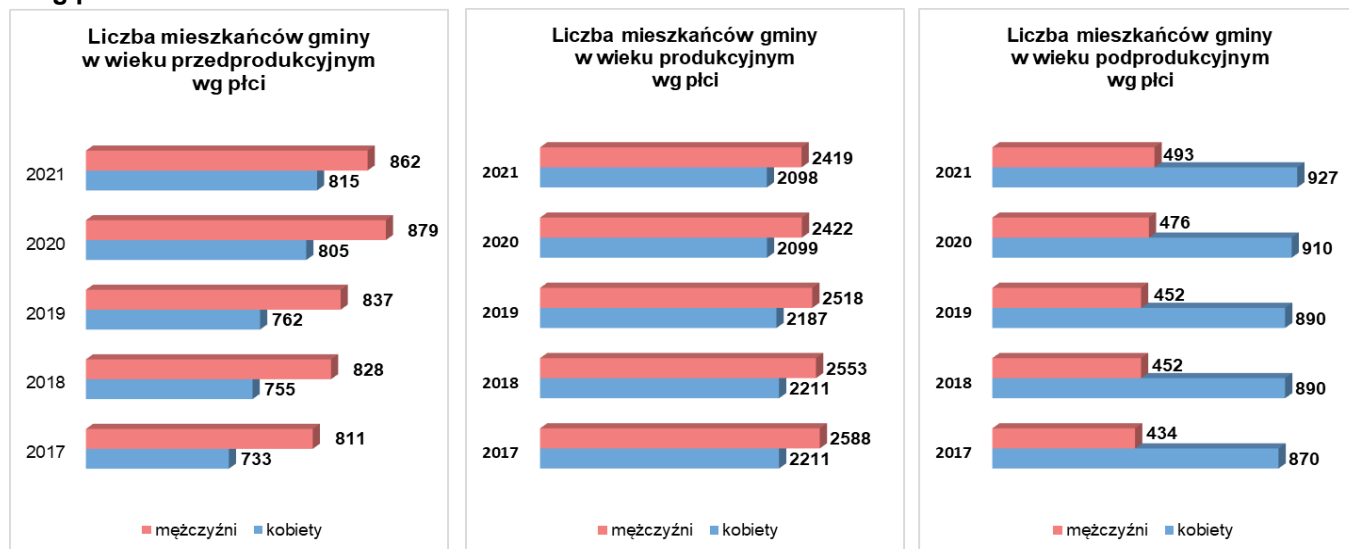
Analizując powyższą tabelę z podziałem na płeć w badanym okresie widać wyraźnie, że większość ogółu mieszkańców gminy stanowią kobiety. Jednakże podział na sołectwa pod względem płci przedstawia, że Gogołowa jest jedynym sołectwem, w którym w badanym okresie mężczyźni stanowią większą grupę osób w stosunku do kobiet.

Z danych za lata 2017 – 2020 wynika, iż w gminie stopniowo rosła liczba dzieci i młodzieży w wieku przedprodukcyjnym (do 17 r.ż.), jednak w roku 2021 nastąpił spadek liczby dzieci i młodzieży w wieku przedprodukcyjnym. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym znacznie maleje, natomiast liczba osób starszych, w wieku poprodukcyjnym (kobiety 60+ oraz mężczyźni 65+) w przedziale badanych pięciu lat stopniowo wzrasta.

Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia wykres nr 3.

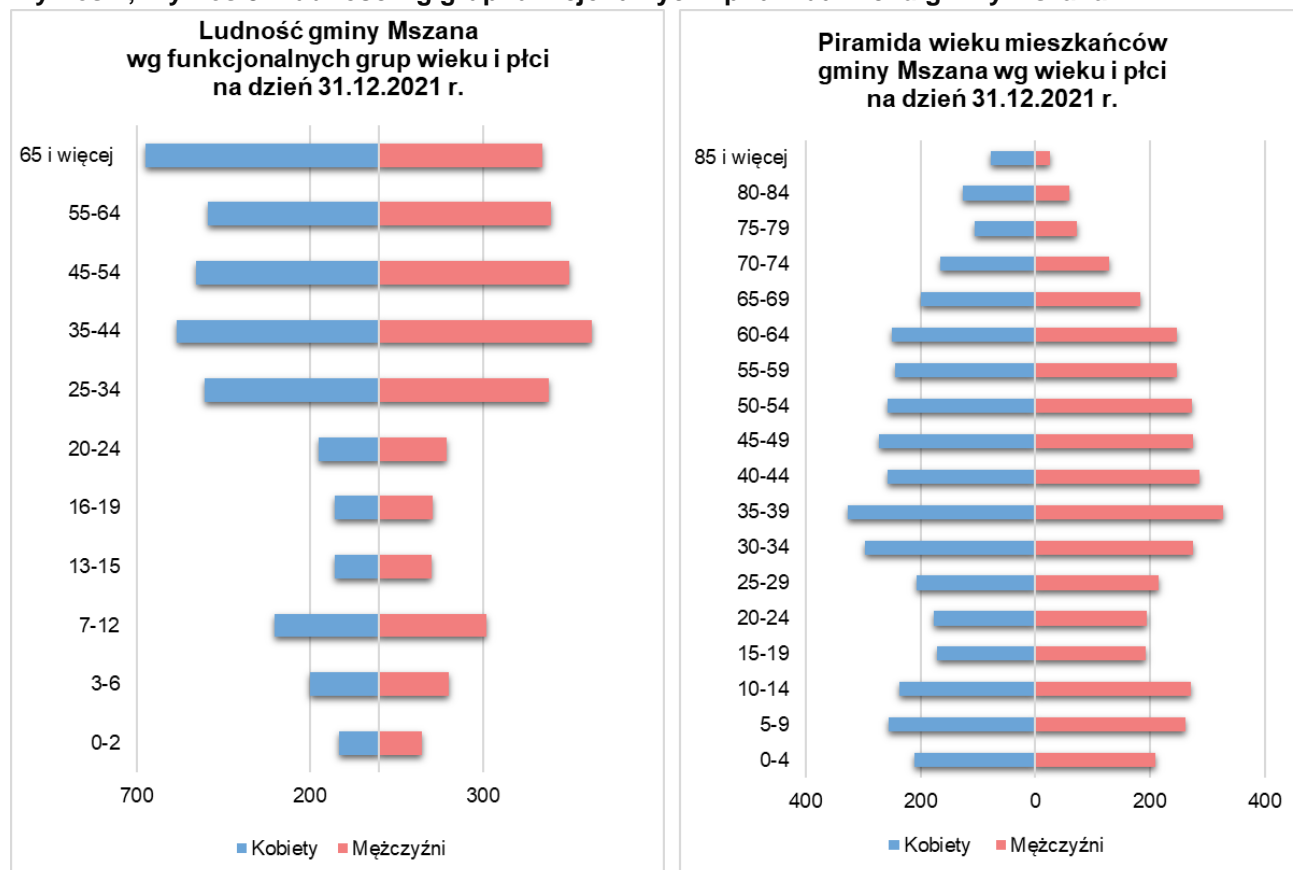
Wykres 3: Struktura wiekowa mieszkańców gminy Mszana w latach 2017 – 2021

Źródło danych: Urząd Gminy Mszana

Wykres 4; Wykres 5; Wykres 6: Struktura wiekowa mieszkańców gminy Mszana w latach 2017–2021 wg płci

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Odmienne przedstawia się struktura demograficzna, kiedy porówna się dane mieszkańców wg poszczególnych przedziałów wiekowych. Na wykresach nr 8 widać wyraźnie, iż piramida wieku mieszkańców gminy przedstawia się korzystnie gdzie dominują mężczyźni. W perspektywie obowiązywania niniejszej strategii przybędzie w gminie osób starszych i nastąpi zmniejszenie zastępowalności pokoleniowej, gdyż widać wyraźnie, że osób młodych do 24 r.ż. jest stosunkowo mniej niż osób starszych. Widać też, że wzrasta liczba mieszkańców po 65 r.ż. a w grupie tej przeważają kobiety.

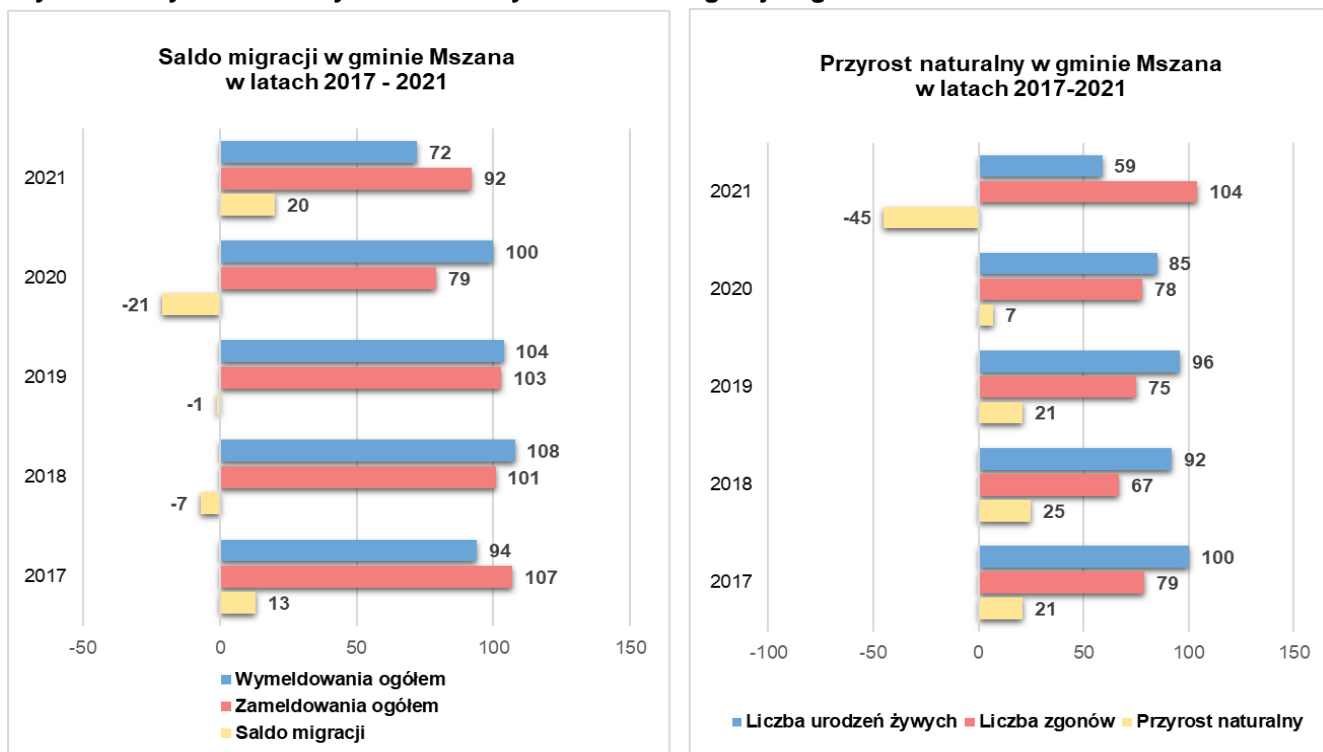
Wykres 7; Wykres 8: Ludność wg grup funkcjonalnych i piramida wieku gminy Mszana

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Z danych GUS wynika, iż w okresie 2017-2020 gmina Mszana odnotowuje dodatni przyrost naturalny. Diametralnie sytuacja zmienia się w roku 2021 gdzie przyrost naturalny jest znacząco ujemny, czyli liczba urodzeń żywych jest niższa o 40 osób w stosunku do liczby zgonów. Oznacza to, że zwiększa się udział osób starszych w ludności gminy, co przedstawiają wykresy nr 3, nr 5 i nr 6. Trend ten dotyczy nie tylko gminy Mszana, ale całego kraju i stanowi wyzwanie na kolejne lata, aby właściwie prowadzić politykę rodzinną i senioralną.

Poniższe wykresy obrazują szczegółowo, jak przedstawia się przyrost naturalny w gminie oraz tendencje związane z migracją mieszkańców.

Wykres 9: Wykres 10: Przyrost naturalny oraz saldo migracji w gminie Mszana

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Gmina Mszana na przełomie lat 2018-2020 utrzymuje ujemne saldo migracji (więcej osób wymeldowało się), w roku 2017 i 2021 saldo migracji było dodatnie, mimo iż stopniowo spada liczba mieszkańców. Tabela nr 2 pokazuje jak kształtował się ruch migracyjny ludności gminy w latach 2017-2021.

Tabela 2: Ruch migracyjny ludności w latach 2017 – 2021

Lata	2017	2018	2019	2020	2021
Zameldowania ogółem	107	101	103	79	92
Zameldowania z miast	72	58	73	66	73
Zameldowania ze wsi	34	42	28	13	19
Zameldowania zza granicy	1	1	2	0	0
Wymeldowania ogółem	94	108	104	100	72
Wymeldowania do miast	66	60	75	69	64
Wymeldowania na wieś	28	48	29	31	8
Wymeldowania za granicę	0	0	0	0	0
Saldo migracji	13	-7	-1	-21	20

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Dane statystyczne pokazują, że od 2017 r., co roku w gminie osiedla się ok. 72 % mieszkańców miast, natomiast większość wymeldowań mieszkańców gminy kieruje się do miast ale także niewielki odsetek na wieś.

Na ruch migracyjny ludności nie ma wielkiego wpływu ruch migracyjny odbywający się za granicę i zza granicy. Migracja przede wszystkim dotyczy ruchu wewnętrznego.

Po liczbie nowych mieszkańców, meldujących się w gminie Mszana z miast, można wnioskować, że położenie gminy wraz z jej walorami przyrodniczymi oraz rozwijająca się infrastruktura gospodarcza i bliskość do węzła autostrady A1, mają znaczący wpływ na osiedlanie się nowych mieszkańców na tym terenie. Nowi mieszkańcy gminy mogą stanowić grupę osób, które postanowiły osiedlić się tu z nieodległych terenów miejskich np. Wodzisławia Śl. czy Jastrzębia-Zdroju, by uciec od zgiełku miejskiego i korzystać z ciszy i spokoju, jakie daje wieś. Powodem mogą też być atrakcyjne tereny nowej zabudowy oraz łatwe dotarcie do miejsc pracy nie tylko w pobliskich miastach, ale również w aglomeracji katowickiej. Atrakcyjność gminy zwiększa też powiększająca się z każdym rokiem infrastruktura kanalizacyjna i gazowa.

Analizując sytuację demograficzną na przestrzeni badanego okresu, można już zauważyć charakter zachodzących zmian społecznych. Przede wszystkim starzenie się mieszkańców, co w niedługiej perspektywie będzie wymagało wzmożenia działań na rzecz seniorów i dostosowanie usług społecznych do ich potrzeb. Konieczne wydaje się też podjęcie działań informacyjnych w grupie mieszkańców w wieku produkcyjnym. Część z nich za kilka lat stanie przed koniecznością opieki nad swoimi starzejącymi się rodzicami. Trzeba mieć świadomość, że już teraz brakuje osób zainteresowanych opieką nad osobami starszymi, co może wymusić na rodzinach większe zaangażowanie się w pomoc seniorom. Aby to ułatwić i odciążyć system w pierwszej kolejności trzeba edukować mieszkańców w tematyce starości oraz wykorzystywać potencjał, jaki stanowią osoby starsze, w sile wieku, które rozumieją problemy swoich rówieśników.

Potrzebna jest też edukacja dzieci i młodzieży, wzmacniająca solidarność międzypokoleniową, bo to one, za kilkanaście lat będą musiały zaopiekować się znaczną liczbą osób starszych w gminie. Brak edukacji o starości będzie skutkować nasilającymi się konfliktami rodzinnymi oraz wyludnianiem się gminy z ludzi starszych, którzy będą kierowani do domów pomocy społecznej.

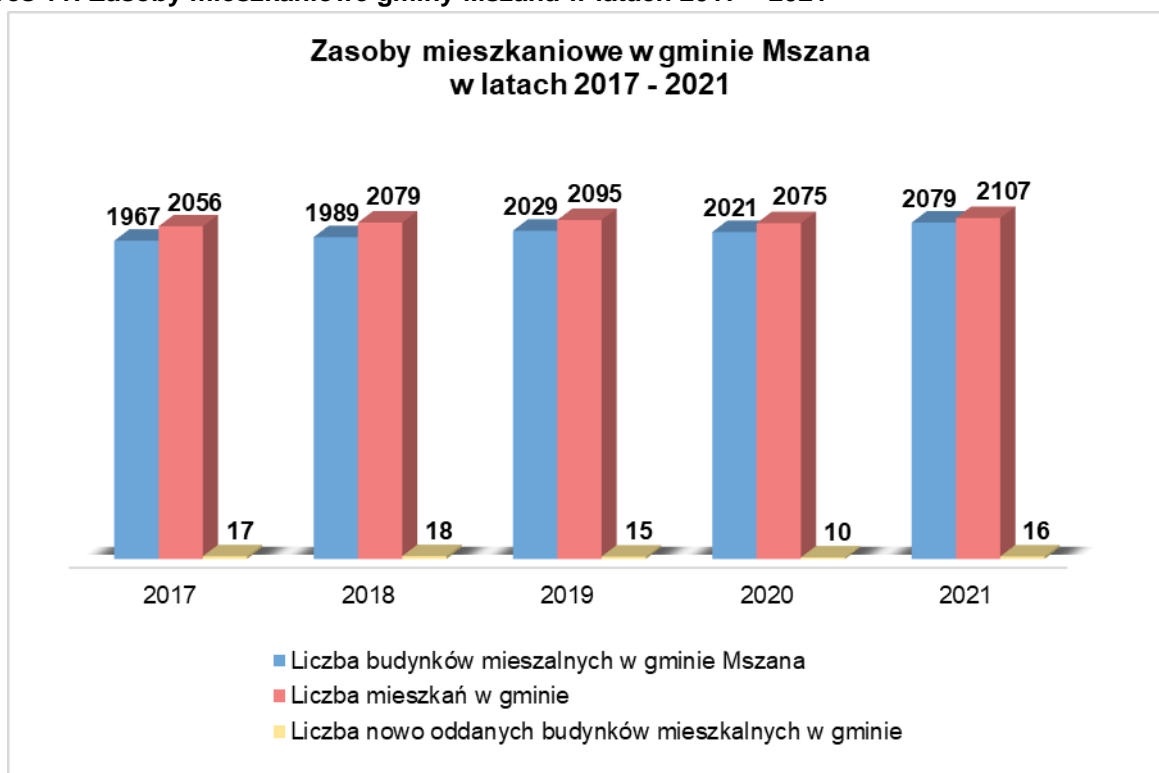
2.3. Zasoby mieszkaniowe i infrastruktura techniczna

Sytuacja demograficzna w gminie jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2017 – 2021, w gminie Mszana wzrosła liczba mieszkań o 51 - z 2.056 w 2017r. do 2.107 w roku 2021. W 2020 r. odnotowano niewielki przestój w nowo oddanych budynkach jak również w budynkach mieszkalnych i liczbie mieszkań. Te dane mogły być spowodowane ograniczeniami związanymi z okresem pandemii COVID-19.

Szczegółowe dane dotyczące zasobu mieszkaniowego w gminie obrazuje wykres nr 11.

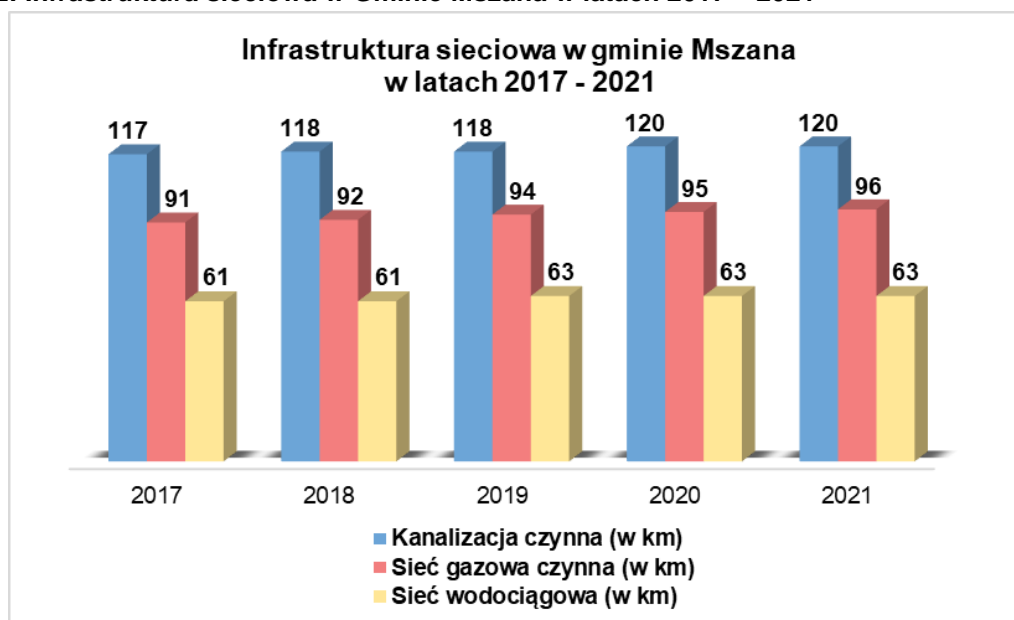
Wykres 11: Zasoby mieszkaniowe gminy Mszana w latach 2017 – 2021

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Rozwojowi budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy sprzyjać może rozwijająca się infrastruktura sieciowa. Na przestrzeni badanych lat zwiększyła się czynna sieć kanalizacyjna o 3 km i wynosi 120 km., czynna sieć gazociągowa o 5 km i wynosi 96 km, sieć wodociągowa o 2 km i wynosi 63 km. Współczesny mieszkaniec, lokując się na terenie danej miejscowości zwraca uwagę na udogodnienia, jakie może zaoferować mu gmina w zakresie niezbędnych mediów. Gmina Mszana każdego roku pod względem infrastruktury sieciowej staje się coraz bardziej dostosowana do potrzeb mieszkańców, tym bardziej, że zmieniające się trendy w ekologii wymuszają odejście od tradycyjnych źródeł ciepła tj. pieców węglowych na rzecz alternatywnych. Jednym z nich jest gaz. Dlatego tak istotna dla mieszkańców gminy jest gazyfikacja. Stan infrastruktury sieciowej przedstawia wykres nr 12.

Wykres 12: Infrastruktura sieciowa w Gminie Mszana w latach 2017 – 2021

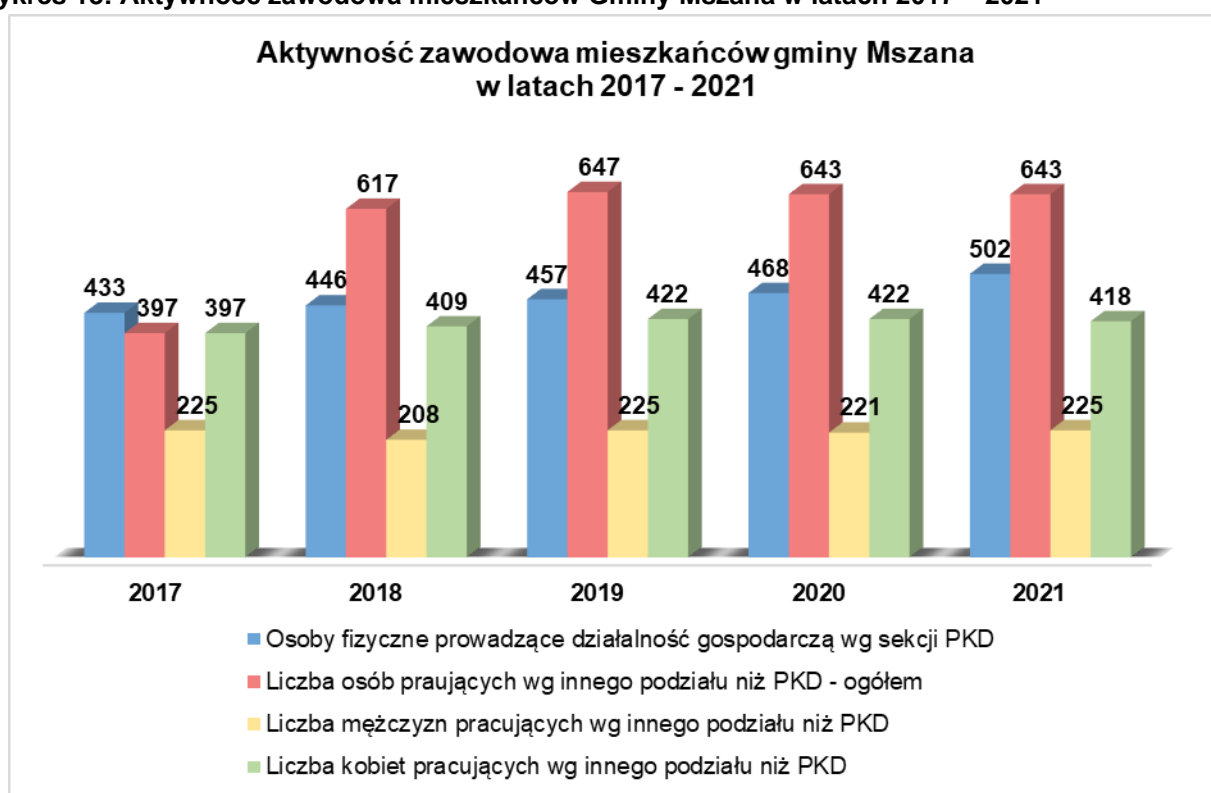

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

2.4. Struktura gospodarcza i sytuacja na rynku pracy

Na przestrzeni lat 2019 – 2021 sytuacja gospodarcza w gminie Mszana uległa znaczącej poprawie. Z perspektywy OPS poprawę widać przede wszystkim w podejmowaniu zatrudnienia przez stałych klientów pomocy społecznej. W ostatnich latach pozytywnym zjawiskiem stało się zatrudnianie pracowników na umowy o pracę czy umowy zlecenie. Legalne zatrudnienie dawało mieszkańcom gminy, korzystającym do tej pory regularnie ze świadczeń z pomocy społecznej, możliwość stopniowej zmiany swojej sytuacji bytowej, a co za tym idzie, włączenie do społeczności lokalnej. Zatrudnianie pracowników na podstawie umowy to również dodatkowe wpływy do budżetu państwa m.in. poprzez składki na ubezpieczenia społeczne, gromadzone w ZUS na przyszłe emerytury. Wykres nr 13 przedstawia jak kształtuje się aktywność zawodowa mieszkańców, w tym liczba osób zatrudnionych poza działalnością gospodarczą w podziale na płeć.

Wykres 13: Aktywność zawodowa mieszkańców Gminy Mszana w latach 2017 – 2021

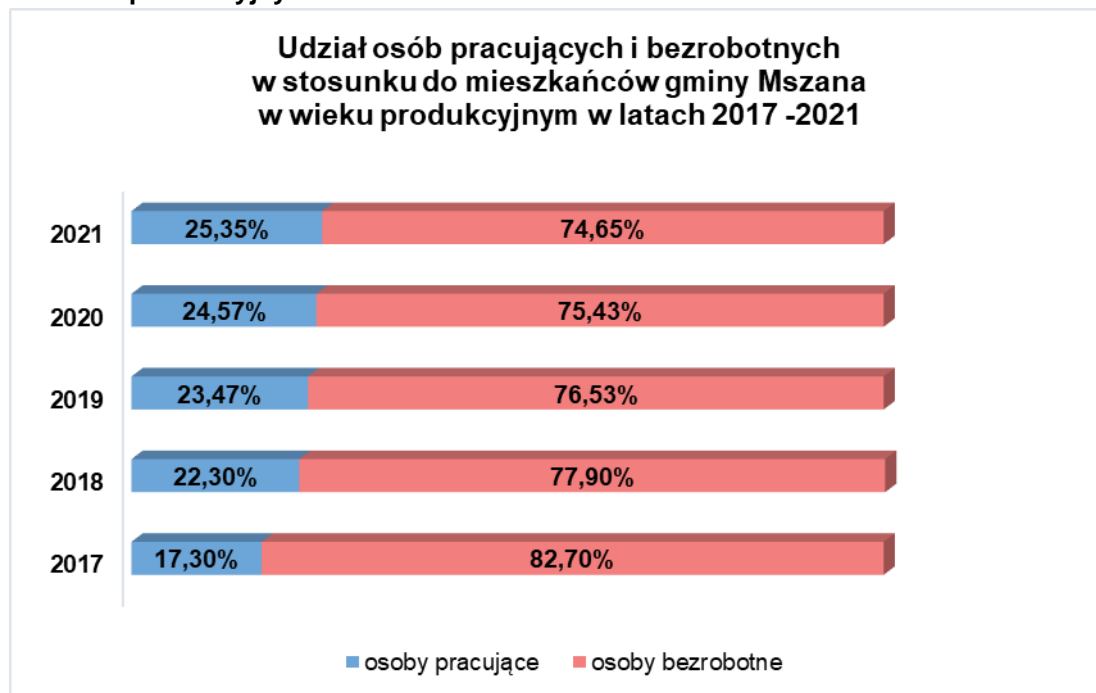

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Powyższe dane pokazują, iż na przestrzeni prezentowanych lat, wzrasta liczba osób zatrudnionych oraz prowadzących działalność gospodarczą. Co ciekawe, zatrudnionych jest więcej kobiet niż mężczyzn. Ponieważ dane GUS nie pokazują podziału na płeć wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, to dane te tylko częściowo obrazują strukturę aktywności zawodowej mieszkańców gminy w podziale na płeć.

Analizując obszar rynku pracy, można zauważyć, iż udział osób pracujących w stosunku do wszystkich osób w wieku produkcyjnym (K – od 18 r.ż. do 60 r.ż. i M – od 18 r.ż. do 65 r.ż.) wynosił 17,30 % w roku 2017 rosnąc do poziomu 25,35 % w roku 2021, co przedstawia poniższy wykres nr 14.

Wykres 14: Procentowy udział osób pracujących i bezrobotnych w stosunku do mieszkańców gminy Mszana w wieku produkcyjnym w okresie 2017-2021.

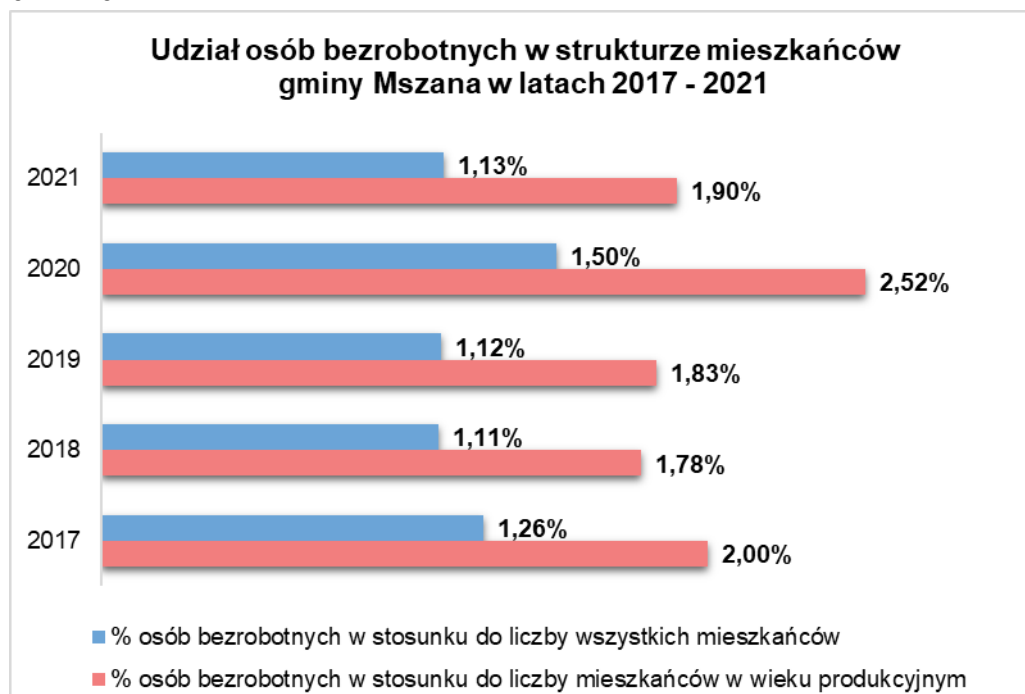

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W badanym okresie zmniejszył się procentowy udział osób bezrobotnych w stosunku do wszystkich mieszkańców (z 1,26% w roku 2017 do 1,13% w roku 2021) oraz w stosunku do mieszkańców w wieku produkcyjnym (z 2,00% w roku 2017 do 1,90% w roku 2021). Wyjątkiem był rok 2020, w którym odnotowano ogólny wzrost bezrobotnych mieszkańców gminy Mszana, na co mógł mieć wpływ rozwój epidemii koronawirusa.

Szczegółowe dane dotyczące procentowego udziału osób aktywnych zawodowo i bezrobotnych w strukturze mieszkańców gminy, przedstawia wykres nr 15.

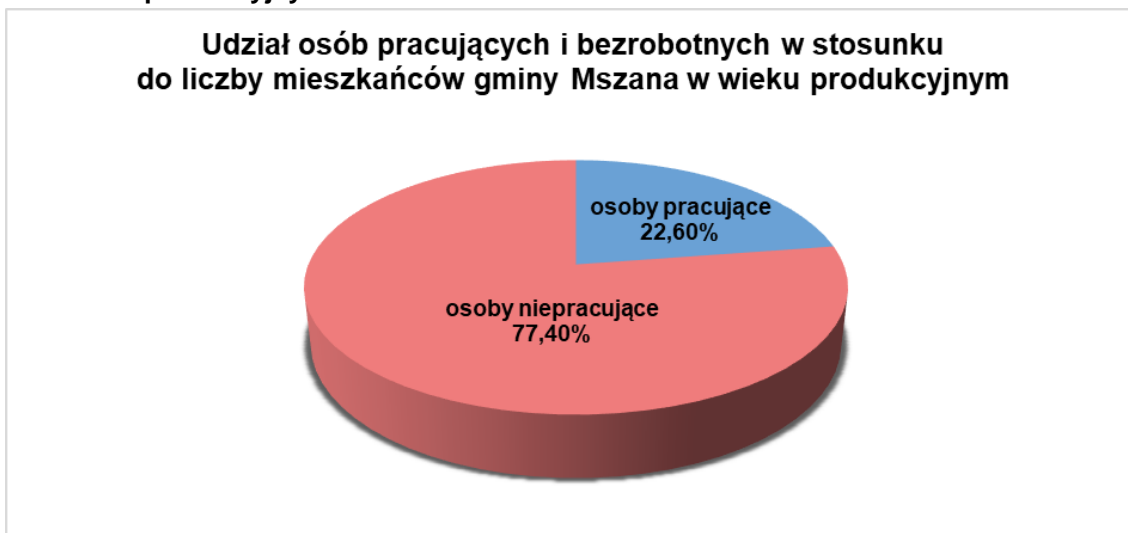
Wykres 15: Udział osób aktywnych zawodowo i bezrobotnych w strukturze mieszkańców gminy w latach 2017 – 2021

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wobec części niepracujących mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym, otwiera się przestrzeń do wykorzystania ich potencjału. Należy przyjąć, iż w okresie badanym ponad 77 % mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym, z różnych powodów nie podejmuje zatrudnienia. Są w tym obszarze m.in.: uczniowie, studenci, kobiety decydujące się na macierzyństwo i wychowujące małe dzieci, osoby zajmujące się niepełnosprawnymi członkami rodziny, emeryci, renciści czy osoby z niepełnosprawnościami, dla których nie ma na lokalnym rynku ofert zatrudnienia. Każda z tych grup posiada inne oczekiwania wobec gminy, co do form zaspokajania ich potrzeb społecznych, kulturalnych i zawodowych.

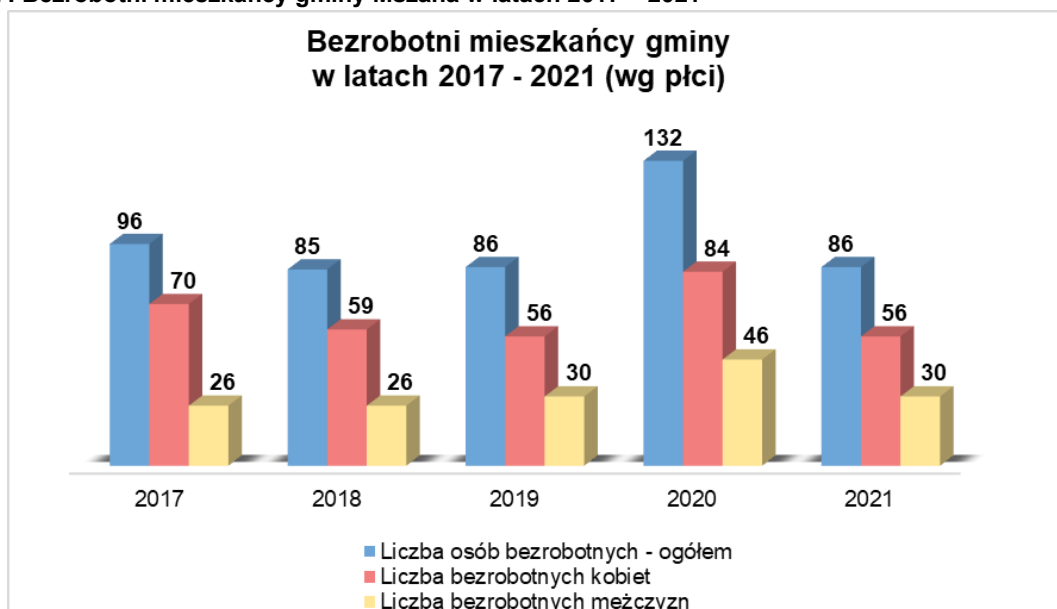
Wykres 16. Udział osób pracujących i bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców gminy Mszana w wieku produkcyjnym

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Analizując liczbę bezrobotnych mieszkańców w gminie Mszana w badanym okresie zauważa się niewielki spadek osób bezrobotnych, który utrzymywał się w latach 2018, 2019 i 2021 w stosunku do roku 2017 zaś w roku 2020 nastąpił znaczny wzrost osób bezrobotnych. W najbardziej niekorzystnym położeniu na rynku pracy nadal pozostają kobiety. Szczegółowe dane dotyczące liczby bezrobotnych mieszkańców gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wodzisławiu Śląskim przedstawia wykres nr 17.

Wykres 17: Bezrobotni mieszkańcy gminy Mszana w latach 2017 – 2021

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Statystyki GUS nie pokazują, ilu mieszkańców pracuje poza granicami kraju. Dokładne ustalenie tych danych nie jest możliwe, gdyż nie są prowadzone takie statystyki.

Problem bezrobocia - brak pracy jest podstawową przyczyną biedy, wykluczenia społecznego, patologii i uzależnień. Badania nad ubóstwem wykazują, że o sytuacji materialnej gospodarstw domowych w głównej mierze decyduje status zajmowany na rynku pracy. W okresie 2018-2019 nastąpił spadek liczby osób bezrobotnych w stosunku do roku 2017. Zaś sytuacja ekonomiczna, jak również wcześniej wspomniana sytuacja epidemiczna, spowodowały znaczny wzrost współczynnika skali bezrobocia w szczególności w 2020 r. co niewątpliwie będzie miało wpływ na przestrzeni następných lat na kondycję finansową rodzin w gminie Mszana.

W całym analizowanym okresie, bezrobotne kobiety stanowią ponad 65% ogółu bezrobotnych mieszkańców gminy, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wodzisławiu Śl. Taki trend w strukturze bezrobotnych mieszkańców gminy utrzymuje się już od wielu lat. Aby go zminimalizować, osobom w niekorzystnym położeniu na rynku pracy (w szczególności kobietom) oferowane są różnego rodzaju programy i usługi, zwiększające ich kompetencje i szanse na rynku pracy.

2.5. Instytucje kultury i infrastruktura sportowo - rekreacyjna

Głównymi instytucjami prowadzącymi działalność kulturalną w gminie Mszana jest Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Mszanie oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Mszanie, natomiast działalność sportowo – rekreacyjną reprezentuje Gminny Ośrodek Sportu w Mszanie.

Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Mszanie (GOKiR) realizuje zadania związane z rozwojem i popularyzacją kultury, a także szeroko rozumianej rekreacji. Działalność GOKiR to także organizacja przedsięwzięć z elementami edukacji i sportu. Działa jako samorządowa instytucja kultury.

Obejmuje swoim zakresem działania 3 sołectwa gminy Mszana, w każdym z nich funkcjonuje jako Ośrodek Kultury. W roku 2021 kontynuowane były prace związane z budową nowego obiektu Ośrodka Kultury w Gogołowej.

Podjęmowane przez GOKiR inicjatywy to przede wszystkim odpowiedź na potrzeby mieszkańców, przy jednoczesnym wykorzystaniu ich potencjału. Ta jednostka organizacyjna gminy Mszana prowadzi szeroką współpracę z placówkami oświatowymi, bibliotekami, parafiami, klubami sportowymi oraz stowarzyszeniami działającymi w przestrzeni kulturalno-społecznej gminy Mszana i powiatu wodzisławskiego. Poprzez amatorski ruch artystyczny promowany jest jego dorobek w regionie i poza nim. GOKiR skupia zespoły wokalne, taneczne, grupy folklorystyczne, koła zainteresowań i chóry.

Ośrodki Kultury gminy Mszana, każdego roku organizują wydarzenia o charakterze kulturalnym, integracyjnym, rozrywkowym, sportowym, m.in. wernisaże i wystawy.

GOKiR ukierunkowany jest także na działania prorodzinne skierowane dla seniorów - tzw. Kluby Seniora, Koła Gospodyń Wiejskich, Związki Emerytów i Rencistów.

Dodatkową rolę w obszarze szerzenia kultury w gminie odgrywa także Gminna Biblioteka Publiczna w Mszanie, w ramach której funkcjonują 3 biblioteki: w Mszanie, Połomi i Gogołowej. Biblioteka zapewnia mieszkańcom gminy dostęp do zasobów bibliotecznych, zaspokajając i rozwijając ich potrzeby edukacyjne i informacyjne, a także upowszechnia wiedzę i kulturę oraz promuje lokalną twórczość.

Podsumowując działalność kulturalną w gminie, w poniższej tabeli zostały zebrane wszystkie placówki kulturalne funkcjonujące w gminie.

Tabela 3: Placówki kulturalne w gminie Mszana działające w latach 2017-2021

Lp.	Nazwa placówki		Adres placówki
1.	Gminna Biblioteka Publiczna w Mszanie		ul. Mickiewicza 92, 44-325 Mszana
	w tym:	Gminna Biblioteka Publiczna Filia nr 1 w Połomi	ul. Szkolna 17, 4-323 Połomia
		Gminna Biblioteka Publiczna Filia nr 1 w Gogołowej	ul. Wiejska 89, 44-323 Gogołowa
2.	Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Mszanie		ul. Mickiewicza 92, 44-325 Mszana
	w tym:	Ośrodek Kultury w Połomi	ul. Szkolna 17, 4-323 Połomia
		Ośrodek Kultury w Gogołowej	ul. Wiejska 28, 44-323 Gogołowa

Źródło danych: Urząd Gminy Mszana

Znamienną rolę w życiu mieszkańców gminy Mszana odgrywa Gminny Ośrodek Sportu w Mszanie, który zrzesza w swoim zasięgu kluby sportowe, stowarzyszenia i inne organizacje. Organizację różnych imprez kulturalnych i sportowych, umożliwia także znajdująca się na terenie gminy bogata baza sportowa m.in.: kryta pływalnia w Połomi, siłownie plenerowe oraz boiska sportowe.

2.6. Edukacja i wychowanie

W każdym sołectwie funkcjonują szkoły podstawowe oraz przedszkola, w tym 2 oddziały przedszkolne przy szkołach w Połomi i Gogołowej oraz Gminne Przedszkole w Mszanie.

Młodzież kończąca naukę w szkole podstawowej ma możliwość kontynuowania nauki w szkołach średnich (technika i licea) oraz szkołach branżowych na terenie powiatu wodzisławskiego, rybnickiego oraz miasta Jastrzębie-Zdrój.

Dane szczegółowe publicznych placówek oświatowych działających na terenie gminy przedstawia poniższa tabela.

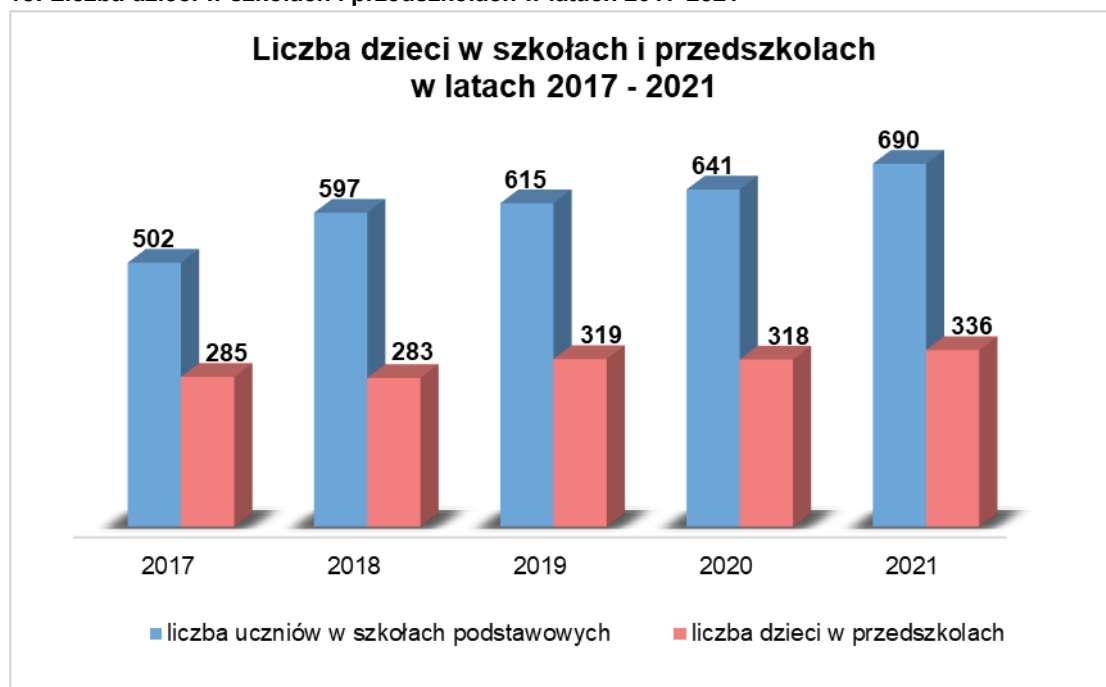
Tabela 4: Placówki oświatowe w gminie Mszana działające w latach 2017-2021

Lp.	Nazwa placówki	Adres placówki
1	Przedszkole "Wesoły dzwoneczek" w Mszanie	ul. 1 Maja 81, 44-325 Mszana
2	Szkoła Podstawowa w Mszanie	ul. Sportowa 3, 44-235 Mszana
3	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Połomi	ul. Szkolna 21, 44-323 Połomia
4	Szkoła Podstawowa w Gogołowej	ul. Wiejska 89, 44-323 Gogołowa

Źródło danych: Urząd Gminy Mszanie

Na przestrzeni lat 2017-2021 wzrastała liczba dzieci w wieku przedszkolnym, co spowodowało potrzebę tworzenia nowych oddziałów przedszkolnych. Ta zmiana widoczna jest w statystyce, która obrazuje liczbę dzieci w szkołach i przedszkolach w latach 2017-2021.

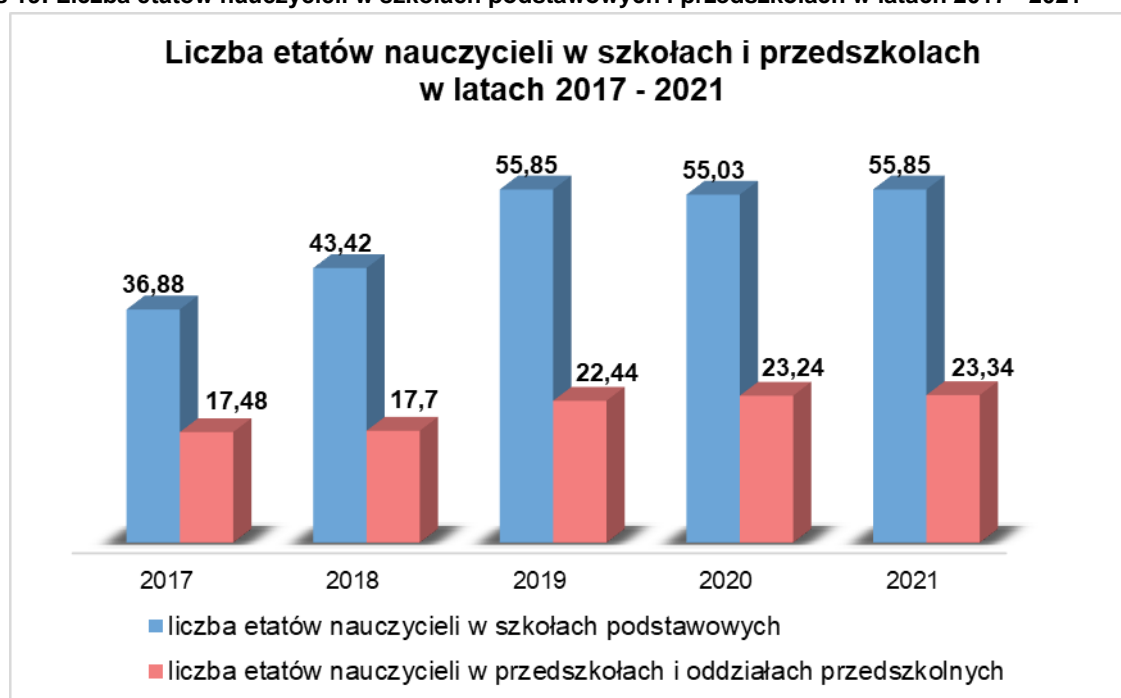
Wykres 18: Liczba dzieci w szkołach i przedszkolach w latach 2017-2021

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Zwiększona liczba dzieci w przedszkolach oraz w szkołach podstawowych wymaga jednocześnie zwiększenia zatrudnienia wykwalifikowanej kadry nauczycieli i wychowawców, aby spełniać wymagania ustawowe. Dane z banku danych lokalnych GUS pokazują, iż za zwiększoną liczbą dzieci w placówkach oświatowych rośnie również zatrudnienie w przedszkolach i szkołach podstawowych, co dokładnie obrazuje wykres nr 19.

Wykres 19: Liczba etatów nauczycieli w szkołach podstawowych i przedszkolach w latach 2017 - 2021

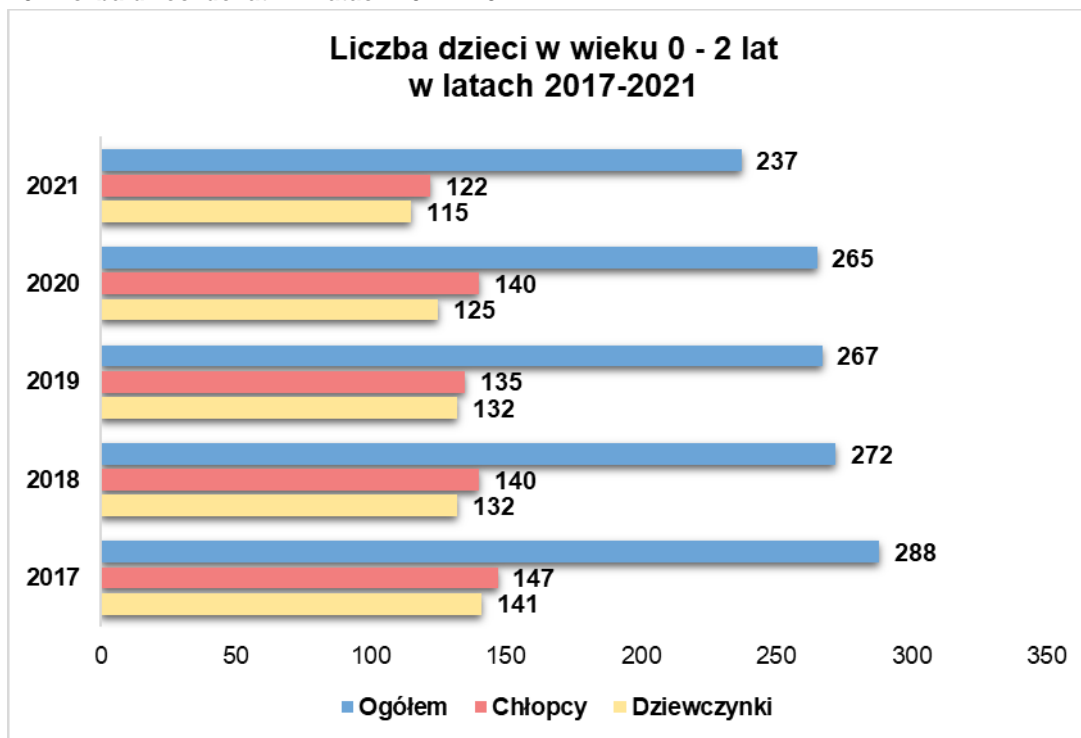

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Na poniższym wykresie nr 20 przedstawione dane statystyczne obrazują spadek w badanym okresie liczby dzieci w wieku od 0-2 lat, zarówno dziewczynek jak i chłopców. Takie zjawisko może być w przyszłości przyczyną likwidacji części oddziałów przedszkolnych i klas szkolnych, a co za tym idzie zmniejszenie kadry pracowniczej w placówkach oświatowych.

Ponadto biorąc pod uwagę inne aspekty, zmniejszająca się liczba urodzeń może wiązać się z brakiem możliwości zapewnienia opieki nad dzieckiem po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego/rodzicielskiego i podjęciu pracy przez rodziców. To także brak żłobka na terenie gminy Mszana.

Wykres 20: Liczba dzieci do lat 2 w latach 2017 - 2021

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

2.7. Wspieranie rodziny

Wspieranie rodziny to jedno z ważniejszych zadań gminy, które realizowane jest przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie w ramach placówki wsparcia dziennego - Świetlicy Środowiskowej w Połomi.

Świetlica jest placówką prowadzoną w formie opiekuńczej, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, działającą w najbliższym środowisku lokalnym dziecka.

Podstawowym celem pracy realizowanej w Świetlicy jest prowadzenie działalności środowiskowej w zakresie pracy z dziećmi na zajęciach w placówce. Zajęcia polegają na realizacji programu profilaktyczno - wychowawczego, który obejmuje zadania przewidziane w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Gminnym Programie Przeciwdziałania Narkomanii. Głównym założeniem ww. programów jest promocja zdrowego stylu życia poprzez upowszechnianie wiedzy na temat zdrowego odżywiania oraz rozbudzenie wśród dzieci i młodzieży zainteresowania różnymi formami aktywności: artystycznej, sportowej itd., jako alternatywy wobec uzależnień, szczególnie picia alkoholu, zażywania narkotyków i innych środków psychoaktywnych. Dodatkowo placówka prowadzi pracę z rodziną – poprzez realizację zadań przewidzianych w Gminnym Programie Wspierania Rodziny, którego głównym założeniem jest stworzenie wielopłaszczyznowego wsparcia rodziny przeżywającej trudności w wypełnieniu ról opiekuńczo-wychowawczych.

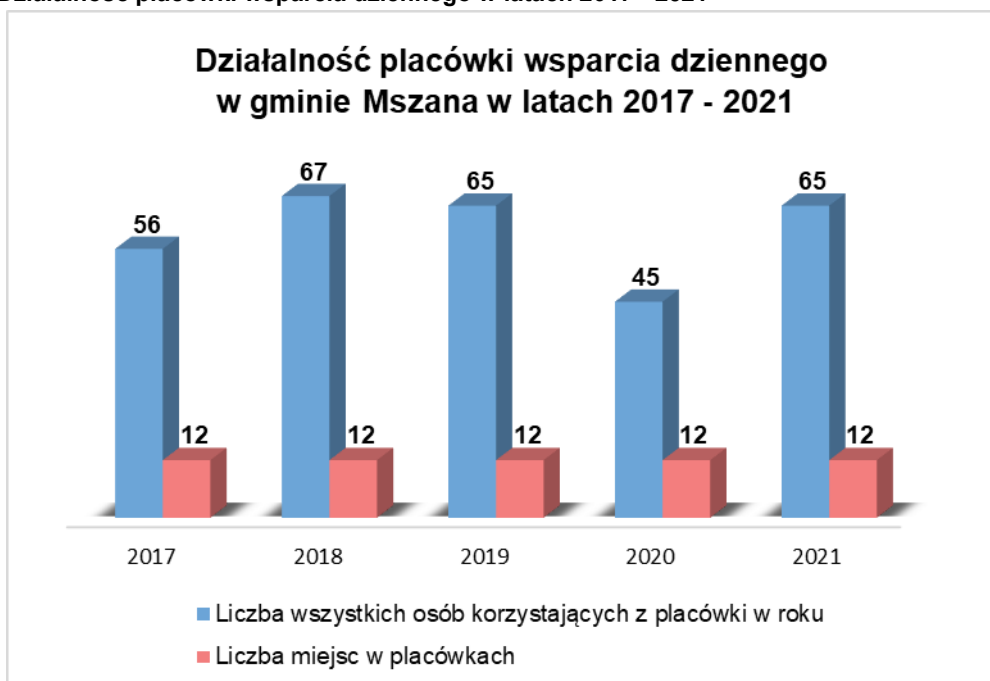
Świetlica Środowiskowa w Połomi realizuje działania profilaktyczne adresowane do dzieci i młodzieży w formie:

- wspomagania procesu dydaktycznego – pomoc w nauce i codzienne odrabianie lekcji, mające na celu wspomaganie samokontroli dziecka w nauce oraz pokonywanie lenistwa umysłowego dzieci,
- edukacji humanistycznej - ukierunkowanej na wspomaganie prawidłowego rozwoju osobowości, w szczególności poprzez: kształtowanie poczucia własnej wartości, umiejętności rozpoznawania i wyrażania swoich emocji, umiejętności radzenia sobie ze stresem, racjonalne podejmowanie decyzji czy umiejętność poszukiwania pomocy.
- edukacji społecznej - skoncentrowanej na kształtowaniu i rozwijaniu kompetencji społecznych takich jak: komunikowanie się z innymi, rozwiązywanie sytuacji konfliktowych, czy nauki asertywności.
- wspierania rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych – poprzez stałą współpracę z rodzicami wychowanków.

Placówka wsparcia dziennego czynna jest od poniedziałku do piątku od 10.00 - 18.00, zajęcia dla dzieci odbywają się w godzinach od 13.00-17.00. Pomieszczenia placówki zezwalają na przyjęcie 12 dzieci w wieku 6 lat do 16 r.ż. (szkoła podstawowa). Dodatkowo wprowadzono dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym zajęcia otwarte, w każdy piątek w godzinach od 13.00-17.00. W okresie ferii zimowych, wakacji oraz przerw w nauce szkolnej godziny pracy świetlicy zmieniają się zgodnie z potrzebami wychowanków i możliwościami placówki. Same zajęcia przybierają wówczas formę zajęć otwartych. Opiekę nad dziećmi sprawuje wychowawca placówki wsparcia dziennego.

Obraz działalności placówki wsparcia dziennego, wraz z liczbą dzieci korzystających rocznie ze wsparcia przedstawia wykres nr 21.

Wykres 21: Działalność placówki wsparcia dziennego w latach 2017 - 2021

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Dzieci, które trafiają pod opiekę Świetlicy Środowiskowej w Połomi to takie, które mają najczęściej problemy edukacyjne, bądź też występują u nich zaburzenia w relacjach z rówieśnikami. Najczęściej pochodzą z rodzin o trudnej sytuacji materialno - bytowej, w których występują uzależnienia czy też niewydolność wychowawcza rodziców. Dzieci nie potrafią też radzić sobie

z emocjami, które wpływają na ich codzienne zachowanie a często generowane są przez środowisko rodzinne.

W dużej mierze problemy, z którymi od najmłodszych lat muszą mierzyć się dzieci objęte opieką w tej placówce, bez wsparcia ze strony profesjonalnej kadry, prowadzą do niedostosowania społecznego w późniejszym życiu. Dlatego tak ważnym jest, aby na terenie gminy funkcjonowały tego typu placówki, gdyż w czasach, kiedy dzieci żyją w dużej mierze w świecie wirtualnym, potrzebne jest im wsparcie w prawidłowym ukierunkowaniu rozwoju społecznego.

Gmina finansuje również pobyt dzieci z terenu gminy w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z art. 191 ust. 9 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W badanym okresie dzieci przebywały tylko w rodzinach zastępczych spokrewnionych a ich liczba stopniowo malała z 6 dzieci w roku 2017 do 4 dzieci w latach 2020-2021.

Wykres nr 22 przedstawia jak kształtowała się liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2017 – 2021.

Wykres 22. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2017 - 2021

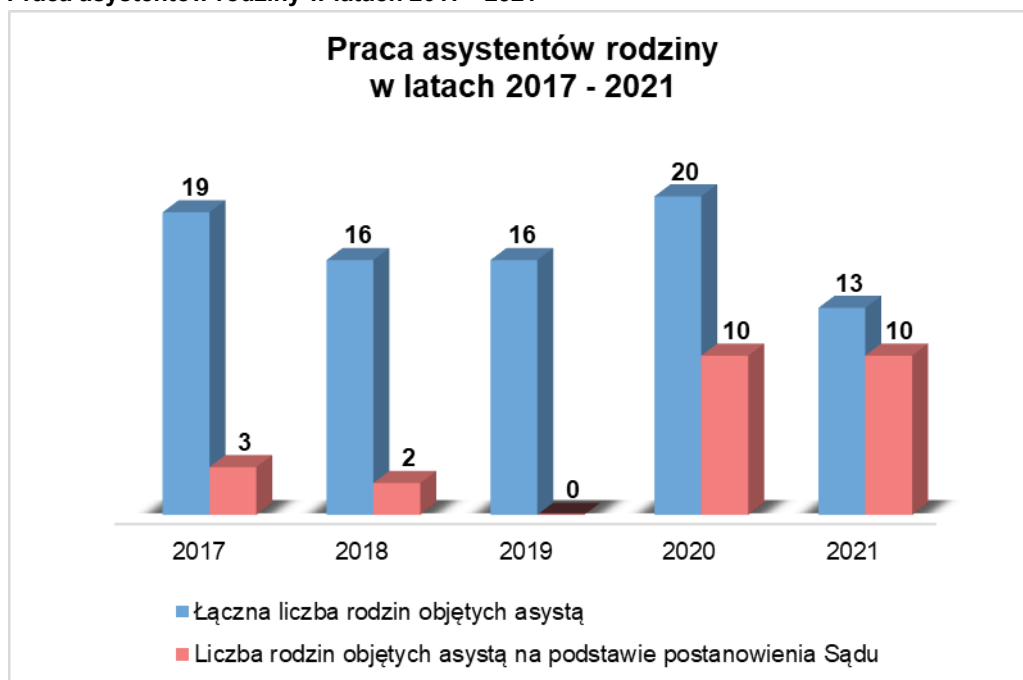

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej czasem bywa nieuniknione, jednak nie oznacza rozwiązania problemu rodziny. Z uwagi na więzi emocjonalne dziecka z rodziną i środowiskiem konieczne jest motywowanie rodziców do zmiany, pracy prowadzącej do stworzenia najlepszych, a zarazem prawidłowych warunków rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej i jego powrotu do domu. Tą pracą z rodziną zajmuje się asystent rodziny.

Asystent rodziny to osoba wspierająca rodzinę przez pewien czas, aby w przyszłości rodzina samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci. Każda gmina ma obowiązek udzielania pomocy rodzinie, która przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W sytuacji, gdy ośrodek pomocy społecznej otrzyma informację o rodzinie, w której występują problemy z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci, zleca przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego w tej rodzinie. Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej po otrzymaniu wywiadu, który potwierdza występowanie problemów w rodzinie, przekazuje informację o potrzebie wsparcia rodziny do asystenta rodziny. Współpraca asystenta z rodziną oparta jest o plan pracy, który z założenia jest długofalowy. Asystent rodziny pracuje z nią średnio przez 2–3 lata, w zależności od potrzeb.

Wykres 23: Praca asystentów rodziny w latach 2017 - 2021

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Najczęstszymi problemami rodzin, z którymi współpracuje asystent rodziny są: problemy opiekuńczo-wychowawcze, nieprawidłowe prowadzenie gospodarstwa domowego, problemy finansowe, brak pracy, niezaradność życiowa, problemy zdrowotne, niepełnosprawność, problemy emocjonalne, uzależnienia, niski poziom umiejętności załatwiania spraw urzędowych, niskie poczucie własnej wartości, zerwane więzi rodzinne i przemoc.

Jeżeli rodzina nie wykazuje chęci i zaangażowania we współpracę z asystentem rodziny, możliwe jest podjęcie decyzji o wcześniejszym jej zakończeniu, ale wtedy powiadamiany jest Sąd Rodzinny, który może zobowiązać rodzinę do współpracy z asystentem rodziny lub też postanowić o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

2.8. Opieka zdrowotna

Opiekę zdrowotną mieszkańcom gminy Mszana zapewniają przychodnie lekarskie, zlokalizowane w sołectwach: Mszana i Połomia. Wg danych GUS, w latach 2017 – 2021 funkcjonowały w gminie 2 przychodnie lekarskie, gdzie w Połomi obejmuje swoim zasięgiem 2 sołectwa: Połomia i Gogołowa.

Tabela 5: Opieka zdrowotna w gminie Mszana w latach 2017 -2021

Zakres danych	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba porad lekarskich ogółem	15875	15761	15336	14341	15993
Liczba przychodni ogółem	2	2	2	2	2
Średnia liczba porad na przychodnię	7938	7881	7669	7171	7997
Średnia liczba miesięcznych porad udzielanych przez przychodnię	662	657	639	597	666

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny i opracowanie własne

W tym samym okresie czasu lekarze udzielili prawie 16 tys porad lekarskich, za wyjątkiem roku 2020 gdzie nastąpił spadek tych porad ze względu na koronawirus, który spowodował chaos w służbie zdrowia i często przychodnie były zamknięte dla pacjentów. Można było wtedy skorzystać z tzw. porady telefonicznej.

Wg danych GUS, na terenie gminy funkcjonują 2 punkty apteczne (w Połomi i Mszanie). Punkt apteczny to placówka występująca na terenach wiejskich, z których daleko jest do najbliższej apteki czy przychodni. Punkt taki spełnia podobne funkcje jak apteka, ale wybór medykamentów w niej jest znacznie ograniczony. Jednakże takie punkty apteczne są niejednokrotnie wybawieniem dla osób starszych, schorowanych czy też niemobilnych, by wykupić potrzebne leki.

2.9. Sytuacja osób starszych

Starzenie się społeczeństwa w gminie Mszana pociąga za sobą wielorakie konsekwencje (społeczne, ekonomiczne, kulturowe), ale jest też wyzwaniem do kreowania rozwiązań umożliwiających seniorom w długiej perspektywie normalne funkcjonowanie. Sytuacja osób starszych w obszarze wiejskim znacznie różni się od sytuacji osób starszych w mieście. Utrudniony dostęp do podstawowych usług społecznych na wsi stawia seniorów w gorszym położeniu, szczególnie tych, którzy są wykluczeni ze względu na niepełnosprawność czy długotrwałą chorobę. Poprawa jakości życia seniorów na wsi wymaga podejmowania działań innych niż kierowane do seniorów mieszkających w mieście.

Statystyki demograficzne dla gminy Mszana pokazują, iż przybywa mieszkańców w wieku senioralnym tj. kobiet od 60 r.ż. i mężczyzn od 65 r.ż. Pokolenie współczesnych seniorów to w zdecydowanej większości ludzie aktywni, zarówno fizycznie jak i społecznie, posiadający wiele pasji, lubiący podróże i wypoczynek. Potwierdzeniem jest liczny udział seniorów w organizowanych lokalnych imprezach, w związkach emerytów i rencistów, w kołach gospodyń wiejskich, zespołach śpiewaczych, w Klubach Seniora - „Senior+” w Połomi i Mszanie. Środowisko seniorów to mieszkańcy z bogatym doświadczeniem życiowym, posiadający ogromny potencjał wiedzy i umiejętności, które można przekazać młodszemu pokoleniu. Przeważająca część seniorów mieszka w swoich prywatnych domach jednorodzinnych, z młodszym pokoleniem czy też coraz częściej samotnie w opustoszałych domach po wyprowadzeniu się dzieci.

W warunkach gminy Mszana, tylko nieznaczna część starszych mieszkańców potrzebuje wsparcia finansowego z systemu pomocy społecznej. W miarę prawidłowa sytuacja finansowa seniorów umożliwia im godne życie oraz realizowanie swoich zainteresowań, korzystanie z bogatej oferty wczasów, turnusów rehabilitacyjnych, oferty kulturalnej itp.

W obszarze gminy przybywa też osób starszych, zamieszkujących samotnie, które nie mogą liczyć na pomoc dzieci czy dalszej rodziny. Najczęstszym wyzwaniem dla tych mieszkańców jest utrzymanie domu oraz ogrzewanie w zimie. Opalanie domu piecem węglowym starego typu wymaga znacznego wysiłku, zaś nie wszystkich mieszkańców stać na wymianę kotła grzewczego na gazowy, który nie wymaga obsługi. Dla niemobilnych seniorów z czasem wyzwaniem stają się zakupy czy wizyta u lekarza. Rozproszenie terytorialne gminy Mszana i słaba komunikacja publiczna, powodują, iż nie wszystkie sołectwa posiadają dogodny dostęp do supermarketów, przychodni lekarskiej czy apteki. Z czasem seniorzy zamieszkujący samotnie potrzebują w tym zakresie wsparcia z zewnątrz. Jak do tej pory, w gminie funkcjonuje jeszcze w miarę dobrze pomoc sąsiedzka i tylko niewielka część osób starszych wymaga wsparcia z systemu pomocy społecznej.

Trzeba mieć na uwadze, iż starsi seniorzy w przeważającej większości są wykluczeni cyfrowo. Nie korzystają z komputera i Internetu, nie obsługują smartfonów, nie korzystają z dostępu do

bankowości elektronicznej, poczty elektronicznej oraz innych ułatwiających współczesne życie portali np. epuap.gov.pl, zus.pl, pacjent.gov.pl czy gov.pl. Wykluczenie cyfrowe seniorów powoduje, iż stają się oni zależni od młodszego pokolenia, które często nie ma czasu bądź cierpliwości, aby zapoznać starszego członka rodziny z tajnikami współczesnej techniki. Pomocne stają się wtedy kursy komputerowe dla seniorów, gdzie we własnym tempie i w przyjaznej atmosferze mogą nauczyć się podstaw informatyki pomocnych im w życiu. Ponieważ za gwałtownym postępem technicznym i cyfrowym seniorzy nie nadążają, to często ich niewiedza i nieświadomość wykorzystywane są przez przestępców do różnego rodzaju wyłudzeń czy uwikłania w wysokie kredyty np. na pokazach „medycznych”. W tym obszarze seniorzy potrzebują znacznie większej ochrony i świadomości.

Osoby starsze są też w grupie osób doświadczających przemocy ze strony najbliższych. Statystyka przemocy w rodzinie pokazuje, iż w 2017 r. i 2019 r. przemocy doświadczyły 2 osoby starsze, w 2020 r. - 6 osób, w 2021 r. - 4 osoby.

Przemoc ta często jest ukrywana przez seniorów z obawy o dalszą przyszłość. Tylko w nielicznych przypadkach przemoc wobec osób starszych zgłaszana jest w formie procedury „Niebieskiej Karty”, która umożliwia udzielenie osobie pokrzywdzonej profesjonalnej pomocy.

W grupie osób starszych są też seniorzy wymagający wsparcia ze strony innych osób, gdyż z powodu niepełnosprawności bądź długotrwałej choroby są znacznie ograniczeni w codziennym funkcjonowaniu. W znakomitej większości wsparcie zapewnia najbliższa rodzina, a pomoc w formie usług opiekuńczych osobom samotnym zapewnia OPS. Do realizacji tego zadania zatrudnione są opiekunki w zależności od ilości wymaganych usług i potrzeb. W przypadku osób samotnych, nieposiadających rodziny, jest to w przeważającej większości pomoc w codziennym funkcjonowaniu m.in.: robienie zakupów, pomoc w higienie osobistej, posprzątanie mieszkania czy przygotowanie posiłku. Senior, który wymaga takiej opieki, a rodzina nie jest w stanie mu jej zapewnić, może ubiegać się o przyznanie usług opiekuńczych, zaś ich zakres oraz odpłatność ustala Kierownik OPS w drodze decyzji.

W przypadkach, kiedy wszelkie inne formy pomocy są niewystarczające, a senior wymaga całodobowej opieki, OPS może kierować takie osoby do domu pomocy społecznej, a w przypadku konieczności zapewnienia stałej pomocy medycznej pracownicy socjalni pomagają w załatwieniu skierowania do zakładu opiekuńczo – leczniczego, zakładu pielęgnacyjno – opiekuńczego czy hospicjum.

Ponadto gmina przystępuje do licznych programów skierowanych dla osób starszych i osób niepełnosprawnych, które oferowane są przez państwo, tj.: Wspieranie Seniora, Korpus Seniora, Opieka Wytchnieniowa, Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej, POPŻ, by zwiększyć ofertę pomocową i inne spojrzenie na siebie i na świat.

Wychodząc naprzeciw sygnalizowanym przez seniorów potrzebom, gmina Mszana w ramach programu wieloletniego „Senior+” pozyskała dotację na remont i wyposażenie Klubów Seniora. W roku 2017 utworzono Klub Seniora w sołectwie Mszana, a w roku 2020 w sołectwie Połomia. Placówki te są odpowiedzią na zapotrzebowanie środowiska seniorów, by mogli się w nich spotykać i aktywnie spędzać czas wolny.

Sytuacja seniorów w gminie Mszana z roku na rok wymaga podejmowania nowych działań, wpływających na poprawę jakości ich życia. W perspektywie najbliższych lat, ze względu na niekorzystną sytuację demograficzną, wzrośnie zapotrzebowanie na szereg profesjonalnych usług skierowanych do seniorów.

2.10. Wybrane problemy społeczne

2.10.1. Uzależnienie od substancji psychoaktywnych

Wszelkiego rodzaju uzależnienia takie jak: alkohol, narkotyki, dopalacze, leki przeciwdepresyjne, środki przeciwpowietrzne, opioidowe środki przeciwbólowe, kanabinoły (np. marihuana), leki uspokajające i nasenne, lotne rozpuszczalniki czy halucynogeny, są przyczynami problemów społecznych, które powodują zmiany i szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy.

Wśród przyczyn uzależnień zasadniczą rolę odgrywają uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utrata zatrudnienia, które najczęściej prowadzą do uzależnienia od alkoholu. Szerzeniu się narkomanii sprzyja zaś dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie, chęć poszukiwania nowych wrażeń i doznań oraz traktowanie narkotyków jako środków umożliwiających ucieczkę od trudności życia codziennego, rozładowanie stresu i konfliktów.

Zażywanie innych środków psychoaktywnych np. leków przeciwdepresyjnych czy nasennych, powinno zawsze odbywać się w konsultacji z lekarzem, gdyż z jednej strony działają one leczniczo, zaś z drugiej prowadzą do silnych uzależnień, które, kiedy stają się niekontrolowane, często wymagają leczenia odwykowego.

Ponieważ nie prowadzi się szczegółowych statystyk dotyczących uzależnień, bardzo trudno ustalić rzeczywistą liczbę osób uzależnionych w gminie. Rejestry własne OPS to zaledwie niewielki odsetek osób faktycznie uzależnionych. Większość uzależnionych nie widzi uzależnienia u siebie i neguje potrzebę pomocy.

Pomoc uzależnionym oraz przeciwdziałanie uzależnieniom od alkoholu i substancji psychoaktywnych reguluje ustawa o wychowaniu w trzeźwości oraz ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Prowadzenie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych należy do zadań własnych gminy. Działania te podejmowane są w oparciu o Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, przy wykorzystaniu zaplanowanych w ich ramach środków finansowych.

W ramach programu przeciwdziałania narkomanii każdego roku gmina prowadzi działania mające na celu zapobieganie i ograniczanie używania narkotyków i innych środków psychoaktywnych oraz związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych, głównie poprzez działania edukacyjne i informacyjne, adresowane do grup niskiego ryzyka (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży szkolnej), w formie promocji zdrowego stylu życia oraz uczenia sposobów radzenia sobie z sytuacjami trudnymi.

Realizacja powyższych działań odbywa się przy udziale Urzędu Gminy w Mszanie, przy współpracy OPS, w tym Świetlicy Środowiskowej w Połomi, placówek oświatowych.

Przede wszystkim w szkołach oraz Świetlicy Środowiskowej w Połomi, realizowane są programy edukacyjne i profilaktyczne, prowadzone są szkolenia i pogadanki, co roku organizowane są kolonie profilaktyczne, dofinansowuje się zakup pomocy niezbędnych do wykonywania zajęć z zakresu profilaktyki, współorganizuje i współfinansuje lokalne imprezy kulturalne, sportowe oraz rekreacyjne i integracyjne, mające wyraźne odniesienie profilaktyczne.

Każdego roku Rada Gminy Mszana przyjmuje też Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii. Na realizację programów w budżecie gminy każdego roku planowane są środki finansowe pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych od podmiotów prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych na terenie Gminy Mszana.

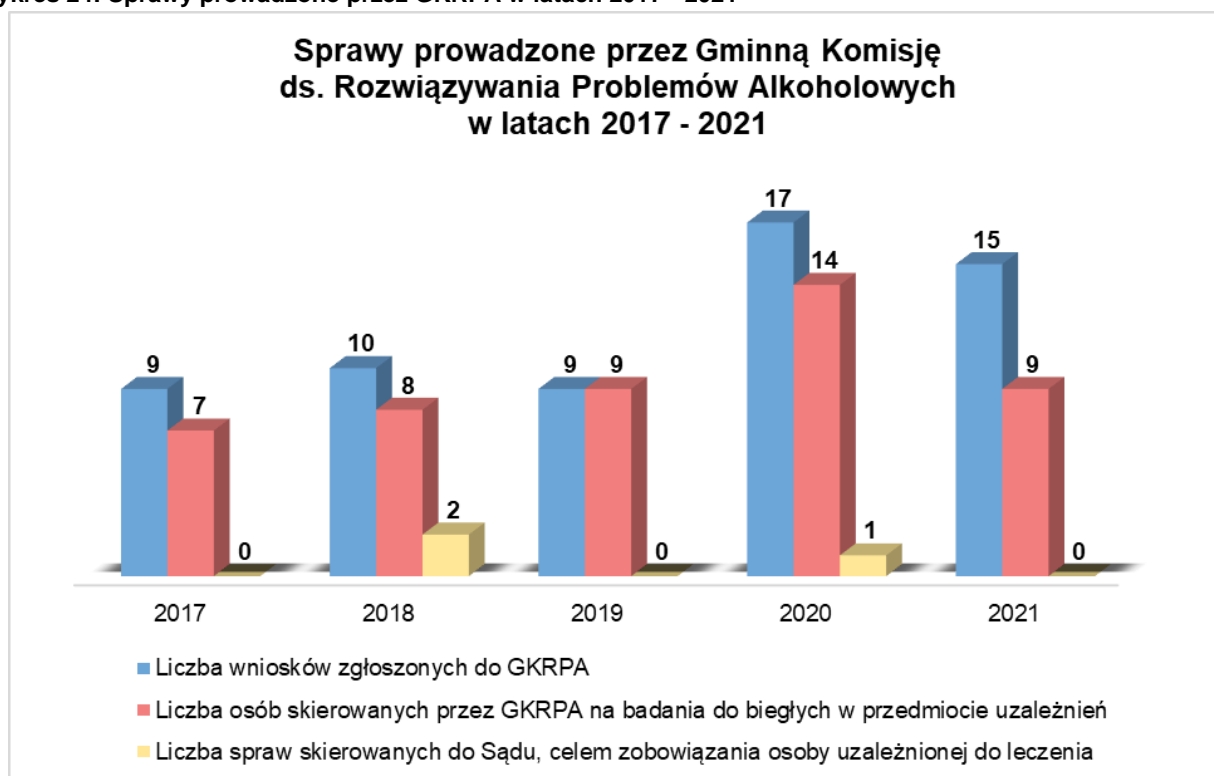
W ramach realizacji zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii:

- działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA),
- dofinansowane są szkolenia dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) i pracowników zajmujących się powyższą problematyką,
- podejmowane są czynności zmierzające do objęcia leczeniem odwykowym osób uzależnionych od alkoholu,
- udzielane jest wsparcie w Punkcie Informacyjno-konsultacyjnym,
- udzielana jest pomoc prawna rodzinom, w których występuje problem uzależnień,
- finansowana jest działalność OPS - Świetlicy Środowiskowej w Połomi,
- dofinansowane są działania Policji w zakresie profilaktyki uzależnień,
- członków rodzin z problemem alkoholowym kieruje się do poradni uzależnień,
- prowadzona jest profilaktyczna działalność informacyjna i edukacyjna w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych,
- wspomagana działalność instytucji i stowarzyszeń poprzez dofinansowanie instytucji, placówek oświatowych i jednostek gminnych realizujących elementy Programu,
- współorganizowane i współfinansowane są lokalne imprezy sportowe, rekreacyjne i integracyjne mające wyraźne odniesienie profilaktyczne.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na bieżąco współpracuje z Wójtem Gminy oraz opiniuje działalność w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności opiniuje wnioski o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, rozpatruje wnioski o skierowanie na leczenie odwykowe, podejmuje rozmowy interwencyjno-motywacyjne z osobami uzależnionymi, a także prowadzi procedury kierowania na leczenie odwykowe.

Wykres nr 24 ukazuje liczbę wniosków kierowanych przez mieszkańców gminy do GKRPA oraz działania podejmowane przez GKRPA w tym zakresie.

Wykres 24: Sprawy prowadzone przez GKRPA w latach 2017 - 2021

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny

Komisja współpracuje także z Policją, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Mszanie, Zespołem Interdyscyplinarnym w Mszanie oraz Sądem Rejonowym w Wodzisławiu Śl., w zakresie leczenia odwykowego oraz współdziała ze Świetlicą Środowiskową w Połomi, placówkami kultury i oświaty w zakresie profilaktyki.

Przeciwdziałanie alkoholizmowi stanowi bardzo ważny obszar w działaniu gminy, gdyż każdego roku wydatki na zakup alkoholu wykazane przez punkty sprzedające alkohol przekraczają 7.000.000 zł. W przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy, w ciągu roku wydatkowane jest ponad 830 zł na zakup alkoholu, zaś w przeliczeniu na 1 dorosłego (pełnoletniego) mieszkańca gminy kwota ta wynosi 1.060 zł. Pomimo tego, iż maleje liczba punktów sprzedaży alkoholu, po ilości sprzedanego alkoholu można sobie tylko wyobrazić, jaka jest skala problemów związanych z nadużywaniem alkoholu, tym bardziej, że większość osób uzależnionych nie przyznaje się do tego. Dlatego też kierowanie środków na przeciwdziałanie alkoholizmowi wśród mieszkańców oraz realizowanie programów profilaktycznych jest jednym z ważniejszych zadań gminy.

2.10.2. Przemoc w rodzinie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie to temat trudny i krępujący dla rodzin. Z definicji ustawowej, przemoc to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych: małżonka, wstępnego, zstępnego, rodzeństwa, powinowatego w tej samej linii lub stopniu, osoby pozostającej w stosunku przysposobienia oraz jej małżonka, a także osoby pozostającej we wspólnym pożyciu, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Najczęściej wyróżnia się następujące rodzaje przemocy: ¹ fizyczna - naruszanie nietykalności fizycznej, psychiczna, seksualna, ekonomiczna, zaniedbanie.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Realizację zadań gminy Mszana z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonuje Zespół Interdyscyplinarny w Mszanie (ZI) działający przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Mszanie. Zgodnie z ustawą, do zadań własnych gminy należy tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, składającego się m.in. z opracowania i realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, prowadzenia poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.

Uchwałą Nr X/43/2011 Rady Gminy Mszana z dnia 29 sierpnia 2011 r. ustalono tryb i sposób powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego w Mszanie oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania. Od momentu powołania przez Wójta Gminy Mszana pierwszego Zespołu Interdyscyplinarnego w Mszanie, członkowie należący do Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych powołanych przez ZI, każdego roku kompleksową pomocą obejmują rodziny, które zgłaszają przemoc w rodzinie na podstawie procedury „Niebieskie Karty”. Uprawnionymi do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” są przedstawiciele: policji, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty, służby zdrowia, pomocy

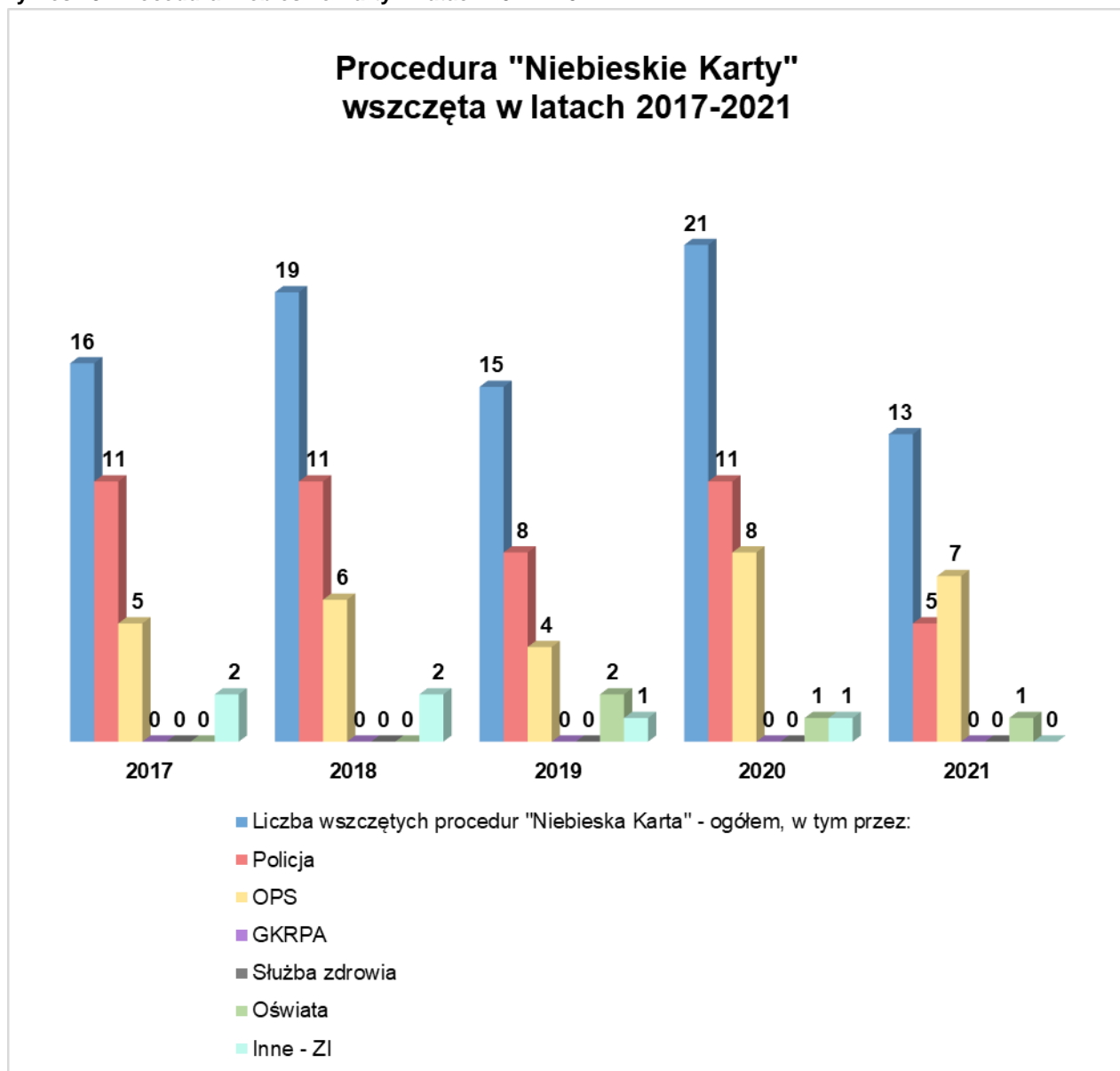
¹ Wg definicji zamieszczonej na stronie www.niebieska.info [Rodzaje Przemocy](#)

społecznej. Przedstawiciele tych podmiotów są też powoływani do grup roboczych, mających na celu pomoc rodzinom dotkniętym przemocą.

Dane statystyczne OPS, który jest koordynatorem w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pokazują, iż każdego roku najczęściej procedur „Niebieskie Karty” wszczęto przez przedstawicieli policji, najczęściej w trakcie interwencji domowych. Następnym podmiotem, jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Sporadycznie procedura została wszczęta przez przedstawicieli oświaty. Pozostałe podmioty nie wszczęły procedury.

Szczegółowe dane za okres 2017 – 2021r. przedstawia wykres nr 25.

Wykres 25: Procedura Niebieskie Karty w latach 2017 - 2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Zespół Interdyscyplinarny podejmuje działania pomocowe w rodzinie, a po wnikliwym rozpoznaniu sprawy kieruje do GKRPA wnioski o przebadanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu. Statystyki potwierdzają, iż to właśnie osoby pod wpływem alkoholu są najczęstszymi sprawcami przemocy w rodzinie. Przyczyną przemocy są też m.in. zaburzenia psychiczne i używanie środków psychoaktywnych a także trwające latami konflikty rodzinne i potrzeba udokumentowania przemocy dla celów uzyskania rozvodu z winy małżonka.

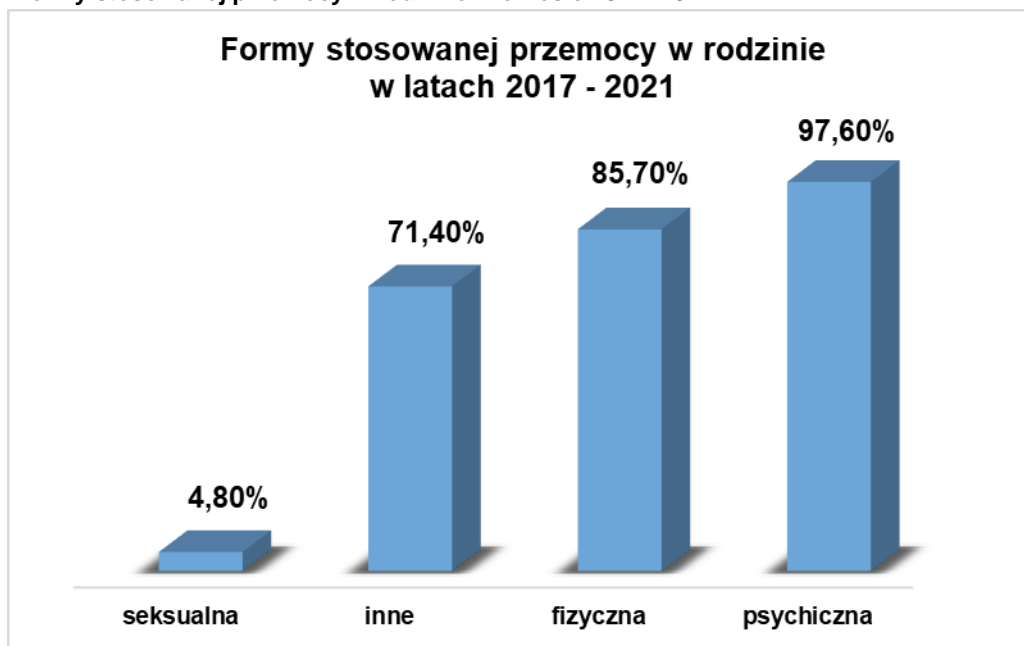
Wykres 26: Przyczyny przemocy w rodzinie w okresie 2017 – 2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Najczęstsze formy przemocy stosowane przez mieszkańców gminy w badanym okresie przedstawia wykres nr 27. Często sprawcy stosują kilka rodzajów przemocy jednocześnie, w zależności od sytuacji i okoliczności. Najtrudniejszą do udowodnienia i najczęściej stosowaną jest przemoc psychiczna, dotyczyła ona największej liczby rodzin dotkniętych przemocą - 97,6 %, następnie kształtowała się przemoc fizyczna – 85,7 %, a 71,4 % stanowiły inne formy. W małym stopniu ofiary przemocy doświadczają przemocy seksualnej - 4,8 %.

Wykres 27: Formy stosowanej przemocy w rodzinie w okresie 2017 -2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

W gminie Mszana dominującymi osobami podejrzаныmi o stosowanie przemocy są mężczyźni, którzy stanowią 89% ogółu osób podejrzanych o stosowanie przemocy.

Wykres 28: Sprawcy przemocy w podziale na płeć w latach 2017 - 2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Statystycznie osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy są najczęściej osoby w wieku produkcyjnym - 95%, natomiast 5 % stanowią seniorzy. W większości przypadków problem przemocy jest procesem trwałym, który rozwija się przez kilka lat, dopóki ofiara przemocy nie decyduje się na jego zakończenie. Świadomość społeczna ofiar przemocy często dojrzewa przez długi okres czasu zanim decydują się oni na powiedzenie głośno o swoim problemie.

Na podstawie statystyk prowadzonych przez OPS można też ustalić, w których sołectwach gminy najczęściej dochodzi do przemocy. Poniższy wykres odzwierciedla rozkład procentowy prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” w poszczególnych sołectwach. Najczęściej do przemocy dochodziło w sołectwie Mszana, następnie w Połomi. W sołectwie Gogołowa procedury „Niebieskie Karty” były prowadzone w bardzo małym procencie.

Liczba prowadzonych procedur w poszczególnych sołectwach przekłada się na liczbę mieszkańców danego sołectwa.

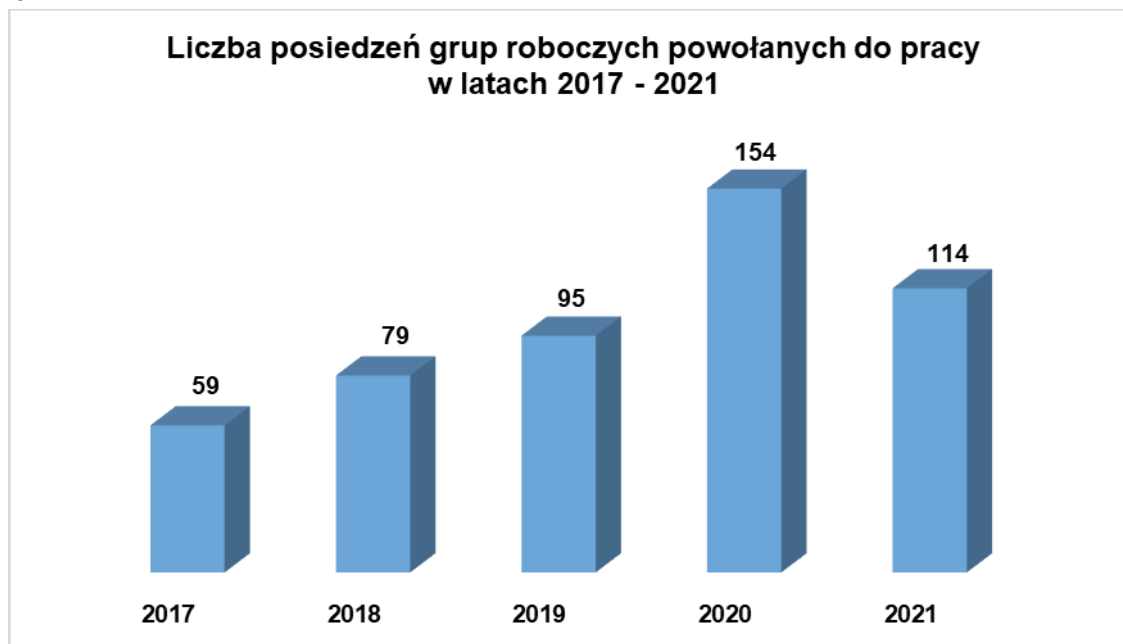
Wykres 29: Rozkład procentowy Niebieskich Kart w podziale na sołectwa w latach 2017-2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Do każdej procedury musi zostać powołana grupa robocza, która wzywa osoby podejrzane o stosowanie przemocy oraz zaprasza do udziału osoby doświadczające przemocy. Poniższy wykres obrazuje ile razy spotykały się grupy robocze pracujące z rodzinami dotkniętymi przemocą.

Wykres 30: Liczba posiedzeń grup roboczych powołanych do pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą w latach 2017 - 2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w danym roku nie jest równoznaczna z liczbą faktycznie prowadzonych procedur. Zespół Interdyscyplinarny i grupy robocze w danym roku kalendarzowym swoją pomocą faktycznie obejmują większą liczbę osób i rodzin dotkniętych przemocą, niż wynika to z wszczętych procedur w danym roku, ponieważ procedury wszczęte w poprzednich latach mogą przechodzić na kolejny rok kalendarzowy.

Wykres 31: Liczba osób i rodzin objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Wykres 31 pokazuje, iż zjawisko przemocy dotyka znaczną liczbę osób, a bardzo często powrót do prawidłowego funkcjonowania tych rodzin wymaga wzmożonej pomocy psychologicznej, wsparcia w formie pracy socjalnej albo podjęcia stosownych środków prawnych. Znaczącą rolę w pomocy osobom i rodzinom objętym procedurą „Niebieskie Karty” pełni Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, mieszczący się w Wodzisławiu Śląskim przy ul. Wałowej 30, który przede wszystkim prowadzi zajęcia korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy, zapewnia schronienie ofiarom przemocy, opuszczającym miejsce zamieszkania oraz udziela pomocy psychologicznej wszystkim osobom doświadczającym przemocy.

Profilaktyka przeciwdziałania przemocy, w tym ochrona ofiar przemocy w rodzinie jak i edukacja ofiar i sprawców przemocy, jest podstawą działania określoną w programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2.10.3. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność wg definicji ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Niepełnosprawność ustalają Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności (PZON) oraz Lekarze Orzecznicy ZUS. Orzeczenia wystawiane przez PZON nie służą do celów rentowych, dlatego ubiegając się o świadczenia rentowe z ZUS, konieczne jest uzyskanie orzeczenia wystawionego przez Lekarza Orzecznika ZUS.

PZON orzeka na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i zalicza do osób niepełnosprawnych dzieci do 16 roku życia oraz ustala jeden z trzech stopni niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany lub lekki – dla osób powyżej 16 roku życia.

Dokładne ustalenie liczby osób niepełnosprawnych na terenie gminy jest niemożliwe, gdyż w tym zakresie GUS nie prowadzi statystyki. Liczba ta zawsze będzie niedoszacowana, ponieważ pewien odsetek osób, pomimo swojej niepełnosprawności, nie posiada orzeczenia.

Punktem odniesienia dla lokalnej polityki społecznej mogą być osoby niepełnosprawne uprawnione do świadczeń wynikających z ustawy o świadczeniach rodzinnych (zasiłki pielęgnacyjne) oraz opiekunowie osób niepełnosprawnych, którzy za sprawowanie nad nimi opieki pobierają świadczenia (świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna). Trzeba mieć na uwadze, iż osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności nie są uprawnione do żadnych świadczeń. Osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności mogą otrzymywać zasiłek pielęgnacyjny tylko wtedy, kiedy ich niepełnosprawność powstała przed 21 r.ż. lub w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej. W przypadku powstania niepełnosprawności w późniejszym wieku, osoba z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności nie otrzymuje żadnych świadczeń.

Tylko osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności mają prawo do zasiłku pielęgnacyjnego bez względu na wiek i czas powstania niepełnosprawności. Jedynym ograniczeniem jest wtedy uprawnienie w tym samym czasie do dodatku pielęgnacyjnego w ZUS lub w KRUS. W przypadku zbiegu prawa do tych świadczeń, w pierwszej kolejności wypłaca je ZUS lub KRUS.

Posiłkując się danymi własnymi wynikającymi z liczby przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych, widać, iż ogółem przybywa osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 6: Osoby pobierające zasiłki pielęgnacyjne w latach 2017 – 2021

Rodzaj danych		2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób pobierających zasiłek pielęgnacyjny		151	160	176	176	173
w tym:	ze względu na wiek (powyżej 75 roku życia)	13	11	17	17	12
	z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności	32	34	34	34	34
	ze znacznym stopniem niepełnosprawności	56	61	65	62	61
	do 16 roku życia (dzieci)	50	54	60	63	66

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Znaczny stopień niepełnosprawności oraz niepełnosprawność dziecka orzeczona do 16 r.ż. ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, daje również możliwość ubiegania się przez niepracującego bądź rezygnującego z zatrudnienia opiekuna osoby niepełnosprawnej (rodzica, męża, żonę, dzieci, wnuki) o świadczenia opiekuńcze wymienione w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Pobieranie tych świadczeń skutkuje opłacaniem przez OPS składek na ubezpieczenia społeczne, przez okres niezbędny do uzyskania 20 letniego okresu składkowego i nieskładkowego w przypadku kobiet oraz 25 letniego okresu składkowego i nieskładkowego w przypadku mężczyzn, aby w przyszłości mogli otrzymać emeryturę lub rentę.

Status osoby niepełnosprawnej zaliczonej do lekkiego, umiarkowanego lub znacznego stopnia niepełnosprawności uprawnia do ulg i świadczeń przewidzianych w różnych ustawach.

OPS, realizując zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych, wypłaca uprawnionym osobom niepełnosprawnym zasiłki pielęgnacyjne, a opiekunom osób niepełnosprawnych świadczenia pielęgnacyjne. Obraz niepełnosprawności w części pokazuje liczba opiekunów osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia za sprawowanie opieki oraz liczba osób z niepełnosprawnościami pobierających zasiłki pielęgnacyjne. Dane statystyczne OPS pokazują, iż rośnie liczba osób z niepełnosprawnościami wymagających stałej opieki, sprawowanej przez członków rodziny. Wykres nr 32 odzwierciedla liczbę osób pobierających różne rodzaje świadczeń opiekuńczych.

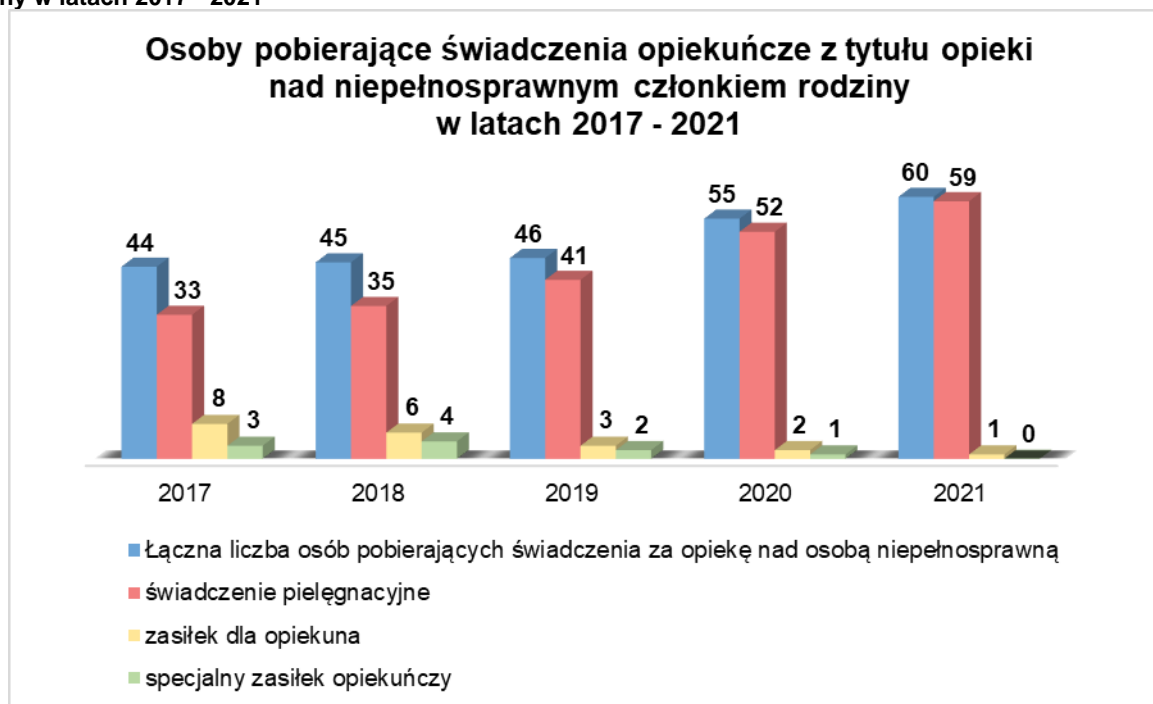
Ta grupa osób i rodzin ze względu na trudności związane z opieką nad osobą zależną jest szczególnie narażona na wykluczenie społeczne.

Opiekunowie osób z niepełnosprawnościami coraz częściej zgłaszają potrzebę zapewnienia opieki wytchnieniowej, czasem tylko na kilka dni, tak aby mogli załatwić swoje sprawy czy też odpocząć. Czasem konieczność zapewnienia takiej opieki pojawia się w sytuacji, kiedy opiekun sam wymaga pobytu w szpitalu czy sanatorium albo po wielu latach codziennej opieki potrzebuje kilku dni odpoczynku dla zregenerowania sił. Życie pokazuje też, że młodsze pokolenia nie zawsze są chętne pomóc swoim rodzicom w opiece np. nad chorą babcią czy dziadkiem. Wtedy konieczne jest organizowanie dla osoby z niepełnosprawnością pomocy w formie pobytu w instytucji zapewniającej całodobową opiekę, tak aby opiekun mógł załatwić swoje sprawy.

Niepełnosprawność członka rodziny przekłada się na funkcjonowanie wszystkich członków rodziny. Dlatego tak ważne jest edukowanie od najmłodszych lat do empatii wobec osób

z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Patrząc tylko na liczbę osób pobierających świadczenia opiekuńcze widać, iż rośnie liczba rodzin, gdzie występuje niepełnosprawność. Dane te pokazuje wykres nr 32.

Wykres 32: Osoby pobierające świadczenia opiekuńcze z tytułu opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny w latach 2017 - 2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

W ciągu ostatnich kilku lat zauważalna jest zmiana polityki społecznej państwa wobec potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Stopniowo wprowadzane są programy finansowane z budżetu państwa, które poprawiają sytuację finansową osób i rodzin z niepełnosprawnościami. Można tu wspomnieć o waloryzowanym co roku świadczeniu pielęgnacyjnym, podniesionej do najniższej renty wysokości renty socjalnej, która przez lata była świadczeniem tylko nieznacznie przekraczającym kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej w pomocy społecznej oraz o wprowadzonym w październiku 2019 r. świadczeniu uzupełniającym dla osób niepełnosprawnych posiadających znaczny stopień niepełnosprawności i orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji wydane przez lekarza orzecznika ZUS. Część świadczeniobiorców rent socjalnych, w wyniku wprowadzonych zmian systemowych, faktycznie odczuło poprawę finansową sięgającą kilkuset złotych. Pomoc państwa w tym zakresie chociaż minimalnie poprawiła sytuację finansową części dorosłych osób z niepełnosprawnościami. Polityka społeczna gminy skierowana na pomoc osobom niepełnosprawnym musi być połączona ze wsparciem rządowym, realizowanym na szczeblu centralnym i taki kierunek przewiduje niniejsza strategia.

2.10.4. Bezdomność

Bezdomność jest jednym z trudniejszych problemów społecznych, który występuje w wielu krajach, w tym rozwiniętych gospodarczo i mających duże osiągnięcia w dziedzinie zabezpieczenia społecznego.

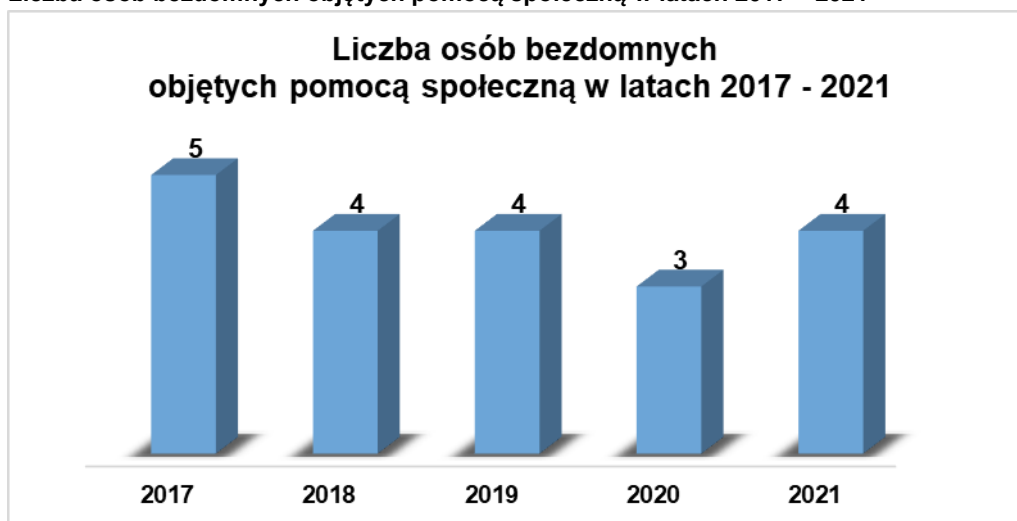
Według definicji ustawowej jako osobę bezdomną określa się osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma

możliwości zamieszkania. Bezdomność określana przez innego autora – P. Andrzeja Przyemeńskiego, to sytuacja osób lub rodzin, które w danym czasie nie mają i własnym staraniem nie mogą zapewnić sobie takiego schronienia, które mogłyby uważać za swoje i które spełniałoby minimalne warunki, pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne. Bezdomność często jest świadomym wyborem człowieka, który ma prawo do samostanowienia, a służby pomocy społecznej nie mogą działać wbrew jego woli i zmuszać do zamieszkania w schronisku.

Zjawisko bezdomności na terenie gminy Mszana od wielu lat występuje na minimalnym poziomie. Przeważnie, w zależności od roku, po pomoc zgłaszało się od 3 do 5 osób, potrzebujących pomocy w zakresie schronienia. Na terenie gminy nie funkcjonuje ogrzewalnia, noclegownia ani schronisko dla bezdomnych, gdyż przy takiej małej skali tego zjawiska, potrzeby te zaspokajane są przez inne organizacje na terenie innych gmin, z którymi gmina Mszana zawiera umowę.

Osoba bezdomna, zgłaszająca potrzebę zapewnienia schronienia w schronisku dla osób bezdomnych, w pierwszej kolejności zobowiązana jest podpisać kontrakt socjalny, określający etapy wychodzenia z bezdomności. W przypadku odmowy podpisania kontraktu socjalnego, nie przysługuje pomoc w formie schronienia w schronisku dla bezdomnych. Poniższy wykres pokazuje skalę bezdomności w gminie w latach 2017 – 2021.

Wykres 33: Liczba osób bezdomnych objętych pomocą społeczną w latach 2017 – 2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

2.11. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Szczegółowe regulacje zakresu pomocy społecznej określa ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

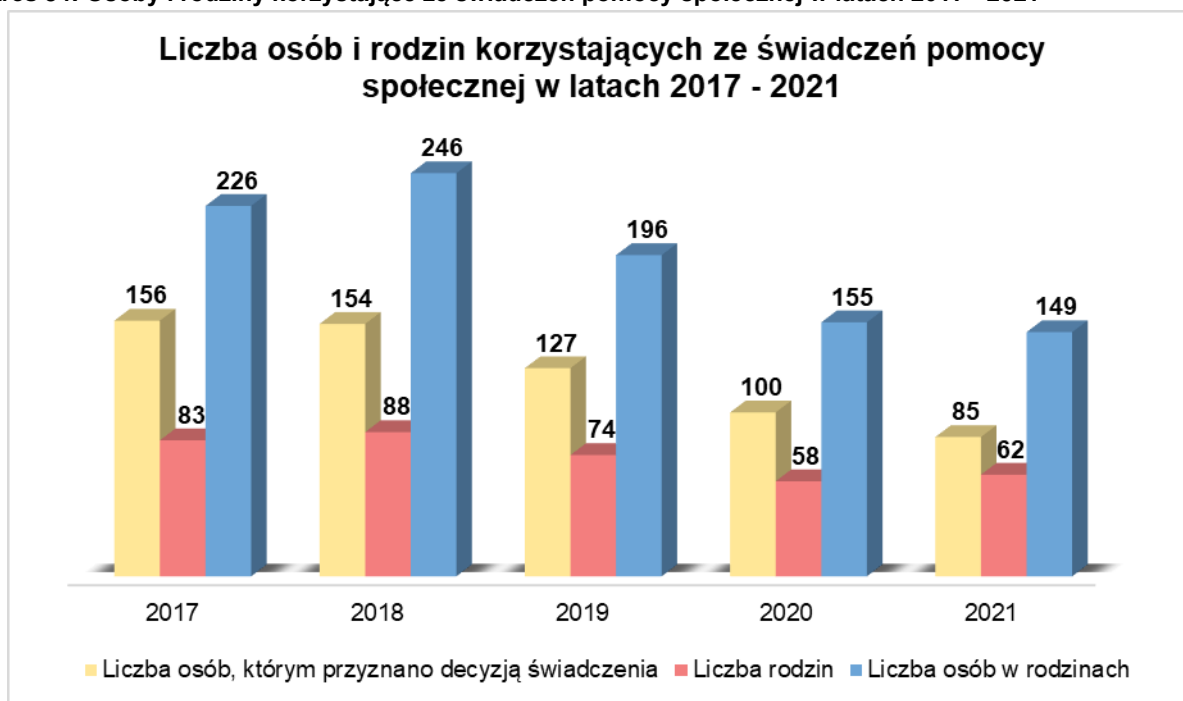
Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie jako jednostka organizacyjna gminy Mszana, realizuje w jej imieniu zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej. To zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, jak również z innych aktów prawnych, m.in. ustaw o świadczeniach rodzinnych, pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustalaniu i wypłacie zasiłku dla opiekunów, pomocy osobom uprawnionym do alimentów, dodatkach mieszkaniowych, przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przeciwdziałaniu narkomanii, wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Karcie Dużej Rodziny, świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, systemie ubezpieczeń społecznych, wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawy prawo energetyczne – w zakresie wypłat dodatku energetycznego, Uchwały Rady Ministrów „Posiłek w szkole i w domu” i Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu "Dobry start".

Dodatkowo, działalność OPS opiera się też na realizacji uchwał Rady Gminy Mszana, regulujących niektóre wytyczne ustawowe.

W ramach swojej działalności OPS pomocą obejmuje mieszkańców we wszystkich kategoriach wiekowych. Z perspektywy czasu, w pomocy społecznej widać, że nastąpiła znaczna poprawa sytuacji finansowej mieszkańców gminy. Od kilku lat sukcesywnie spada liczba długotrwałych klientów pomocy społecznej. Jest to zjawisko pozytywne, gdyż z założenia pomoc społeczna powinna wspierać osoby w trudnym dla nich momencie życia i umożliwiać im wyjście z trudnej sytuacji życiowej. Ta pozytywna zmiana szczególnie dotyczy rodzin z dziećmi. Tu wielkie znaczenie we wsparciu finansowym odgrywa rządowy program „500+”, który stanowi znaczną pomoc i pomimo tego, że wysokości świadczenia nie wlicza się do dochodu na potrzeby pomocy społecznej, znaczna część rodzin do tej pory objęta stałą pomocą finansową z OPS, nie korzysta już z dodatkowego wsparcia, umiejętnie gospodarując posiadanymi finansami. Poprawa sytuacji rodzin nastąpiła też w związku z otwarciem czeskiego rynku pracy dla polskich pracowników, a także poprzez zwiększoną liczbę ofert na polskim rynku pracy.

Dane z lat 2017 – 2021 dotyczące pomocy społecznej pokazują, że na przestrzeni lat maleje liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ramach zadań zleconych i własnych, bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania, co potwierdza wykres 34.

Wykres 34: Osoby i rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2017 - 2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Malejąca liczba klientów pomocy społecznej korzystających z pomocy finansowej nie oznacza, iż pracownicy socjalni mają mało pracy. Do obowiązków pracownika socjalnego należy też świadczenie pracy socjalnej, rozumianej jako działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. W praktyce wygląda ona w ten sposób, że pracownicy socjalni odwiedzają i pomagają w formie poradnictwa lub usług rodzinom borykającym się z trudnościami życiowymi, które nie potrzebują wsparcia finansowego ale inny rodzaj pomocy np. pomoc w załatwieniu spraw urzędowych, zorganizowanie opieki dla osoby chorej, niepełnosprawnej, pomoc w umieszczeniu w zakładzie pielęgnacyjno – opiekuńczym, zorganizowanie wizyty lekarskiej, pomoc przy napisaniu odwołania, wniosku o alimenty, złożeniu wniosku o świadczenia

emerytalno – rentowe i szereg innych działań, mających na celu pomoc w poprawie funkcjonowania osoby lub rodziny. Szczególną troską otacza się osoby samotne, starsze, z niepełnosprawnością oraz niezaradne życiowo czy zaburzone psychicznie. Pracownicy socjalni są również w stałym kontakcie z osobami doświadczającymi przemocy. Ich profesjonalizm i doświadczenie umożliwia im szybkie i trafne udzielanie pomocy. Poniższy wykres pokazuje, iż z pracy socjalnej korzysta więcej osób i rodzin, w porównaniu do tych, które są objęte pomocą finansową. Liczba rodzin objętych pracą socjalną, która jest czasochłonna i niemierzalna utrzymuje się od kilku lat na podobnym poziomie.

Wykres 35: Liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną w latach 2017-2021

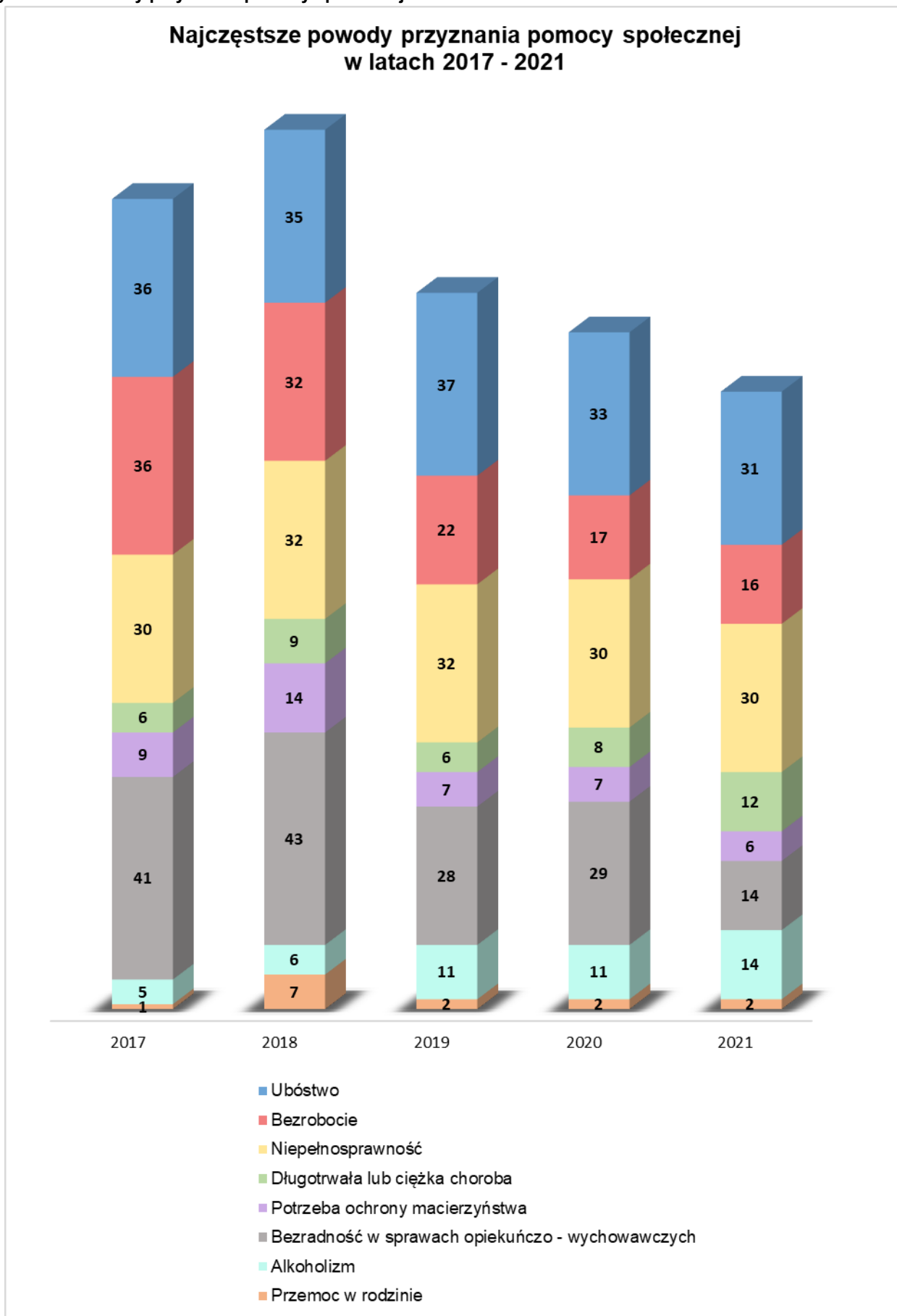

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej warunkują okoliczności powodujące trudną sytuację życiową. Osoby ubiegające się o pomoc, poza spełnionym kryterium dochodowym, powinny wykazać inną przesłankę wymienioną w ustawie o pomocy społecznej tj.: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudność w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy, trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa lub klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Ze statystyk wynika, iż w ostatnich latach dominującymi okolicznościami przy przyznawaniu pomocy społecznej są: ubóstwo i niepełnosprawność, które utrzymują się na podobnym poziomie. Zwiększyła się liczba rodzin, w których występuje długotrwała lub ciężka choroba oraz znacząco wzrosła liczba rodzin z problemem alkoholowym. Zmniejszyła się natomiast liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezrobocia. Ta okoliczność wyraźnie pokazuje, iż sytuacja na rynku pracy uległa znaczącej poprawie.

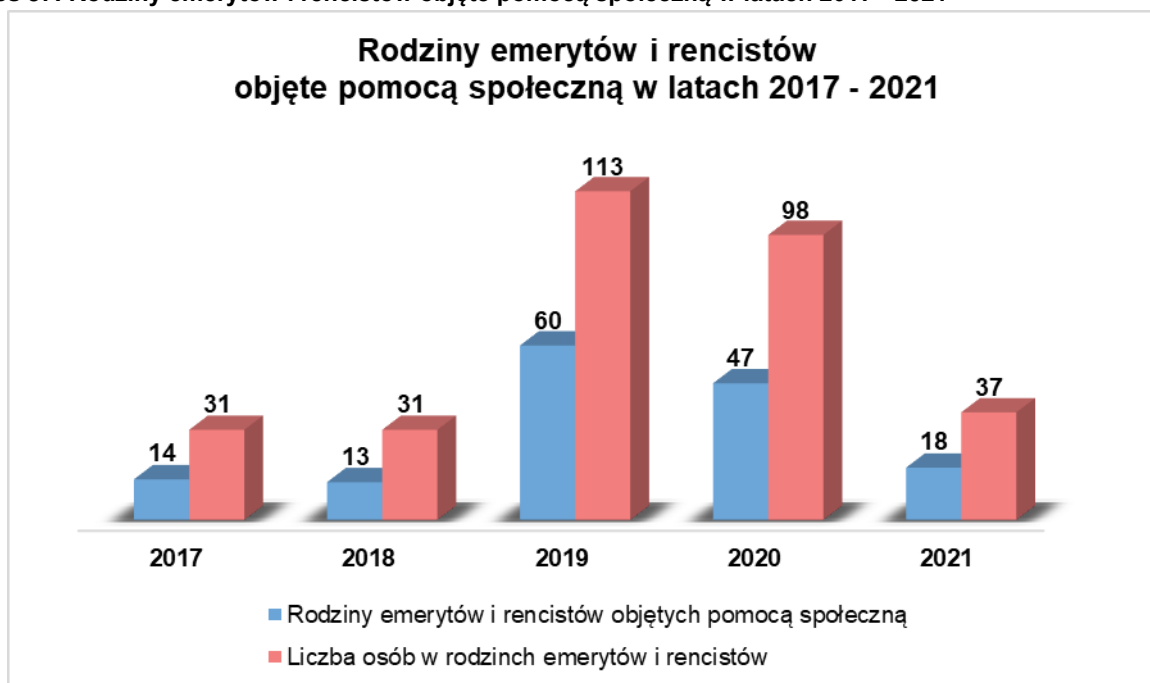
Wykres 36: Powody przyznania pomocy społecznej w latach 2017 - 2021

Analizując najczęściej występujące powody przyznania pomocy społecznej zauważa się, iż w roku 2017 dominującymi okolicznościami była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bezrobocie i ubóstwo, a dwa lata później następuje zmiana - dominujące jest ubóstwo, niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W roku 2021 przeważają rodziny, w których głównym problemem było ubóstwo, niepełnosprawność i bezrobocie. Reasumując zauważa się, że na przestrzeni badanego okresu kluczowymi powodami przyznania pomocy było ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Polepszająca się sytuacja finansowa rodzin, szczególnie rodzin z dziećmi, w których oboje rodziców ma możliwość podejmowania zatrudnienia, powoduje, iż wychodzą one poza system pomocy społecznej i sporadycznie powracają na krótki czas. Inaczej sytuacja wygląda w rodzinach emerytów i rencistów. Tu, w znacznej części, rodziny posiadają niskie świadczenia emerytalno – rentowe, a ze względu na wiek czy stan zdrowia nie mają już szans na podejmowanie dodatkowego zatrudnienia, by polepszyć sytuację finansową. W tych rodzinach konieczne jest wspieranie w ramach świadczeń z pomocy społecznej. Poniższy wykres pokazuje, iż wzrasta liczba rodzin emerytów i rencistów, które korzystają ze świadczeń z pomocy społecznej. Wśród tych emerytów znajdują się tacy, którzy w swoim życiu przepracowali tylko kilka lat i teraz ich świadczenia emerytalne są niższe niż kryterium w pomocy społecznej. W najbliższych latach takich świadczeniobiorców może być więcej, gdyż po okresie transformacji ustrojowej, wiele osób pracowało bez umowy i nie opłacało składek na ubezpieczenia społeczne, co będzie przekładało się w przyszłości na niską wysokość świadczeń rentowych czy emerytalnych.

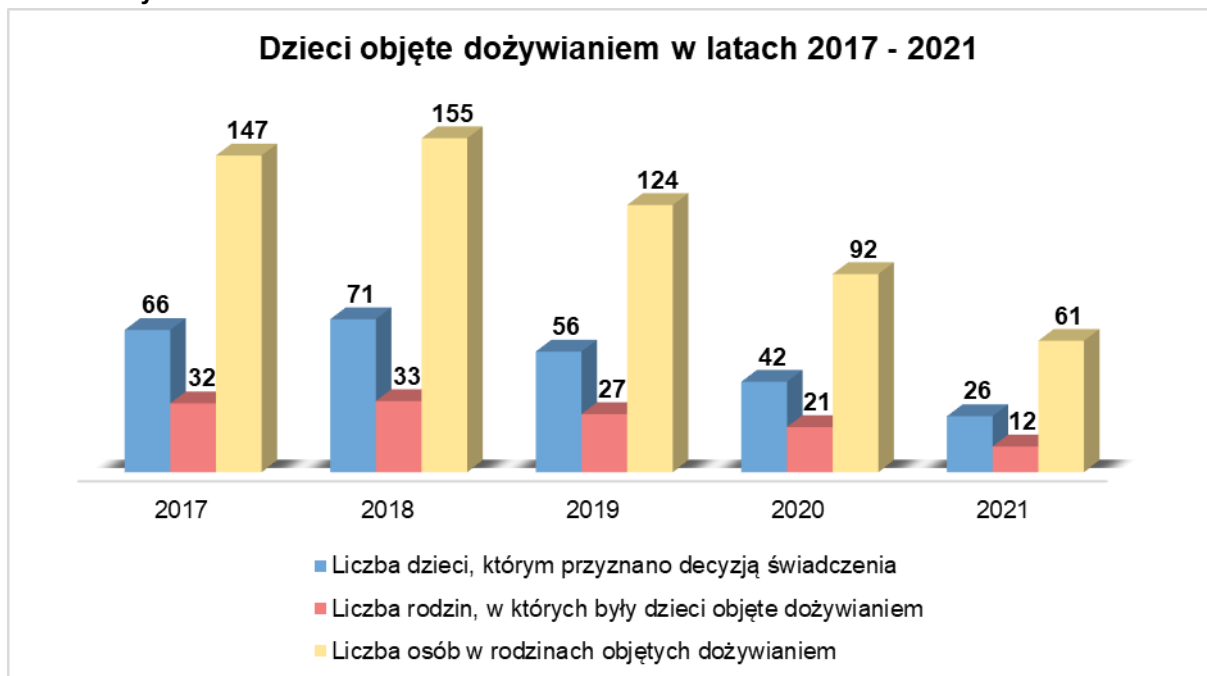
Wykres 37: Rodziny emerytów i rencistów objęte pomocą społeczną w latach 2017 - 2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Analizując obszar pomocy społecznej, uwagę zwraca spadająca liczba dożywianych w szkole dzieci. Na przestrzeni lat zjawisko niedożywienia dzieci w gminie bardzo zmalało, np. w 2017 r. dożywiano 66 dzieci rocznie, w 2019 r. - 56 dzieci a w 2021 r. – 26 dzieci. Poprawa warunków bytowych rodzin wpływa też na zmniejszenie dożywiania dzieci w szkołach, finansowanego przez OPS. Jest to zjawisko pozytywne i dobrze świadczące o poprawnym funkcjonowaniu rodzin, które są w stanie zaspokoić podstawowe potrzeby swoich dzieci.

Wykres 38: Dożywanie dzieci w szkołach w latach 2017 – 2021

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Ważnym obszarem zainteresowania pomocy społecznej jest wspieranie osób samotnie gospodarujących lub osób w rodzinach, które ze względu na wiek lub niepełnosprawność potrzebują wsparcia w formie usług opiekuńczych. Do realizacji tego zadania OPS zatrudnia łącznie 3 opiekunki. Ich pomoc to najczęściej sprawienie zakupów, pomoc w codziennej higienie, sprzątanie, przygotowanie posiłku, zapewnienie kontaktu ze środowiskiem. Mieszkańcy korzystający z usług opiekuńczych to najczęściej osoby samotne, które nie posiadają rodziny albo rodzina nie wywiązuje się z obowiązku pomocy rodzicowi. Zainteresowanie usługami opiekuńczymi jest duże, lecz pomoc ta w przypadku dochodu przekraczającego kryterium dochodowe jest odpłatna. Wysokość tej odpłatności reguluje stosowna uchwała Rady Gminy. Tabela 7 pokazuje, iż od 2017 r. zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze wzrasta, lecz problemem, z którym mierzy się OPS jest brak opiekunek chętnych do wykonywania tego rodzaju usług. Osoby z doświadczeniem i kwalifikacjami wyjeżdżają do pracy za granicę, gdyż tam jest ona zdecydowanie lepiej płatna niż w Polsce.

Tabela 7: Usługi opiekuńcze w latach 2017 - 2021

Rodzaj danych	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	3	2	2	2	7
Koszt usług opiekuńczych w zł	11.675	7.109	3.132	10.308	14.074

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Ten obszar pomocy społecznej w najbliższych latach będzie wymagał zwiększenia zatrudnienia oraz zwiększenia środków na świadczenie tego typu usług. Dane demograficzne jednoznacznie wskazują, iż rośnie liczba mieszkańców gminy w wieku poprodukcyjnym, a część z nich w najbliższych latach będzie wymagała pomocy usługowej, której rodzina nie będzie w stanie zapewnić. Z analizy powyższego zestawienia wynika, iż w roku 2021 znacznie wzrosła zarówno liczba osób objętych wsparciem w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, jak również koszt tych usług.

Pomoc usługowa to również kierowanie do domów pomocy społecznej, głównie osób starszych i niepełnosprawnych. Każda osoba skierowana do domu pomocy społecznej jako mieszkaniec ponosi odpłatność w wysokości 70% własnego dochodu. Różnicę pomiędzy odpłatnością wnoszoną przez osobę skierowaną a miesięcznym kosztem pobytu ponosi w pierwszej kolejności rodzina, a następnie gmina.

Gmina Mszana od wielu lat kieruje mieszkańców do domów pomocy społecznej różnego typu. Najwięcej mieszkańców w okresie badanym przebywało w DPS w Raciborzu, a następnie w DPS Gorzyce. Z analizy poniższego zestawienia wynika, iż w okresie 2017-2019 w powyższych placówkach przebywało 7 mieszkańców gminy, średni miesięczny koszt pobytu jednej osoby wynosił ok. 3.800 zł a partycypacja gminy wynosiła ok. 2.600 zł miesięcznie. W latach następnych zmniejszyła się liczba mieszkańców w domach pomocy społecznej, jednakże koszt jaki gmina i mieszkańcy ponoszą stale wzrasta.

Tabela 8: Pobytu w domu pomocy społecznej i odpłatność ponoszona przez gminę

Rodzaj danych		2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób przebywających w domu pomocy społecznej		7	7	7	5	4
w tym:	DPS "Złota Jesień" w Raciborzu	2	3	3	3	2
	DPS Konwentu Bonifratów w Cieszynie	1	1	1	1	1
	DPS im. Jana Pawła II w Gorzycach	2	2	3	1	1
	DPS "Feniks" w Skoczowie	1	1	0	0	0
	DPS w Jastrzębiu - Zdroju	1	0	0	0	0
Łączny koszt za DPS poniesiony przez gminę		204 835	215 832	186 051	155 246	151 505
Liczba świadczeń		74	23	71	56	48
Średni miesięczny koszt pobytu w DPS na 1 osobę		3 604	3 812	3 668	4 154	4 476
Średni miesięczny koszt gminy w przeliczeniu na 1 osobę		2 768	2 767	2 326 zł	2 772 zł	3 156 zł

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Pomoc społeczna to szeroki obszar działań, nie tylko usługowych, ale również pomocy finansowej. Tabela 9 ukazuje z jakich świadczeń najczęściej korzystali mieszkańcy gminy.

Dane zebrane w tabeli pokazują, iż od 2017 r. maleje liczba osób pobierających zasiłek stały, zasiłek okresowy, korzystających z posiłku (w tym dzieci), otrzymujących zasiłek celowy oraz otrzymujących świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności. Istotny jest wzrost liczby osób korzystających z pomocy usługowej w formie usług opiekuńczych oraz przebywających w domach pomocy społecznej. Zwiększyła się liczba świadczeń w formie zasiłku celowego specjalnego, przyznawanego osobom i rodzinom, których dochód przekracza kryterium dochodowe.

Tabela 9: Wybrane świadczenia z pomocy społecznej w latach 2017-2021

Rodzaje świadczeń	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia					Liczba świadczeń				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłki stałe ogółem	17	16	14	14	15	164	149	146	143	165
w tym przyznane dla osoby: samotnie gospodarującej	12	13	12	12	12	124	133	122	128	142
pozostającej w rodzinie	5	3	2	2	3	40	16	24	15	23
Zasiłki okresowe - ogółem	29	24	17	14	10	170	124	80	67	40
Schronienie	2	2	3	3	4	x	x	x	x	x
Posiłek w tym dla:	66	71	56	42	26	7060	7023	6223	2258	2295
dzieci	66	71	56	42	26	7060	7023	6223	2258	2295
dorosłych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Usługi opiekuńcze	3	2	2	2	7	930	314	250	447	667
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Sprawienie pogrzebu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inne zasiłki celowe i w naturze	73	76	66	50	48	x	x	x	x	x
w tym: zasiłki celowe	23	24	20	20	27	58	40	38	37	27
specjalne świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub żywności w ramach programu rządowego	63	62	45	41	33	267	277	251	246	240
Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	7	7	7	5	4	74	78	71	56	48

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Wydatki na świadczenia z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2017 – 2021 wzrastają, pomimo mniejszej liczby osób ubiegających się o świadczenia. Wzrost spowodowany jest rosnącymi kosztami odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej, które ponosi gmina. Starzenie się społeczności gminy będzie wpływało na zwiększenie zapotrzebowania na świadczenia opieki całodobowej w domach pomocy społecznej. Dlatego też w perspektywie najbliższych lat, przewiduje się jeszcze większy wzrost wydatków na tę formę pomocy. Podobnie wygląda pomoc w formie usług opiekuńczych czy udzielania schronienia. Każdego roku wzrasta koszt świadczonych usług a zapotrzebowanie na te formy pomocy też będzie wzrastać.

Tabela 10: Wydatki na najważniejsze formy pomocy społecznej w latach 2017 - 2021

Rodzaje świadczeń	Wydatki wyrażone w zł				
	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłki stałe	81 988	81 516	78 445	74 914	87 264
Zasiłki okresowe	51 915	43 066	30 695	23 586	13 341
Schronienie	3 425	7 471	6 486	13 311	30 925
Posiłek	19 144	22 096	19 674	7 547	7 893
Usługi opiekuńcze	11 675	7 109	3 132	10 308	14 074
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	0	6 000	0	0	0
Sprawienie pogrzebu	0	0	0	0	0
Zasiłki celowe i w naturze, w tym zasiłki specjalne celowe i świadczenia pieniężne na zakup żywności	144 064	133 366	121 983	105 807	116 604
Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	204 835	215 833	186 051	155 246	225 078

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Nieodzownym elementem działalności OPS jest przyznawanie i wypłata różnego rodzaju świadczeń rodzinnych. Oprócz wypłaty zasiłków rodzinnych wraz z różnymi dodatkami, wypłaty świadczeń opiekuńczych i świadczeń alimentacyjnych, do realizacji doszły kolejne świadczenia ustawowe. Od 2016 r. wypłacane było świadczenie wychowawcze tzw. „500+”, z którego korzystało ponad 900 dzieci rocznie. Pojawiło się też świadczenie rodzicielskie, z którego w okresie badanym skorzystało rocznie około 46 rodzin. Dodatkowo od 2018 r. w ciągu 3 lat w ramach rządowego programu „Dobry start” z jednorazowej pomocy na zakup przyborów szkolnych korzystało średnio rocznie ok. 1.018 dzieci. Poniższe tabele pokazują liczbę osób i rodzin uprawnionych do świadczeń oraz wielkość środków wydatkowanych na realizację tych świadczeń.

Tabela 11: Liczba rodzin i osób uprawnionych do różnego rodzaju świadczeń rodzinnych w latach 2017 - 2021

Rodzaje świadczeń	2017		2018		2019		2020		2021	
	Liczba rodzin	Liczba uprawnionych	Liczba rodzin	Liczba uprawnionych	Liczba rodzin	Liczba uprawnionych	Liczba rodzin	Liczba uprawnionych	Liczba rodzin	Liczba uprawnionych
Zasiłek pielęgnacyjny dla dzieci do 16 r. ż.	47	50	51	54	56	60	60	53	65	66
Zasiłek pielęgnacyjny do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności	31	32	33	34	33	34	33	34	33	34
Zasiłek pielęgnacyjny dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności	56	56	61	61	65	65	62	62	61	61
Zasiłek pielęgnacyjny dla osób od 75 r. ż.	13	13	11	11	17	17	17	17	12	12
Świadczenie pielęgnacyjne	33	33	35	35	41	41	52	52	59	59
Zasiłek dla opiekuna	8	8	6	6	3	3	2	2	1	1
Zasiłek rodzinny z dodatkami	192	383	190	381	167	344	117	246	90	198
Świadczenie wychowawcze (od kwietnia 2016)	651	902	643	887	1033	1637	997	1706	1042	1708
Fundusz alimentacyjny	14	13	18	14	17	14	12	9	15	11
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	84	84	61	61	70	70	43	43	36	36
Świadczenie rodzicielskie (od 2016)	51	51	47	47	45	45	49	49	40	40
Specjalny zasiłek opiekuńczy	3	3	4	4	2	2	1	1	0	0
Rządowy Program "Dobry start" od 2018 r.	0	0	272	1019	721	1017	728	1017	0	0

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Liczba wypłacanych świadczeń oraz kwoty przeznaczone na wypłatę różnego rodzaju świadczeń w dziale świadczeń rodzinnych stanowią największą część budżetu OPS. Budżet przeznaczony każdego roku na realizację tych świadczeń obrazuje, jak wielka jest pomoc rodzinom ze strony państwa, a przekładając tę pomoc na dane z pomocy społecznej widać wyraźnie, że ma ona bardzo wyraźny wpływ na usamodzielnianie się rodzin i ich rezygnację ze świadczeń z pomocy społecznej. Poniższa tabela pokazuje wysokość wydatków na poszczególne świadczenia w dziale świadczeń rodzinnych w latach 2017 – 2021.

Tabela 12: Wysokość wydatków na realizację świadczeń w dziale świadczeń rodzinnych w latach 2017 - 2021

Rodzaje świadczeń	Wydatki na świadczenia w zł				
	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłek pielęgnacyjny	247 707	274 309	360 381	434 872	412 515
Świadczenie pielęgnacyjne	536 333	573 920	719 578	980 839	1 237 747
Zasiłek dla opiekuna	40 356	29 077	17 918	10 040	1 860
Zasiłek rodzinny z dodatkami	723 017	672 337	634 363	486 750	385 986
Świadczenie wychowawcze	4 711 577	4 763 495	7 187 897	9 763 562	9 696 329
Fundusz alimentacyjny	78 700	92 635	79 000	57 514	53 287
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	84 000	61 000	70 000	43 000	36 000
Świadczenie rodzicielskie	349 422	282 666	275 477	291 395	226 991
Specjalny zasiłek opiekuńczy	16 224	13 079	8 680	3 100	0
Świadczenie "Dobry start" (od 2018 r.)	0	305 700	305 100	304 950	0

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Zadania OPS obejmują szeroki wachlarz różnego rodzaju usług i świadczeń dla mieszkańców gminy. Sprawna realizacja bieżących zadań nie byłaby możliwa bez wysoko wykwalifikowanej kadry pracowników. OPS zatrudnia łącznie 14 osób. Kadre stanowią: kierownik, główna księgowa, księgowa, pracownicy socjalni, asystent rodziny, inspektorzy w dziale świadczeń rodzinnych, pracownik administracyjny, wychowawca placówki wsparcia dziennego. Dodatkową kadre stanowią specjaliści zatrudnieni na umowę zlecenie.

Wszyscy pracownicy posiadają kwalifikacje wymagane na ich stanowiskach pracy oraz regularnie uczestniczą w szkoleniach podnoszących ich kompetencje zawodowe. Działalność OPS to nie tylko pomoc społeczna i świadczenia rodzinne. Pracownicy realizują dodatkowo szereg innych czynności takich jak prowadzenie i obsługa Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Mszana. Dodatkowo, w OPS osoby zainteresowane składają wnioski o przyznanie dodatków mieszkaniowych. W szerokiej działalności OPS mieści się także pomoc mieszkańcom gminy w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa. Pracownicy OPS wydają też każdego roku kilkaset Kart Dużej Rodziny. Szeroki zakres obowiązków spoczywających na pracownikach OPS wymaga, aby kadra była bieżąco szkolona oraz przygotowana do realizacji nowych zadań.

2.12. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form jego aktywności. Pełnią istotną rolę nie tylko w konsolidacji społeczności lokalnej, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnej poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów. Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego nie tylko pozwala skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, lecz również umożliwia istotne odciążenie sektora publicznego w realizacji zadań.

Każdego roku Rada Gminy uchwała Program Współpracy Gminy Mszana z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Celem głównym Programu jest kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego i rozwiązywanie problemów społecznych w środowisku lokalnym, poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa między władzami samorządowymi a organizacjami pozarządowymi.

Cel główny realizowany jest poprzez następujące cele szczegółowe:

1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez pełniejsze zaspokojenie ich potrzeb.
2. Wsparcie i wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych służące ich rozwojowi i lepszemu przygotowaniu do współpracy z Gminą w zakresie realizacji zadań publicznych i dla osiągnięcia ważnych celów społecznych.
3. Odciążenie i uzupełnianie działań jednostek samorządowych w zakresie, w jakim nie są one w stanie realizować niektórych zadań publicznych przez własne struktury.
4. Efektywniejsze zarządzanie finansami samorządu, przez dystrybuowanie środków z budżetu samorządowego na realizację zadań, realizacja zadań publicznych taniej i bliżej mieszkańców.
5. Promowanie i rozwijanie aktywności fizycznej wśród mieszkańców Gminy, szczególnie dzieci i młodzieży.
6. Wzrost samodzielności osób niepełnosprawnych zamieszkujących Gminę.
7. Wspieranie działań integracyjnych prowadzonych na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Gminy i ich rodzin.
8. Rozwijanie i podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz zwiększenia aktywności lokalnej mieszkańców Gminy.
9. Prowadzenie nowatorskich i bardziej efektywnych działań na rzecz mieszkańców.
10. Prezentacja dorobku sektora pozarządowego w Gminie i promowanie jego osiągnięć.

Na terenie gminy Mszana obecnie działa 19 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Poniższa tabela pokazuje, iż w roku 2020 dołączyła kolejna organizacja.

Tabela 13: Liczba organizacji pozarządowych w latach 2017 – 2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
Fundacje	0	0	0	0	0
Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	18	18	18	19	19

Źródło danych: dane własne OPS Mszana

Szczegółowy wykaz stowarzyszeń i organizacji działających na terenie gminy wraz z ich podstawowymi celami przedstawia tabela nr 14.

Tabela 14: Wykaz stowarzyszeń i organizacji działających na terenie gminy Mszana w latach 2017 - 2021

Lp.	Nazwa	Działalność
1	Zespół śpiewaczy MSZANIANKA	Działalność na rzecz upowszechnienia kultury
2	Zespół śpiewaczy POŁOMIANKA	
3	Zespół muzyczny ADAGIO	
4	Zespół wokalny KAMERTON	
5	Zespół folkowy GARDEN FOLK	
6	Orkiestra Rozrywkowa Gminy Mszana	
7	Teatr Amatorski KREDENS	
8	Grupa Twórcza FORMAT	
9	Grupa Twórcza Złote Rączki	
10	Klub Seniora w Mszanie	Działalność na rzecz osób starszych
11	Klub Seniora w Połomi	
12	Związek Emerytów i Rencistów - Koło w Mszanie	
13	Związek Emerytów i Rencistów - Koło w Połomi	
14	Związek Emerytów i Rencistów - Koło w Gogołowej	Działalność na rzecz kobiet
15	Koło Gospodyń Wiejskich w Mszanie	
16	Koło Gospodyń Wiejskich w Połomi	
17	Koło Gospodyń Wiejskich w Gogołowej	

Źródło danych: Urząd Gminy Mszana

2.13. Podsumowanie części diagnostycznej

Gmina Mszana posiada potencjał rozwoju na różnych płaszczyznach, który opiera się przede wszystkim na mieszkańcach, rodzinie czyli rozwoju społeczno-gospodarczym.

W znacznej mierze wpływa na to również przyjęta polityka władz gminy. Starania czynione w pozyskanie inwestorów działających na strefach gospodarczych w perspektywie lat przyniosą mieszkańcom gminy, ale też i samej gminie, wymierne korzyści. Dalekosiężne plany rozwoju gospodarczego w najbliższych latach mogą uratować mieszkańców gminy przed bezrobociem wynikającym z restrukturyzacji górnictwa.

Analiza danych zebranych w niniejszym rozdziale pokazuje, iż maleje liczba mieszkańców gminy oraz wyraźnie rysuje się niekorzystna sytuacja demograficzna. Starzenie się społeczeństwa jest zjawiskiem nie tylko lokalnym, ale dotyczy całego kraju. Zachęty demograficzne w postaci świadczenia wychowawczego 500+, czy świadczenia rodzicielskiego dla matek, które nie posiadają prawa do zasiłku macierzyńskiego, nie powodują takiego przyrostu naturalnego, jaki byłby społecznie oczekiwany.

W perspektywie kilku lat gmina będzie mierzyć się z gwałtownym przyrostem osób starszych, nie zawsze posiadających świadczenia emerytalno – rentowe wystarczające na zaspokajanie bieżących potrzeb bytowych. Trwający trend budowy domów jednorodzinnych i wyprowadzanie się młodszych rodzin od starszych rodziców, w najbliższej przyszłości również spowoduje przyrost osób starszych mieszkających samotnie w dużych domach jednorodzinnych, niedostosowanych do ich ograniczeń wynikających z wieku. W tym obszarze pojawi się zwiększone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze czy pomoc w codziennych czynnościach gospodarstwa domowego. Konieczność pomocy nie będzie wynikała tylko z choroby czy niepełnosprawności, ale z ograniczeń pojawiających się wraz z wiekiem np. mniejsza sprawność fizyczna czy umysłowa osób starszych. Zwiększy się też liczba starszych samotnie mieszkających kobiet, które nie będą radziły sobie z cięższymi pracami domowymi. Tu rodzi się konieczność uwrażliwiania młodego pokolenia na potrzeby osób starszych i zachęcanie do wolontariatu skierowanego na pomoc osobom starszym, wzbudzania odpowiedzialności za losy osób starszych i mobilizowania do współpracy międzypokoleniowej. W tym zakresie działania mogą podjąć liczne organizacje pozarządowe działające na terenie gminy, ośrodki kultury, biblioteki a przede wszystkim placówki oświatowe.

Wzrastająca liczba osób starszych to również wyzwanie przed lokalną służbą zdrowia, konieczność zapewnienia odpowiedniej liczby pielęgniarek środowiskowych oraz innego wykwalifikowanego personelu, który potrafi wykonywać czynności opiekuńcze nie wymagające kwalifikacji medycznych. Konieczne jest kształcenie mieszkańców w zakresie pierwszej pomocy przedmedycznej, opieki nad osobami niepełnosprawnymi i obłożnie chorymi. Długotrwała choroba prowadzi do niepełnosprawności. Z doświadczenia pracowników OPS wynika, iż znaczna część mieszkańców nie jest informowana przez służby medyczne o przysługujących im uprawnieniach wynikających z długotrwałej choroby, o tym, że mogą ubiegać się o ustalenie stopnia niepełnosprawności, który umożliwia ubieganie się o różne świadczenia i ulgi przysługujące z tego tytułu. W tym celu potrzebne jest stworzenie lokalnego informatora dla niepełnosprawnych mieszkańców gminy i ich rodzin, na bieżąco aktualizowanego, który ułatwi znalezienie odpowiedniej pomocy.

Statystyka potwierdza, że do tej pory, z roku na rok, poprawiała się sytuacja materialno – bytowa mieszkańców. Odzwierciedlają to m.in. dane o korzystających z pomocy społecznej czy malejąca liczba rodzin uprawnionych do zasiłku rodzinnego, który jest zależny od kryterium dochodowego. Trzeba tu też wspomnieć, że do poprawy sytuacji finansowej rodzin przyczyniły się również programy rządowe, m.in.: ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci tzw. świadczenie 500+”, pomoc w formie wyprawki szkolnej wynikająca z programu „Dobry start”, ustawa o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, na podstawie

której część osób niepełnosprawnych otrzymuje dodatkowo z ZUS miesięcznie do 500 zł, ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, na podstawie której kobiety nie posiadające prawa do emerytury lub renty, ale wychowały co najmniej czworo dzieci otrzymały prawo do świadczenia z ZUS w wysokości najniższej emerytury, czy też tzw. trzynasta i czternasta emerytura z ZUS.

Mieszkańcy gminy znaleźli zatrudnienie w firmach czeskich (odkąd czeski rynek otworzył się na pracowników z zagranicy). Część mieszkańców gminy od pokoleń pracowała też w licznych pobliskich kopalniach węgla kamiennego i ta tradycja górnicza w gminie Mszana pozostała.

Dobra sytuacja na rynku pracy przekłada się na zamożność mieszkańców, korzystanie przez nich z dóbr wyższego rzędu. Rozwijająca się działalność gospodarcza przysparza gminie podatków, a te zwiększając budżet umożliwiają realizację kolejnych przedsięwzięć dla mieszkańców.

Lepsza sytuacja finansowa mieszkańców gminy może wpływać na zwiększone spożycie alkoholu. Z analizy badanego okresu wynika, iż wzrasta liczba złożonych wniosków do GKRPA oraz liczba osób skierowanych przez Komisję na badania do biegłych w przedmiocie uzależnień. Niewątpliwie świadczy to o występującym problemie alkoholowym. Realizowana od wielu lat profilaktyka w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii, uświadamia dzieci, młodzież i mieszkańców jakie szkody może nieść alkohol czy też inne uzależnienia, gdzie szukać pomocy jak również wskazuje inne formy aktywnego i zdrowego stylu życia.

Inaczej wygląda sytuacja w przypadku przemocy w rodzinie. Tu potrzebna jest skoordynowana pomoc ze strony przedstawicieli służb działających w zakresie przeciwdziałania przemocy. Obszar ten powinien być monitorowany poprzez Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie, skorelowany z Programem przeciwdziałania alkoholizmowi, gdyż w znacznej większości przypadków przemoc rodzi się pod wpływem alkoholu. Dlatego też, tak ważna jest profilaktyka prowadzona wśród dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych oraz w placówce wsparcia dziennego. Ten zakres działalności musi być stale wzmacniany i rozszerzany. Działalność placówki wsparcia dziennego to także pomoc rodzinom w trudnościach opiekuńczo – wychowawczych. Wspieranie rodzin na wczesnym etapie trudności wychowawczych rokuje trwałą poprawę sytuacji rodzinnej oraz wypracowanie prawidłowych wzorców wychowawczych. Współczesne technologie cyfrowe powodują, iż dzieci zbyt szybko wchodzą w świat dorosłych, co często skutkuje różnego rodzaju zaburzeniami zachowania. Dostęp do Internetu zatrzymuje większość dzieci w domach. Pojawiają się uzależnienia związane z mediami społecznościowymi, gramami komputerowymi itp. W tym obszarze konieczne jest propagowanie zdrowego stylu życia, inicjowanie przez instytucje kultury, sportu i oświaty takich zajęć dla dzieci i młodzieży, by stanowiły dla nich ciekawą alternatywę zachęcającą do wyjścia z domu.

Pomimo korzystnej sytuacji na rynku pracy, zawsze wśród mieszkańców gminy znajdują się osoby, które ze względu na swoją nieporadność, uzależnienia czy wiek, nie potrafią sobie poradzić bez wsparcia pomocy społecznej. Pomoc społeczna to system, który wspiera każdego potrzebującego człowieka, bez względu na jego wiek, rasę, płeć, stan zdrowia, przynależność religijną, uzależnienia czy inne zachowania, które w oczach społeczności uchodzą za niewłaściwe. Dlatego wszelkie działania podejmowane w ramach systemu pomocy społecznej w pierwszej kolejności skierowane są na pomoc osobom bezradnym, wykluczonym społecznie, dla których pomoc społeczna to jedyna szansa i nadzieja na lepsze jutro. Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych musi również przewidywać działania skierowane na wspieranie osób nieporadnych, które potrzebują pokierowania swoim życiem. Do takiej grupy należą m.in. osoby długotrwale bezrobotne, samotne, starsze, osoby z niepełnosprawnością czy osoby nie potrafiące racjonalnie gospodarować swoimi zasobami finansowymi.

Przeprowadzona w kilkunastu obszarach diagnoza sytuacji społecznej w Gminie Mszana, pozwoliła na określenie najważniejszych problemów i wyzwań, przed którymi stanie samorząd w najbliższych latach poprzez tzw. deinstytucjonalizację czyli rozwój usług społecznych. Do najważniejszych należą:

1. Niekorzystne zmiany demograficzne, w tym spadek liczby mieszkańców gminy, stale rosnąca liczba seniorów oraz spadek liczby dzieci i młodzieży, będzie skutkować wzrostem zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, zdrowotne, rehabilitacyjne skierowane do osób starszych i niepełnosprawnych oraz konieczność organizowania im czasu wolnego, zapewnienia tzw. opasek życia w szczególności dla osób starszych i samotnych.
2. Zwiększająca się liczba osób z niepełnosprawnościami – dzieci i osób dorosłych. Ta grupa wymaga wsparcia nie tylko w codziennym funkcjonowaniu, ale również w dostępie do usług rehabilitacyjnych, społecznych i publicznych. Pojawia się konieczność zwiększenia usług opiekuńczych, likwidacji barier architektonicznych, wprowadzenia do rodzin asystentów osobistych osób niepełnosprawnych oraz organizowania opieki wytchnieniowej.
3. Zagrożenie związane z alkoholizmem i przemocą domową, co powoduje intensyfikowanie działalności profilaktycznej w tych obszarach, pomocy w tworzeniu grup samopomocowych, dostępności terapeutów i psychoterapeutów.
4. Zwiększenie liczby placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży wspierających rodziny w przewyżnianiu trudności opiekuńczo – wychowawczych, nacisk na profilaktykę i zdrowy styl życia także w placówkach oświatowych.
5. Wspieranie osób i rodzin, które samodzielnie nie potrafią przetrwać trudnej sytuacji życiowej, poprzez pomoc społeczną dostosowaną do ich indywidualnych potrzeb.
6. Wzmocnienie więzi rodzinnych i sąsiedzkich mających wpływ na prawidłowe funkcjonowanie psychiczne i zapobiegające izolacji.

Kluczowe obszary w zakresie zdiagnozowanych problemów społecznych są istotne z uwagi na to, że wskazują priorytety polityki społecznej gminy Mszana, która wyznacza cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań niezbędne do podjęcia w latach 2023 – 2032. Wdrażanie tych działań powinno przyczynić się do poprawy warunków życia społeczności gminy Mszana, zmniejszyć skalę problemów oraz zminimalizować ich skutki społeczne.

Spójna polityka społeczna w gminie Mszana, na którą złoży się wykorzystanie potencjału instytucji działających w tym obszarze i rozwijanie partnerstwa społecznego, będzie ukierunkowana na:

1. Skuteczny system wsparcia rodzin, m.in. poprzez rozwój placówek wsparcia dziennego, opiekę asystenta rodziny,
2. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów uzależnień.
3. Wspieranie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, którego celem będzie poprawa jakości życia seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.
4. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu poprzez integrację zawodową i społeczną osób bezrobotnych oraz redukcję ubóstwa i przeciwdziałanie jego skutkom.

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest klasycznym narzędziem, stosowanym w analizie strategicznej w różnych kontekstach. Analiza pozwala na pogrupowanie czynników wpływających na realizację poszczególnych działań. Źródłem tych czynników może być zarówno otoczenie zewnętrzne podmiotu odpowiedzialnego za realizację (szanse i zagrożenia), jak i jego cechy immanentne (silne i mocne strony). Przyjęta metoda pozwala na zebranie i uszeregowanie kluczowych informacji o potencjałach oraz o dostrzeganych barierach rozwojowych w obszarze polityki społecznej w gminie Mszana. Na podstawie diagnozy obszaru wsparcia, można było przyjąć tezy analizy SWOT.

Tabela 15: Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • priorytetem gminy jest mieszkaniec i jego dobro oraz rozwój gminy, • współpraca i komunikacja mieszkańców i instytucji działających na terenie gminy, • zintegrowana społeczność lokalna, skupienie mieszkańców wokół wydarzeń religijnych, kulturalnych, społecznych, dbałość o lokalną tradycję i kultywowanie gwary śląskiej, • aktywność osób działających w różnych organizacjach, • szczególne powitanie nowo narodzonego mieszkańca – przekazywanie maskotek dzieciom, • uhonorowanie obywatela gminy oraz jubilatów, • szybki przekaz informacji za pomocą komunikatorów, strony internetowej i biuletynu gminnego, • niewielka liczba osób bezdomnych, • relatywnie niska liczba osób bezrobotnych, • relatywnie niski odsetek osób uzależnionych, • relatywnie niski odsetek rodzin niepełnych, • relatywnie silne więzy rodzinne i międzypokoleniowe, • niska przestępczość, • dobrze zorganizowany i sprawny system pomocy społecznej, • wykwalifikowana kadra Ośrodka Pomocy Społecznej, • wieloletnia współpraca ze Śląskim Bankiem Żywności w zakresie zaopatrywania mieszkańców w żywność w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, • programy profilaktyczne i program zdrowotny, • podejmowanie współpracy z placówkami oferującymi schronienie poza gminą, m.in. z noclegowniami, schroniskami: dla bezdomnych mężczyzn i kobiet – Wodzisław Śl., Rybnik oraz dla bezdomnych z usługami 	<ul style="list-style-type: none"> • szkody górnicze występujące na terenie gminy, • brak dostatecznej komunikacji publicznej (autobusowej) między sołectwami, • starzejące się społeczeństwo, • dezintegracja rodziny, rozluźnienie więzi rodzinnych, • brak placówki wsparcia dziennego w Mszanie i Gogołowej, • niedostateczne wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziny oraz bierna postawa świadczeniobiorców, • wzrost skali uzależnień i niechęć do podejmowania leczenia przez uzależnionych, • deficyt podmiotów ekonomii społecznej, • brak noclegowni/ ogrzewalni/ schroniska, • ograniczone wsparcie dla osób wychodzących z bezdomności, • bierność i problem bezrobocia wśród osób bez kwalifikacji oraz długotrwale bezrobotnych, • niedostateczny dostęp do opieki nad dziećmi do lat 3, • brak grup wsparcia oraz publicznych instytucji dziennego wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych, • brak dostępu do specjalistycznej opieki medycznej, w tym geriatrycznej, • istnienie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne życie, w tym w budynkach użyteczności publicznej, • deficyt wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu, • niewielki potencjał organizacji pozarządowych działających w obszarze polityki społecznej, • brak mieszkań socjalnych, • brak budynków komunalnych na potrzeby tworzenia placówek wsparcia dziennego,

<ul style="list-style-type: none"> opiekuńczymi – Rybnik, • bezpłatne poradnictwo prawne i psychologiczne, • świadczenie w gminie usług opiekuńczych, • aktywna działalność Ośrodka Wsparcia Caritas dla osób niepełnosprawnych, • funkcjonowanie Placówki wsparcia dziennego – Świetlicy Środowiskowej w Połomi, • działalność Klubów Seniora, • dostępność bibliotek w każdym sołectwie, • dostępność placówek przedszkolnych i szkolnych oraz stołówek w każdym sołectwie, • cyklicznie organizowane imprezy kulturalne i sportowo-rekreacyjne, • koordynowanie działań instytucji i organizacji wspierających rodziny, dzieci, młodzież i seniorów, • istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci i młodzieży (w tym klubów sportowych: kolarskiego, pływackiego, piłkarskiego), • rozwinięta infrastruktura kulturalna skierowana dla wszystkich grup wiekowych, • rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna (m.in.: boiska piłkarskie, siłownie zewnętrzne) • Park Aktywnej Rekreacji w Mszanie, • rozwój ścieżek rowerowych, • Miejsce Postoju Pojazdów Turystycznych – duża atrakcja i promocja gminy, nawiązywanie kontaktów z turystami z całej Europy, • przyrodniczo-krajobrazowe zróżnicowanie terenu gminy, • wysoki poziom dbania o środowisko (PSZOK, kanalizacja, gazyfikacja oraz współdziałanie z programami CZYSTE POWIETRZE, CZYSTA WODA itp.), • inwestycje w rewitalizację centrum sołectw jako przyjazną wspólną przestrzeń publiczną, • budowa wielofunkcyjnego budynku w Gogołowej, • poprawa jakości dróg, • potencjał terenów inwestycyjnych, strefa ekonomiczna, zaplecze dla pracodawców na pozyskanie pracowników, • zjazd z autostrady A1, • Miejsce Obsługi Podróżnych przy autostradzie A1, w tym rozwój stacji paliw, myjni samochodowych itp., • umiejętność pozyskiwania i wydatkowania środków zewnętrznych, w tym z Fundacji JSW, • otwartość władz gminy na inwestorów i budownictwo, • planowana linia kolejowa do Centralnego Punktu Komunikacyjnego (CPK), • wolne tereny pod budownictwo mieszkaniowe 	<ul style="list-style-type: none"> • izolacja sąsiedzka, • brak przedstawicielstwa osób niepełnosprawnych i seniorów przy władzach lokalnych, • niewielki udział mieszkańców w działaniach profilaktycznych, edukacyjnych i kulturalnych, • sędowanie licznych zadań z zakresu polityki społecznej na samorządy.
---	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • utrzymanie relatywnie niskiego poziomu bezrobocia w regionie, • duży potencjał inwestorów w regionie, • zainteresowanie inwestorów terenami w gminie, w tym terenami strefy ekonomicznej oraz w sąsiedztwie ważnych szlaków komunikacyjnych, • dalszy rozwój i wykorzystanie zasobów infrastruktury sportowo - kulturalnej i rekreacyjnej, • infrastruktura towarzysząca autostradzie, w tym rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, • rozwój ekonomii społecznej, • dalsza motywacja osób chętnych do pomocy szansą zwiększenia aktywności i relacji mieszkańców, • rozwój wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej, • rozwój infrastruktury pomocowej, poprzez przeznaczenie zasobów mieszkaniowych gminy na mieszkania chronione i socjalne, • utworzenie dziennego domu pomocy (tzw. przedszkole dla seniorów), • krzewienie wartości i tradycji regionu, dbałość o język śląski, • promowanie zdrowego i ekologicznego stylu życia, • bliskość szkół wyższych o zróżnicowanych profilach kształcenia, w tym szkół w Wodzisławiu Śl., Jastrzębiu Zdroju, Rybniku i innych w Aglomeracji Górnośląskiej, • możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na inwestycje, rozwój przedsiębiorczości, aktywizację osób bezrobotnych, wspieranie seniorów i osób z niepełnosprawnościami, • współpraca w ramach Lokalnej Grupy Działania „Morawskie Wrota”, • dostęp do europejskich rynków pracy, w tym czeskiego, • rosnąca popularność turystyki weekendowej i wiejskiej, • zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego, w tym pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży, • dalsze wspieranie rodzin ze strony asystenta rodziny, • uruchomienie żłobka w gminie, • zwiększenie dostępności oferty spędzania czasu wolnego, w tym poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, • rozwijanie sieci i oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym w ramach świetlic środowiskowych, • udział w programach i projektach skierowanych do rodzin, dzieci i młodzieży, możliwość pozyskania na nie środków zewnętrznych, • zainteresowanie mieszkańców ośrodków wysoko zurbanizowanych osiedlaniem się na terenach 	<ul style="list-style-type: none"> • niepewna sytuacja górnictwa, degradacja terenu w wyniku szkód górniczych, • ryzyko wzrostu bezrobocia w wyniku procesów makroekonomicznych, • zjawisko dziedziczenia bezrobocia i biedy, • niska aktywność osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy, • wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, • migracja zarobkowa osób w wieku produkcyjnym, w tym ludzi młodych i wykwalifikowanych pracowników, do większych aglomeracji lub poza granice kraju, • utrzymująca się liczba osób wymagających schronienia, • mały potencjał organizacji pozarządowych działających w regionie na rzecz osób bezrobotnych i bezdomnych, • zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców, • rozluźnienie i osłabienie więzi rodzinnych i rozpad rodzin, • przyzwyczajenie i uzależnienie od pomocy społecznej, • ograniczone środki budżetowe na zadania, • rosnące zagrożenie uzależnieniami (pornografia, cyberprzemoc i in.) i przemocą, w tym wśród dzieci i młodzieży, brak kontroli i łatwy dostęp do używek, • wtórny analfabetyzm, • wzrost zaburzeń psychicznych (depresja, samookaleczanie, próby samobójcze), • negatywne wzorce zachowań oddziałujące szczególnie silnie na młodzież, • dostępność alkoholu i innych środków psychoaktywnych, • obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej, • zwiększająca się liczba osób wymagających interwencji z powodu przemocy w rodzinie, podjęcia działań interdyscyplinarnych oraz objęcia działaniami korekcyjno-edukacyjnymi, • zwiększająca się liczba osób starszych i niepełnosprawnych w gminie, • niezadowolający poziom życia osób starszych, • marginalizowanie problemów i potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, • niski prestiż zawodu pracownika socjalnego, • zbyt wielki nakład przez państwo i ograniczone finanse na realizację nowych zadań przez samorządy w zakresie polityki społecznej, • negatywny wpływ przemian społeczno-gospodarczych na kondycję zdrowia psychicznego społeczeństwa, • zmiany i brak jednoznacznych przepisów

<p>wiejskich skutkujące zwiększaniem liczby mieszkańców i zróżnicowaniem kapitału ludzkiego gminy,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększająca się świadomość społeczna, w tym dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli, na temat problemów uzależnień i przemocy w rodzinie, • funkcjonowanie placówek leczenia uzależnień w Gorzycach, Wodzisławiu Śląskim i Jastrzębiu-Zdroju, • funkcjonowanie Punktu Interwencji Kryzysowej i Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, • pełniejsze i efektywniejsze wykorzystanie potencjału kadry instytucji pomocowych i ościennych jednostek gminy Mszana, • pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań pomocy społecznej, • możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny, • integracja i możliwości pozyskania ze źródeł zewnętrznych środków finansowych na wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych, • wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych, • dostępność szkoleń dla kadry OPS-u, dalsze podnoszenie kwalifikacji zawodowych, • poszerzenie infrastruktury socjalnej w gminie, m.in. utworzenie grup wsparcia i placówki wsparcia dziennego dla osób starszych i niepełnosprawnych, • świadomość roli i potrzeb sektora pomocy społecznej wśród władz gminy, • zmieniający się na korzyść wizerunek sektora pomocy społecznej, • zwiększenie udziału społeczności lokalnej i przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych w działaniach pomocowych, • utworzenie wolontariatu w gminie. 	<p>prawnych, wzrost biurokracji,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zanieczyszczenie powietrza, • zbyt wysokie nakłady finansowe mieszkańców na dostosowanie się do ekologii, • wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia asystenta rodziny, • wysokie koszty związane z odpłatnością gminy za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej lub dzieci umieszczone w pieczy zastępczej, • wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, • upadek autorytetów, • wysokie koszty utrzymania, • spirala długów, zaciąganie niekontrolowanej ilości kredytów, • siedzący tryb życia, preferowanie spędzania wolnego czasu przed smartfonem, telewizorem lub komputerem, • niechęć do pogłębiania relacji międzyludzkich oraz udziału w życiu społeczno-kulturalnym.
---	---

4. Cel główny (misja), cele strategiczne, kierunki działań i prognoza zmian

Misja ta zawiera wizję dla wszystkich instytucji działających na terenie gminy, wymaga wdrożenia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

Poniższy schemat przedstawia cel główny jako MISJĘ będącą kontynuacją poprzedniej strategii i wyznacza cele strategiczne i operacyjne ukierunkowane na działania zawarte w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2023 - 2032.

CEL GŁÓWNY

GMINA MSZANA Z SERCEM JAK DZWON - gminą silnych i aktywnych mieszkańców dająca dobre warunki do życia i rozwoju

I. CEL STRATEGICZNY

Zintegrowana polityka społeczna

I.I. Cel operacyjny

Wykorzystanie potencjału instytucji działających w obszarze polityki społecznej

Kierunki działań do celu operacyjnego

1. Ustawiczne podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników zatrudnionych w instytucjach pomocy społecznej lub innych jednostkach albo organizacjach zajmujących się działaniami z obszaru polityki społecznej.
2. Rozwijanie współpracy i integracji wszystkich instytucji działających w obszarze rozwiązywania problemów społecznych (spotkania, wymiana doświadczeń).
3. Systematyczne monitorowanie problemów społecznych oraz analizowanie istniejących zasobów.
4. Sporządzanie analiz i sprawozdań dotyczących efektywności, skuteczności oraz trafności udzielanej pomocy.
5. Opracowywanie i realizowanie bądź przystępowanie do programów i projektów mających na celu rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

Prognoza zmian do celu operacyjnego

1. Wzrost wiedzy i kompetencji kadry realizujących działania w obszarze polityki społecznej.
2. Współpraca i integracja instytucji działających na rzecz polityki społecznej
3. Polepszenie zakresu świadczonych usług
4. Udoskonalanie działań pomocowych dostosowanych do potrzeb społeczności lokalnej
5. Niwelowanie występujących problemów społecznych.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Wójt, Rada Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Świetlica Środowiskowa w Połomi, placówki oświatowe, Policja, organizacje pozarządowe, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Sportu.

Lata realizacji: 2023 - 2032

Źródło finansowania: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

I.II. Cel operacyjny **Wzrost potencjału społecznego**

Kierunki działań do celu operacyjnego

1. Realizowanie Programu Współpracy Gminy Mszana z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego.
2. Rozwój, promocja wśród mieszkańców wolontariatu i ich wspieranie w obszarze polityki społecznej.
3. Wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych mających na celu pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i włączenie ich w rozwiązywanie istniejących problemów.
4. Dostęp do informacji wszystkich mieszkańców o funkcjonowaniu w gminie formach pomocy.

Prognoza zmian do celu operacyjnego

1. Zwiększenie zaangażowania organizacji społecznych w działania na rzecz grup zagrożonych marginalizacją.
2. Wzrost zaangażowania mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów.
3. Rozszerzenie udziału mieszkańców w pomocy sąsiedzkiej, akcjach na rzecz potrzebujących w lokalnej społeczności.
4. Spotęgowanie wiedzy i świadomości o lokalnych organizacjach i instytucjach oraz zakresie ich działania.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Wójt, Rada Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Świetlica Środowiskowa w Połomi, organizacje pozarządowe, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Sportu.

Lata realizacji: 2023 - 2033

Źródło finansowania: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

II. CEL STRATEGICZNY **Skuteczny system wsparcia rodzin**

II.I. Cel operacyjny **Rozwijanie systemu wsparcia rodzin i dzieci**

Kierunki działań do celu operacyjnego

1. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny.
2. Wspieranie rodzin w przezwyciężaniu trudności opiekuńczo – wychowawczych poprzez prowadzenie pracy socjalnej oraz/ i /lub współpracę z asystentem rodziny, psychologiem.
3. Realizacja programów dożywiania osób kwalifikujących się do tej formy pomocy.
4. Wspieranie materialne rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.
5. Organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży poprzez poszerzanie oferty kulturalnej, edukacyjnej i sportowej.
6. Organizacja różnych form opieki nad małymi dziećmi do 3 r. z. (żłobek, kluby dziecięce, profesjonalnie przygotowane opiekunki).
7. Współpraca Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży oraz podejmowanie działań profilaktycznych, pomocowych i zaradczych zgodnie z zakresem działalności.
8. Rozwijanie i wspieranie sektora organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin.

Prognoza zmian do celu operacyjnego

1. Wyższy standard pomocy rodzinom z trudnościami opiekuńczo wychowawczymi.
2. Wzmocnienie wsparcia rodzin w zakresie pomocy w przezwyciężaniu trudności opiekuńczo – wychowawczych, a w efekcie spadek liczby rodzin z tymi problemami.
3. Zmniejszenie liczby osób niedożywionych, w tym dzieci, osób starszych i z niepełnosprawnościami.
4. Poprawa warunków socjalno – bytowych osób i rodzin żyjących w ubóstwie.
5. Wsparcie udzielane rodzinie ze strony asystenta rodziny na wczesnym etapie trudności opiekuńczo - wychowawczych.
6. Szeroki katalog form spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających.
7. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do placówek wsparcia dziennego i świetlic wiejskich.
8. Tworzenie różnych form opieki dla dzieci do lat 3.
9. Szybkie podjęcie działań wspierających rodziny, w których pojawiają się trudności opiekuńczo – wychowawcze, wykraczające poza kompetencje placówek oświatowych.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Wójt, Rada Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Świetlica Środowiskowa w Połomi, placówki oświatowe, Policja, organizacje pozarządowe, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Sportu.

Lata realizacji: 2023 - 2032

Źródło finansowania: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

II.II. Cel operacyjny **Przeciwdziałanie przemocy**

Kierunki działań do celu operacyjnego

1. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w gminie Mszana.
2. Tworzenie warunków do prawidłowego funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Mszana.

Prognoza zmian do celu operacyjnego 2.2.

1. Zmniejszenie liczby rodzin dotkniętych przemocą.
2. Zwiększenie świadomości mieszkańców gminy o przemocę domową.
3. Niezwłoczne zgłaszanie problemów rodzinnych instytucjom i organizacjom w celu zminimalizowania skutków przemocy domowej.
4. Trafna pomoc rodzinom doświadczającym przemocy.
5. Współpraca wszystkich podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Wójt, Rada Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Świetlica Środowiskowa w Połomi, placówki oświatowe, Policja, organizacje pozarządowe, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Sportu.

Lata realizacji: 2023 - 2033

Źródło finansowania: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

II.III. Cel operacyjny **Przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów uzależnień**

Kierunki działań do celu operacyjnego

1. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Profilaktyki Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii w Gminie Mszana.
2. Współpraca samorządu i jednostek organizacyjnych z placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz prowadzenia działań i kampanii profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz dorosłych.
3. Monitorowanie punktów sprzedaży alkoholu, w szczególności w zakresie przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu małoletnim oraz osobom nietrzeźwym.
4. Organizowanie i finansowanie, we współpracy z placówkami leczenia uzależnień różnych form wsparcia uzupełniających proces terapeutyczny poza podstawowym procesem leczenia.
5. Wspomaganie działań mających na celu powstawanie grup wsparcia i samopomocowych dla osób i rodzin zmagających się z problemem uzależnień.

Prognoza zmian do celu operacyjnego

1. Większy poziom świadomości mieszkańców o uzależnieniu i skutkach m.in. od alkoholu, od narkomanii.
2. Zminimalizowanie zainteresowania używaniem narkotyków, alkoholu i innych środków odurzających przez dzieci, młodzież i dorosłych wynikające z szeroko prowadzonych kampanii w tym zakresie.
3. Ograniczenie do minimum zachowań agresywnych po użyciu alkoholu i środków odurzających.
4. Wzajemne wspieranie się osób i rodzin, które doświadczają bądź doświadczyły problemów związanych z uzależnieniami.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Wójt, Rada Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Świetlica Środowiskowa w Połomi, placówki oświatowe, Policja, organizacje pozarządowe, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Sportu, podmioty działające w zakresie pomocy uzależnionym i ich rodzinom.

Lata realizacji: 2023 - 2033

Źródło finansowania: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

III. CEL STRATEGICZNY

Wspieranie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

III.I. Cel operacyjny

Poprawa jakości życia seniorów i osób zależnych

Kierunki działań do celu operacyjnego

1. Bieżące diagnozowanie potrzeb i bezpieczeństwa socjalnego seniorów, w szczególności samotnych i osób zależnych.
2. Deinstytucjonalizacja usług społecznych – rozwój i zwiększenie dostępności usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.
3. Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji (LPD)
4. Tworzenie / rozwijanie placówek wsparcia dziennego dla seniorów i osób zależnych.
5. Aktywizowanie seniorów poprzez działania edukacyjne, kulturalne, turystyczno – rekreacyjne i sportowe oraz zapobiegające wykluczeniu cyfrowemu, podejmowanie inicjatyw.
6. Udzielanie wsparcia seniorom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej/finansowej np. pomoc w zakupie lekarstw, opału, żywności, poradnictwo, praca socjalna.
7. Edukacja osób i rodzin opiekujących się seniorami m.in. poprzez poradnictwo socjalne, psychologiczne, organizację szkoleń z zakresu opieki nad osobą starszą w szczególności z problemami zdrowotnymi, pomoc w formie Opieki Wytchnieniowej, Korpus Wsparcia Seniora, itp.
8. Podejmowanie działań sprzyjających solidarności międzypokoleniowej oraz tworzenie warunków do pobudzania aktywności osób starszych w społeczności lokalnej.

9. Powołanie i działalność Gminnej Rady Seniorów.
10. Współdziałanie organów publicznych i organizacji pozarządowych skupiających seniorów w zakresie działalności na rzecz osób starszych.
11. Udział w programach i projektach skierowanych na poprawę jakości życia osób starszych.

Prognoza zmian do celu operacyjnego

1. Ukierunkowanie potrzeb i bezpieczeństwa socjalnego na rzecz osób starszych.
2. Dostęp do usług opiekuńczych i specjalistycznych.
3. Poprawa warunków życia osób starszych, w szczególności osób samotnie zamieszkujących.
4. Większy udział osób starszych w życiu społeczności gminy.
5. Zwiększenie dostępu do programów, usług i placówek wsparcia dostosowanych do potrzeb seniorów.
6. Podwyższenie świadomości osób i rodzin opiekujących się osobami starszymi w tym niepełnosprawnymi.
7. Rozwój integracji międzypokoleniowej i aktywny udział w społeczności lokalnej.
8. Wzrost liczby osób starszych, które korzystają z e-usług elektronicznych oferowanych przez różne instytucje, a w tym zmniejszenie liczby seniorów wykluczonych cyfrowo.
9. Postęp w rozwoju programów skierowanych na poprawę jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Wójt, Rada Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Świetlica Środowiskowa w Połomi, placówki oświatowe, Policja, organizacje pozarządowe, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Sportu.

Lata realizacji: 2023 - 2033

Źródło finansowania: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

III.II. Cel operacyjny

Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami

Kierunki działań do celu operacyjnego

1. Diagnozowanie potrzeb środowiska osób z niepełnosprawnościami.
2. Podnoszenie świadomości społecznej mieszkańców gminy o potrzebach osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów.
3. Zapewnianie osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom dostępu do informacji o przysługujących im formach pomocy, z których mogą skorzystać.
4. Ułatwianie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do opieki medycznej i szeroko rozumianej rehabilitacji.
5. Zapewnianie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do wszelkiego rodzaju usług.
6. Podejmowanie inicjatyw m. in. w kierunku realizacji programów skierowanych do osób niepełnosprawnych i ich opiekunów oraz wzajemne wsparcie i wymiana doświadczeń.
7. Organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów dla osób chętnych do opieki nad osobami z niepełnosprawnościami oraz dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami.

8. Zintegrowanie działań i współpracy instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz pomocy i poprawy warunków życia osób z niepełnosprawnościami, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi.
9. Powołanie społecznego rzecznika/pełnomocnika osób z niepełnosprawnościami w gminie.

Prognoza zmian do celu operacyjnego

1. Dostosowanie polityki społecznej gminy do faktycznych potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
2. Zwiększenie udziału i integracja osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym gminy.
3. Lepsza jakość życia osób z niepełnosprawnościami w miejscu ich zamieszkania.
4. Poprawa jakości życia opiekunów osób niepełnosprawnych.
5. Zwiększony dostęp do usług opiekuńczych i asystenckich.
6. Dostęp do pełnomocnika reprezentującego interesy osób z niepełnosprawnościami.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Wójt, Rada Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Świetlica Środowiskowa w Połomi, placówki oświatowe, Policja, organizacje pozarządowe, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Sportu.

Lata realizacji: 2023 - 2033

Źródło finansowania: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

IV CEL STRATEGICZNY **Przeciwdziałanie marginalizacji** **i wykluczeniu społecznemu**

IV.I. Cel operacyjny

Integracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Kierunki działań do celu operacyjnego

1. Monitorowanie sytuacji osób bezrobotnych i ich rodzin we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy.
2. Realizacja projektów w tym upowszechnianie ofert pracy, doształcanie itp.
3. Aktywizacja osób bezrobotnych w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych, praktyk, staży.
4. Rozwijanie/propagowanie form wsparcia sprzyjających tworzeniu osobistego potencjału zatrudnienia osób bezrobotnych, znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i ich rodzin.
5. Podejmowanie działań pobudzających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców.

Prognoza zmian do celu operacyjnego

1. Większa aktywność zawodowa mieszkańców
2. Usamodzielnienie części dotychczasowych beneficjentów pomocy społecznej
3. Zwiększona liczba mieszkańców włączonych do życia społecznego.
4. Zwiększone kompetencje/doświadczenie osób objętych programami zatrudnienia socjalnego.
5. Niewielki poziom bezrobocia w gminie.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Wójt, Rada Gminy, Świetlica Środowiskowa w Połomi, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Sportu.

Lata realizacji: 2023 - 2033

Źródło finansowania: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

IV.II. Cel operacyjny

Redukowanie ubóstwa i przeciwdziałanie jego skutkom

Kierunki działań do celu operacyjnego

1. Udzielanie pomocy finansowej osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej/życiowej.
2. Rozwój pracy socjalnej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym m.in. w oparciu o zawieranie i realizowanie kontraktów socjalnych.
3. Podejmowanie działań zapobiegających bezdomności m.in. poprzez dostęp do lokali mieszkalnych będących w zasobach gminy oraz wspieranie osób zagrożonych bezdomnością pomocą w formie dodatków mieszkaniowych.

4. Zapewnienie miejsc tymczasowego pobytu m.in. dla rodzin zagrożonych bezdomnością ze względu na zamieszkiwanie w lokalu zagrażającym ich życiu i zdrowiu.

Prognoza zmian do celu operacyjnego

1. Zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej.
2. Poprawa sytuacji życiowej osób i rodzin objętych działaniami ustalonymi w kontrakcie socjalnym.
3. Zmniejszenie liczby osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością poprzez dostęp do mieszkań socjalnych.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Wójt, Rada Gminy, organizacje pozarządowe.

Lata realizacji: 2023 - 2033

Źródło finansowania: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

5. Ramy finansowe

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2023 - 2033 powinna odnosić się do ram finansowych, które będą wskazywać potencjalne źródła pozyskania środków na przewidywane w kilkuletniej perspektywie projekty społeczne.

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji będą: budżet Gminy, fundusze zewnętrzne, w tym: budżet Państwa, środki celowe funduszy krajowych (rządowe i pozarządowe), fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła np. partnerstwo publiczno – prywatne czy środki własne instytucji i organizacji.

Ze względu na szeroki zakres merytoryczny, czas obowiązywania dokumentu i wielu realizatorów, nie jest możliwe precyzyjne określenie ram finansowych niniejszej strategii dlatego zostanie w niej przedstawiony szacunkowy koszt przedsięwzięcia, który zawarty jest w Załączniku nr 1 do Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mszana na lata 2023 – 2032.

6. Sposób monitorowania i ewaluacja strategii

W okresie czasu, który obejmuje Strategia, wdrażane i realizowane będą, w zależności od potrzeb, programy i projekty dotyczące poszczególnych obszarów problemów społecznych, między innymi wspierania seniorów, osób niepełnosprawnych, wspierania rodzin i dzieci, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców oraz integracji działań wszystkich instytucji i organizacji działających na terenie gminy.

Monitorowanie realizacji Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych planowane jest poprzez okresową ocenę stopnia osiągnięcia określonych kierunków i stopnia realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Wskaźniki określone w kolejnym rozdziale będą przede wszystkim pozyskiwane z dostępnych źródeł danych statystycznych oraz od instytucji i organizacji wdrażających strategię na podstawie **ich sprawozdań**. Poziom osiągnięcia wskaźników **monitorowany będzie w zależności od potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz na trzy lata**. Stopień wdrażania strategii będą określały coroczne sprawozdania z realizacji strategii w ramach danych zebranych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej na dany rok. Dane za rok 2023 będą danymi wyjściowymi.

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Mszana na lata 2023 – 2032, będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie. Realizatorami Strategii, oprócz Ośrodka Pomocy Społecznej będą również: Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, inne jednostki organizacyjne w Gminie Mszana oraz inne instytucje, organizacje pozarządowe. Każdy z realizatorów wpisuje się w poszczególne cele strategiczne i operacyjne.

Wskaźniki monitoringu

I CEL STRATEGICZNY **Zintegrowana polityka społeczna**

I.I. Cel operacyjny

Wykorzystanie potencjału instytucji działających w obszarze polityki społecznej

Wskaźniki monitorujące do celu operacyjnego

1. Liczba przeprowadzonych szkoleń pracowników instytucji realizujących zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej.
2. Liczba osób uczestniczących w szkoleniach.
3. Opracowanie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.
4. Przygotowanie sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej.
5. Przygotowanie sprawozdania z Programu Współpracy Gminy Mszana z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego.

I.II. Cel operacyjny

Wzrost potencjału społecznego

Wskaźniki monitorujące do celu operacyjnego

1. Liczba organizacji korzystających z dofinansowania działalności w zakresie profilaktyki i rozwiązywania lokalnych problemów społecznych.
2. Liczba inicjatyw podejmowanych przez mieszkańców na rzecz lokalnej społeczności.
3. Opracowanie i aktualizacja broszury i informacji o instytucjach i organizacjach działających na terenie gminy.

II. CEL STRATEGICZNY **Skuteczny system wsparcia rodzin**

II.I. Cel operacyjny

Rozwijanie systemu wsparcia rodzin i dzieci

Wskaźniki monitorujące do celu operacyjnego

1. Przygotowanie sprawozdania z realizacji Gminnego programu wspierania rodziny.
2. Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą w formie:
 - a) pracy socjalnej
 - b) współpracy z asystentem rodziny
3. Liczba osób objętych programami dożywiania.
4. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej.
5. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny.
6. Liczba prowadzonych zajęć, skierowanych do dzieci i młodzieży.
7. Liczba dzieci objętych pomocą: w placówkach wsparcia dziennego oraz świetlic.
8. Liczba dzieci do lat 3 objętych opieką.
9. Liczba dzieci i młodzieży korzystających z działań profilaktycznych, pomocowych i zaradczych.
10. Liczba inicjatyw pozarządowych, skierowanych do dzieci i liczba dzieci nimi objętych.

II.II. Cel operacyjny

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Wskaźniki monitorujące do celu operacyjnego

1. Przygotowanie sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w gminie Mszana.
2. Liczba rodzin, w których prowadzona była procedura Niebieska Karta
3. Liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty.
4. Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego.
5. Liczba posiedzeń Grup Roboczych.
6. Liczba Niebieskich Kart założonych przez podmioty zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy.

II.III. Cel operacyjny

Przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów uzależnień

Wskaźniki monitorujące do celu operacyjnego

1. Przygotowanie sprawozdania z Gminnego Programu Profilaktyki Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii w Gminie Mszana.
2. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień.
3. Liczba dzieci objętych działaniami profilaktycznymi.
4. Liczba skontrolowanych punktów sprzedaży alkoholu.
5. Liczba form wsparcia uzupełniających proces terapeutyczny.
6. Liczba funkcjonujących grup wsparcia i samopomocowych zrzeszających osoby i rodziny zmagające się z problemem uzależnień.

III CEL STRATEGICZNY

Wspieranie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

III.I. Cel operacyjny

Poprawa jakości życia seniorów i osób zależnych

Wskaźniki monitorujące do celu operacyjnego

1. Liczba osób korzystających z różnych form usług opiekuńczych.
2. Liczba godzin usług opiekuńczych.
3. Liczba placówek wsparcia dziennego dla seniorów.
4. Liczba seniorów biorących udział w działaniach edukacyjnych, kulturalnych, turystyczno – rekreacyjnych i sportowych.
5. Liczba zorganizowanych kursów komputerowych podnoszących kompetencje cyfrowe seniorów.
6. Liczba osób starszych podnoszących kompetencje cyfrowe.
7. Liczba osób starszych objętych pomocą finansową OPS.
8. Liczba opiekunów seniorów korzystających z poradnictwa i szkoleń w zakresie opieki nad osobami starszymi.
9. Liczba wydarzeń kulturalnych propagujących solidarność międzypokoleniową.
10. Liczba spotkań Rady Seniorów.
11. Liczba programów/projektów realizowanych na rzecz osób starszych.

III.II. Cel operacyjny

Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami

Wskaźniki monitorujące do celu operacyjnego

1. Liczba osób niepełnosprawnych uprawnionych do zasiłku pielęgnacyjnego.
2. Liczba osób pobierających świadczenia opiekuńcze.
3. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.
4. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych pomocą społeczną.
5. Liczba osób objętych opieką wytchnieniową.
6. Liczba osób objętych wsparciem Asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej.
7. Liczba grup wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
8. Liczba uczestników kursów dla osób opiekujących się osobami zależnymi.
9. Liczba działań podjętych przez pełnomocnika osób niepełnosprawnych.

IV CEL STRATEGICZNY

Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu

IV.I. Cel operacyjny

Integracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Wskaźniki monitorujące do celu operacyjnego

1. Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy.
2. Liczba osób bezrobotnych objętych pomocą społeczną.
3. Liczba osób podejmujących prace społecznie użyteczne, interwencyjne i inne.
4. Liczba osób bezrobotnych/nieaktywnych zawodowo objętych projektami socjalnymi.

IV.II. Cel operacyjny

Redukowanie ubóstwa i przeciwdziałanie jego skutkom

Wskaźniki monitorujące do celu operacyjnego

1. Liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa.
2. Liczba zrealizowanych kontraktów socjalnych.
3. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych.
4. Liczba rodzin korzystających z dodatków mieszkaniowych.
5. Liczba osób bezdomnych.
6. Liczba osób, którym udzielono tymczasowego schronienia.

Spis wykresów

Wykres 1: Ludność gminy Mszana w latach 2017–2021.....	9
Wykres 2: Struktura gminy Mszana ze względu na płeć w latach 2017–2021.....	9
Wykres 3: Struktura wiekowa mieszkańców gminy Mszana w latach 2017 – 2021.....	10
Wykres 4; Wykres 5; Wykres 6: Struktura wiekowa mieszkańców gminy Mszana w latach 2017–2021 wg płci.....	11
Wykres 7; Wykres 8: Ludność wg grup funkcjonalnych i piramida wieku gminy Mszana.....	11
Wykres 9: Wykres 10: Przyrost naturalny oraz saldo migracji w gminie Mszana.....	12
Wykres 11: Zasoby mieszkaniowe gminy Mszana w latach 2017 – 2021.....	14
Wykres 12: Infrastruktura sieciowa w Gminie Mszana w latach 2017 – 2021.....	14
Wykres 13: Aktywność zawodowa mieszkańców Gminy Mszana w latach 2017 – 2021.....	15
Wykres 14: Procentowy udział osób pracujących i bezrobotnych w stosunku do mieszkańców gminy Mszana w wieku produkcyjnym w okresie 2017-2021.....	16
Wykres 15: Udział osób aktywnych zawodowo i bezrobotnych w strukturze mieszkańców gminy w latach 2017 – 2021.....	16
Wykres 16. Udział osób pracujących i bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców gminy Mszana w wieku produkcyjnym.....	17
Wykres 17: Bezrobotni mieszkańcy gminy Mszana w latach 2017 – 2021.....	17
Wykres 18: Liczba dzieci w szkołach i przedszkolach w latach 2017-2021.....	20
Wykres 19: Liczba etatów nauczycieli w szkołach podstawowych i przedszkolach w latach 2017 - 2021.....	20
Wykres 20: Liczba dzieci do lat 2 w latach 2017 - 2021.....	21
Wykres 21: Działalność placówki wsparcia dziennego w latach 2017 - 2021.....	22
Wykres 22. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2017 - 2021.....	23
Wykres 23: Praca asystentów rodziny w latach 2017 - 2021.....	24
Wykres 24: Sprawy prowadzone przez GKRPA w latach 2017 - 2021.....	28
Wykres 25: Procedura Niebieskie Karty w latach 2017 - 2021.....	30
Wykres 26: Przyczyny przemocy w rodzinie w okresie 2017 – 2021.....	31
Wykres 27: Formy stosowanej przemocy w rodzinie w okresie 2017 -2021.....	31
Wykres 28: Sprawcy przemocy w podziale na płeć w latach 2017 - 2021.....	32
Wykres 29: Rozkład procentowy Niebieskich Kart w podziale na sołectwa w latach 2017-2021.....	32
Wykres 30: Liczba posiedzeń grup roboczych powołanych do pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą w latach 2017 - 2021.....	33
Wykres 31: Liczba osób i rodzin objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych.....	33
Wykres 32: Osoby pobierające świadczenia opiekuńcze z tytułu opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny w latach 2017 - 2021.....	36
Wykres 33: Liczba osób bezdomnych objętych pomocą społeczną w latach 2017 – 2021.....	37
Wykres 34: Osoby i rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2017 - 2021.....	38
Wykres 35: Liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną w latach 2017-2021.....	39
Wykres 36: Powody przyznania pomocy społecznej w latach 2017 - 2021.....	40
Wykres 37: Rodziny emerytów i rencistów objęte pomocą społeczną w latach 2017 - 2021.....	41
Wykres 38: Dożywianie dzieci w szkołach w latach 2017 – 2021.....	42

Spis tabel

Tabela 1: Mieszkańcy gminy Mszana w podziale na sołectwa i płeć w latach 2017 - 2021.....	10
Tabela 2: Ruch migracyjny ludności w latach 2017 – 2021.....	12
Tabela 3: Placówki kulturalne w gminie Mszana działające w latach 2017-2021.....	19
Tabela 4. Placówki oświatowe w gminie Mszana działające w latach 2017-2021.....	19
Tabela 5: Opieka zdrowotna w gminie Mszana w latach 2017 -2021.....	24
Tabela 6 Osoby pobierające zasiłki pielęgnacyjne w latach 2017 – 2021.....	35
Tabela 7: Usługi opiekuńcze w latach 2017 - 2021.....	42
Tabela 8: Pobyty w domu pomocy społecznej i odpłatność ponoszona przez gminę.....	43
Tabela 9: Wybrane świadczenia z pomocy społecznej w latach 2017-2021.....	44
Tabela 10: Wydatki na najważniejsze formy pomocy społecznej w latach 2017 - 2021.....	45
Tabela 11: Liczba rodzin i osób uprawnionych do różnego rodzaju świadczeń rodzinnych w latach 2017 - 2021.....	46
Tabela 12: Wysokość wydatków na realizację świadczeń w dziale świadczeń rodzinnych w latach 2017 - 2021.....	47
Tabela 13: Liczba organizacji pozarządowych w latach 2017 – 2021.....	48
Tabela 14 Analiza SWOT.....	53

Uzasadnienie

Jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, zgodnie z którym: „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.”

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest głównie na: zintegrowaną politykę społeczną poprzez wykorzystanie potencjału instytucji działających w obszarze polityki społecznej oraz wzrost potencjału społecznego; skuteczny system wsparcia rodzin poprzez rozwijanie systemu wsparcia rodzin i dzieci, przeciwdziałanie przemocy a także przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów uzależnień; wspieranie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami poprzez poprawę jakości życia seniorów i osób zależnych, poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych; przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu poprzez integrację społeczną i zawodową osób bezrobotnych, redukcja ubóstwa i przeciwdziałanie jego skutkom.